

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Troska_Jan
Matzal-Vladce_morskych_hlubin.pdb

PDB Name: Troska, Vládce moř. hlubin
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 4.9.2003
Modification Date: 4.9.2003
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

KAPITOLA PRVNÍ

otcův odkaz

Z notářství spěšně vyšel mladý muž s velikou zapečetěnou obálkou. Byl to odkaz, který pro něho před osmi lety u notáře uschoval otec.

Tajemství, které obálka ukrývala, vyvolávalo v mladíkovi tisíce domněnek. Nemohl se dočkat, až obálku otevře. Konečně došel domů. Bylo mu vhod, že v bytě nebyla ani matka, ani sestra. Možná, že bude třeba obsah obálky před nimi prozatím zatajit.

Z obálky vyňal svazek výkresů, výpočtů a konečně i dopis. Dal se ihned do čtení:

Můj drahý synu!

Určil jsem, aby Ti tento dopis byl odevzdán až v době, kdy budeš dospělý a dokončíš studia. To, co Ti předkládám, vyžaduje totiž nejen hotového muže, ale také technického odborníka. Podle Tvé dosavadní pile a záliby soudím, že jím budeš.

Můj návrh je vypracován po chemické stránce. Sice jen teoreticky, ale doufám, že spolehlivě. Praktická zkouška Tě přesvědčí. Tvým úkolem je, abys věc dokončil po stránce technické a strojnické. Potom vynález uplatníš.

K věci samé. Dlouhá léta jsem se zabýval myšlenkou sestavit přístroj, se kterým by bylo možné probádat největší mořské hlubiny. Hlavním úkolem bylo nalézt sloučeninu, z níž by se průzkumná kabina - jakási podmořská gondola - mohla zhotovit. Nešlo o jednoduchou záležitost, protože gondola musí přece odolávat ohromnému vodnímu tlaku.

Dosáhl jsem určitého výsledku. Moje výpočty, ačkoliv nebyly ověřeny důkladnou praxí, nemohou klamat.

Zhoršení mé nemoci znemožnilo, abych látku vyzkoušel. Provedeš to Ty. Nezapomeň však, že náš vynález musí lidstvu prospět. Bude tedy sloužit pouze vědě, pouze účelu, který jsem v tomto dopise naznačil. Za žádných okolností nesmí být využit ve vojenském průmyslu nebo dokonce ve válce.

Nuže, do práce, Pavle! Nepochybuji, že budeš mít úspěch. Vkládám do Tebe celou svou naději. Vím také, že budeš zdatnou oporou své matce a sestře. Tato pevná naděje mímí mé starosti o váš osud. Dobře vím, že zpočátku bude trpký. Moje penze vám vystačí pouze ke skrovnému živobytí.

Radím Ti, abys o mém objevu nehovořil, dokud nedosáhneš úspěchu. Teprve potom dej tento dopis přečíst matce a sestře. A vyříd' jim, že jsem na ně do poslední chvíle vzpomínal.

Tímto přáním končí svůj poslední dopis

Tvůj otec.

Pavel dočetl a zamyslel se. Hlavou mu táhly vzpomínky. Vzpomínky na dětství, na otcovu starostlivost, na jeho dlouhou nemoc a na den, kdy otec, inženýr chemie, zemřel. Pavlovi bylo tehdy čtrnáct, Jiřince šest let.

V dalších letech se Pavel těžce protloukal na studiích. A jenom stipendium mu umožnilo vystudovat techniku. Vloni ukončil studia. Stal se strojním inženýrem a od loňského podzimu byl na praxi ve zdejší továrně. Teď už bylo lépe, dostával slušný plat. Zaměstnání a věda mu byly vším. Jeho pokoj byl vlastně malou strojnickou dílnou.

Sešel se. Pavel rozsvítil stolní lampu a začal prohlížet ostatní listiny otcova odkazu.

Z množství chemických vzorců nemohl zmoudřet. Nerozuměl jim. Až poslední stránka mu objasnila, že výsledkem všech těch dlouhých výpočtů je formulka vyznačená červeným inkoustem. Pod ní pak byla celá ta záhadná sloučenina vyjádřena chemickým názvoslovím a pojmenováním: HOLANIT. Vida, otec pro název této odolné látky využil jejich jména.

Zcela dole byl pak odkaz na výkres číslo 1. Pavel ho netrpělivě vyhledal. Výkres, označený jedničkou, znázorňoval kouli o vnějším průměru 300 cm. Co však nejvíce Pavla zaujalo, byla síla stěny. Průzkumná kabina měla mít stěny silné pouze pět centimetrů! Že by otec vynalezl tak odolnou hmotu? Je vůbec možné, aby sloučenina, vyjádřená červenou formulkou, odolala nesmírnému tlaku v podmořských hlubinách?

V dolní části technického výkresu byl znázorněn důmyslný kloub, jehož vejčitá vnitřní část zapadala do vnějšího obalu. Z těchto kloubů má být sestaveno ponorné lano, vlastně řetěz. K jeho výrobě se rovněž použije - holanit.

Pavel odložil výkres a zahloubal se do dalších listin. Opět chemické vzorce a výpočty ukončené odbornou formulkou a odkazem na výkres číslo 2. Vyhledal ho, a hned mu bylo všechno jasné. Ano, ponorná kabina musí mít okénka. Podle prvního rysu má mít čtyři okrouhlé průzory po stranách a jeden dole, aby člověk z kabiny mohl pozorovat celé své

podmořské okolí. A druhý výkres právě určuje rozměry a sílu okrouhlých "čoček", zatímco formulka prozrazuje výrobu průhledného holanitu, který nahradí sklo.

A to bylo vše.

Zdánlivě velmi málo, ve skutečnosti však mnoho.

Pavel byl tak zahloubán do otcových listin, že překvapeně vyslechl matčino pozvání k večeři.

Dobrá maminka! Netuší, že Pavel právě teď má v ruce otcův odkaz. Měl by se jí svěčit? Ne, zatím nic nepoví. Až bude vše vyzkoušeno. Otec si to tak přál. A pak, vždyť celý projekt se zdá nejistý. Darmo by ji znepokojoval.

Matka se nedivila, když se Pavel hned po večeři vrátil do svého pokoje. Bylo tomu tak pravidelně.

Zítra je neděle. Může tedy pracovat dlouho do noci. Ale když se opět sklonil nad výkresy a rozpočty, vynořily se obavy, pochybnosti.

Otec byl chemik. O správnosti výpočtů výroby hmoty nepochybuje. Ale otec nerozuměl strojařině a slévačství. Tomu rozumí on, Pavel.

A Pavel ví, že odlít dutou třímetrovou kouli o síle pouhých pěti centimetrů, aby neměla kazu, je neproveditelný úkol. S žádným kovem by se to nepodařilo. Tloušťka je příliš nepatrná k velikosti plochy. Je to skořápka. Rozžhavená hmota musí v tekutém stavu vyplnit uzoučkou štěrbinu a splynout v celek. Zchladne-li někde, tvoří se škráloupy, bubliny, ba i díry. Často i ucpe další prostup. Slévači říkají, že litina "zamrzla".

Bylo by to jediné možné, kdyby holanit byl zcela novou, nevidanou hmotou. Jenom na holanitu bude záviset, zda se dostaví úspěch nebo - zklamání.

Musí postupovat pomalu, opatrně. Nejprve si dá u modeláře zhotovit dřevěný model v měřítku 1:10 a odlije kouli o průměru 30 centimetrů a síle 5 milimetrů. Okna budou mít průměr 40 milimetrů a sílu 2,7 milimetru.

Podají-li se tento miniaturní odlitek, pak by byla naděje na úspěšné odlití koule v potřebné velikosti.

Bude však zapotřebí nesmírné přesnosti. Desetina milimetru hraje velkou roli!

Dřevěný model dá zhotovit známému modeláři. V továrně by byli příliš zvědaví. K modeláři zajde hned zítra, v neděli. Materiál pro holanit se skládá, jak je vidět, z běžných látek. Až na dvě, které musí shánět ve speciálních závodech nebo laboratořích. Ale sežene je. Zdá se, že vše pořídí poměrně lacino.

Průhledná látka bude trochu dražší. A jednu chemikálii dostane sotva bez úředního povolení. Snad ale pochodí, vždyť jde o pouhé tři gramy. Ostatní půjde hladce.

Všechn materiál by ale měl shánět porůznu. Recept na holanit musí být dokonale utajen. Ano, obrátí se na několik obchodů a závodů. Hned v pondělí začne.

Jakmile bude mít vše pohromadě a obdrží model, obstará odlití. Ale kde? V továrně? Ovšem, nic se tím neprozradí.

Vyhledne si vhodnou dobu, kdy ve slévárně nebude mít službu inženýr Žabka. To je známý slídlil. Kdežto slévačský mistr je starý mrzout. Vůbec není zvědavý, když některý z mladých inženýrů dělá v továrně pokusy. Ostatně, všechno si bude řídit sám, především přípravu materiálu. Slévači předá už naplněný tavicí kelímek.

Ale jak odlít skla? Bude se musít obrátit na nějakou sklárnu.

Vzorek hmoty a skel musí podrobit tlakovým zkouškám. Teprve potom by měl vlastně uvažovat o gondole. Otec si představoval, že ponorná koule bude sloužit pouze k pozorování života v podmořských hlubinách. To však nestačí. Jestliže má proniknout tam, kde dosud nikdo nebyl, nemůže se na všechny ty divy a poklady pouze dívat. Světu by nestačilo, kdyby o nich jen vyprávěl. Určitě by se našli pochybovači a závistníci, kteří by ho chtěli zesměšnit, uštvať, prohlásit za podvodníka nebo žvanila.

Podejte důkazy! křičel by celý svět. A on by je neměl. Snad jediné fotografie, filmy. I kdyby se mu však vydařily, nestačily by. Musí přinést důkazy, musí předložit úlovky!

Proto je nutno gondolu vybavit mnoha nástroji. Na spodek upevní mechanické ruce - jakási chapadla, jež by se dala dálkově ovládat a řídit zevnitř kabiny. Samozřejmě, vyrobí je také z holanitu.

Mezi mechanickými chapadly bude probíhat hřídel s lodním šroubem na jednom, s kornidlem na druhém konci. Nemůže přece bez pohybu viset na jednom místě. Je zapotřebí, aby mohl krouživě pátrat v okolí místa, do kterého bude spuštěn. Dále je nutno vyřešit problém zátěže tak, aby gondola, zavěšená na laně, snadno klesala pod hladinu, ale aby v případě nějakého neštěstí se mohl zátěže zbavit a vyplout. Lano by přece mohlo někde uváznout nebo dokonce se přetrhnout, a gondola by pak klesla ke dnu. A to by znamenalo smrt. Částečnou přítěž budou chapadla. I ta by se měla v případě potřeby nechat odpojit.

Velkou pozornost musí věnovat výrobě lana, vlastně řetězu. Jedině ten ho bude spojovat se světem, s doprovodnou lodí.

A co vnitřní zařízení? Musí mít elektrické světlo pro vnitřek kabiny a mohutné reflektory pro osvětlování hlubin a dna. Gondola bude kabelem propojena s lodní elektrárnou, ale i uvnitř by měla mít akumulátory pro případ, že by se proud přerušil. Kabina dále musí mít telefon, měřič hloubky, tlaku, přístroj k výrobě a výměně vzduchu, měla by mít různá zařízení k zjišťování polohy, vysílačku a mnoho jiných přístrojů.

To ale pořád není vše. Podmořské hlubiny jsou záluďné, nebezpečné, žijí tam obludy s nesmírnou silou. Nevěří sice na obrovité chobotnice a různé nestvůry, o kterých vyprávějí námořníci celé historky, ale občasné nálezy naznačují, že tajemství moře dosud nikdo nezná. Na mexickém pobřeží leží například záhadná zkamenělina. Je to válec, rozpadlý na několik kusů. V průměru má více než metr, dlouhý byl přes šedesát metrů. Odborníci připouštějí, že jde o část zkamenělého obrovského ještěra nebo hada, snad z doby křídového útvaru. Pravda, to je minulost, ale i dnes se občas vyloví nebo na hladinu moře vypluje mrtvá obluda, nad kterou vědci žasnou. A to je tvor, který sice žil v hloubce, ale nikoliv v tak velkých hlubinách, do kterých chce sestoupit. Tam přece musí žít živočichové zvyklí na úžasný tlak. Takoví se ani nahoru nemohou dostat. Rozpadli by se tu v několika okamžicích. Proto život ve velkých mořských hlubinách je dosud zahalen neproniknutelným tajemstvím.

A proti těm neznámým nebezpečným netvorům je třeba se zařídit. Gondola by měla být vybavena malými děly, jež by byla schopna vystřelovat jakási torpéda. Je ale možné, že účinnější než děla by bylo zařízení, které by do vnější vrstvy gondoly na zlomek vteřiny napojilo vysoké elektrické napětí. V případě, že by nějaký netvor ohrožoval kabinu v místě, kde není dělo, ochromil by ho výboj vysokého napětí.

Zkrátka, nic ho nesmí překvapit. Vybavení musí být co nejdokonalejší. To všechno si však vyžádá ještě mnoho přemýšlení a trpělivosti. A také - peněz. Peníze!

Ach, ano! Kde vezme takový kapitál? Má několik set úspor. Ale potřebuje statisíce! Snad milión! Možná, že ještě víc! Vypůjčit si? Kdo by mu půjčil na takovou - utopii?! Tak se každý člověk bude na jeho plány dívat. Kromě toho veřejně půjčku nemůže shánět. Copak smí rozhlásit do světa svůj záměr, dokud nebude alespoň částečně zajištěn úspěch?

Mohl by se obrátit na závod, kde je zaměstnán? Což o to, zájem by asi měli. Ale zná přece ředitele. Ošidili by ho. Dovedou ošidit staré, zkušené obchodníky. S ním, Pavlem, by měli lehkou práci. Spolkli by ho i s jeho vynálezem jako malinu. Otcův holanit by se jim moc hodil.

Stavba gondoly a její vybavení by mohlo stát milión. Ale to není vše. Musí se s ní k moři. Musí najmout loď s mužstvem, s odborníky. Měl by s lodí plout až k Filipínám, kde je největší hloubka...

Milión, dva, pět, deset...

Roje číslic se mu roztančily před očima. Propadl beznaději. Celý plán se rozplynul a utonul v záplavě miliónů.

Ale tu ho napadlo - stát, vláda! Pouze stát by mohl o této věci uvažovat. Jenomže - naše vlast nemá moře. Ani peníze by na takový podnik neměla.

Cizina? Některý bohatý přímořský stát. Německo ne. Té mocnosti by otcův vynález nikdy nevydal. Ale Francie, i to by byla vhodná země! Může však on, neznámý mladý člověk, získat francouzskou vládu pro věc, která vyžaduje velkých nákladů, ale nic nezaručuje?

Všechno bude marné, povzdechl si Pavel stísněně.

Přesto skutečný pokus s malým modelem. Přesvědčí se, jestli holanit skutečně odolává velikému tlaku, jak to otec předpokládal. Nu ano, vždyť všechny ty úvahy o vybavení gondoly málem zasuly prvopočátek celého podniku.

Podivuhodnou hmotu, kterou vynášel otec. Nejdříve musí vyrobit model, vyzkoušet alespoň malý odlitek holanitu.

A potom - potom uvidí, co se dá dělat...

KAPITOLA DRUHÁ

potíže s holanitem

Ve středu ráno Pavel obdržel dřevěný model koule. Byl velmi pěkně a přesně vypracován. I s předepsanými okénky pro pozorování. Pavel překontroloval rozměry, aby odlitek byl přesnou zmenšeninou gondoly, jedině potom může být tlaková zkouška spolehlivým měřítkem. Vše bylo v pořádku.

Vzal si model do továrny. Toho dne, když skončila hlavní pracovní doba, měl v závodě dozor inženýr Kusý, starý pán, který si nepotrpěl na inspekce. A to Pavel potřeboval. Potřeboval klid.

Nejdříve požádal mistra o zručného formíře, který by mu na model zhotovil přesnou formu.

"Nějaký pokus, pane inženýre?" ptal se mistr shovívavě. "Nu, dobře, hodně štěstí! Skálo," houkl na formíře, "zaformujte tu věcičku panu inženýrovi!"

Zkušený modelář a formíř Skála převzal model.

"Je to safraportsky slaboučké, pane inženýre" řekl pochybovačně "Čím to chcete nakrmit?"

"Mám svou směs," odpověděl Pavel stručně.

"Hm, hm, no uvidíme, jaký to bude zázrak," bručel Skála a už vkládal model do jemného modelářského písku.

Pavel stál nad ním, dokud forma nebyla hotova. Hned potom si model zabalil, aby ho nikdo zbytečně neokukoval.

Pak si Pavel od mistra vyžádal tavící kelímek, nasypal do něho připravenou směs a dal ji vsadit do žáru slévárenské pece.

Za chvíli začal z tavící se směsi vystupovat plyn, jehož zápach byl zcela odlišný od známého slévárenského pachu.

Byl to těžký plazivý dým, který pálił do očí a vysušoval sliznice. Avšak mohutný ventilátor vzduch rychle pročistil.

Pavel, který si oči chránil brýlemi s tmavými skly, zblízka pozoroval tavící se směs. S údivem, který se měnil v úžas, hleděl na nevídaný proces.

Hmota, roztavená v kaši, začala svítit žlutým světlem, pak zopalizovala a pojednou se zlomila v jedovatě zelenou, jako smaragd zářivou barvu. Kupodivu však nevřela - zdálo se, jako by byla ztuhlá. Několik minut si podržela smaragdové zbarvení, až pak náhle zprůhledněla. Působila dojmem čiré, bezbarvé tekutiny. Pavel zavolal slévače.

"Lejte," pokynul. Slévač uchopil pánev do připravených dlouhých kleští a spěchal k upevněnému modelu.

Hmota vtekla do otvoru formy lehce jako voda, pára vyrazila výpustným otvorem a zbytek látky se roztekl do odtokového žlábků, kde okamžitě zčernal.

Za hodinu odlitek vyňali z formy. Byl ještě horký a Pavel jej ponořil do vlažné vody. Když pak lázeň vyměnil za studenou, odlitek zchladl. Podařil se znamenitě. Byl bez kazu, hladký a lesklý. Na první pohled se zdálo, že je z černého tvrdého dřeva - ebenu. Byl však velice lehký.

Pavel si odlitek zabalil, vybral ze žlábků přeteklý zbytek hmoty a vše si vzal domů.

Měl radost, že se mu to podařilo a že nebyl okukován zvědavci. Teď ještě musí vyzkoušet tvrdost holanitu. Kdyby se nedal obrábět, neměl by pro něho žádný význam.

Vzal kousek holanitu který přetekl z formy, a pečlivě jej očistil. Zkusil do něho zarýt ostrým dlátem. Nástroj se svezl jako po skle. Upnul hmotu do čelisti elektrické vrtačky a spustil ji. Spirálový vrták se točil, klouzal po povrchu vzorku, ale nezabral. Nu, snad pořídí vrták z rychlořezné oceli. Upevnil ho do vrtačky a spustil ji. Vrták se pouze protácel,

hmotu opět nezachytil. To Pavla znepokojilo.

Ačkoliv už byla noc, vsunul nepoddajný kousek holanitu do kapsy a rozeběhl se zpátky do továrny. Tam jsou těžší, dokonalejší obráběcí stroje.

Vrátný mu celkem ochotně vydal klíč od nejlépe vybavené dílny. Pavel rozsvítil světlo nad mohutnou vrtačkou a do jejích čelistí upevnil vzorek holanitu. Spustil stroj. Silný vrták - nezabral!

Upevnil hmotu do hoblovacího stroje. Řezná plocha silného nože z tvrzené oceli projela jako po másle. Snížil záběr.

Řezák zachytil hranu hmoty, zaskřípěl a zadmčel. Byl rozdrčen. Vzorek holanitu zůstal netknut. Na jeho povrchu nebyla nejmenší stopa vrypu.

"Jsem v kaši," zabručel Pavel zklamaně "Tohle rozbije celý plán. Když se holanit nedá obrábět, není k ničemu. Jak bych na gondolu upevnil přístroje a zařízení? Otec s tím asi vůbec nepočítal. Inu, chemikové!"

Pavel však nezoufal. Bude muset změnit model. Všechno, co chtěl obrábět, musí být odlito zároveň s pláštěm. Místo otvorů pro šrouby budou pro strojní výbavu dole odlity silné masivní výčnělky s přírubami k připojení lodního šroubu, kormidla a mechanických chapadel. Nahoře bude dutý krček pro přívod elektrického proudu. A hlavně děl? Také se musí odlít vcelku s gondolou.

Nebude to však snadné. Musí vše ještě promyslet. Snad ho přece jen napadne nějaká možnost, kterou by si holanit podmanil.

Žíháním? Nesmysl! Pět centimetrů silný pancíř nelze úspěšně žíhat. Kyselinami? Hloupý nápad!

"Nad čím si lámete hlavu?" ozvalo se za ním.

Pavel polekaně vzhledl. Stál za ním inženýr Kusý, který měl noční dozor,

"Nad touhle maličkostí," řekl zaskočený Pavel a podával inženýrovi vzorek hmoty.

"Copak to je?"

"Směs. Taková směs."

"Hm, a já myslím, že to je perník," ušklíbl se posměšně inženýr Kusý. "Co je to za slitinu? Jaká je to směs?"

"Nevím."

"Prosím vás, mladý muži," vybuchl Kusý, "vždyť já vím, že jste něco kutil ve slévárně. Nu, nechte si své tajemství.

Taky jsem kdysi dělal hloupé pokusy. Co s tím chcete?" končil vlídněji.

"Zkoušel jsem, jestli se to dá obrábět."

"No a...?"

"Je to strašně tvrdé. Rozdrtilo to ostří z rychlořezné ocele."

"Nepovídejte! To není možné!"

"Tady je důkaz," ukazoval mu Pavel nůž hoblovacího stroje.

"Neuvěřitelné," bručel Kusý. "Na ohmat bych řekl, že je to bakelit. A co vrtačka?"

"Nezabere."

"Je to křehké?"

"Ještě nevím. Křehkost jsem nezkoušel."

"Tak to dáme pod buchar. Chcete?"

Pavel přikývl. Inženýr Kusý položil odlitek na kovový podstavec bucharu a šlápl na pedál. Dvoumetrákový buchar se rozbušil, až se chvěla zem. Když pak hmotu prohlíželi, byl její nepravidelný povrch poněkud srovnán, ale nikde nepraskla.

"Kamaráde, tohle je... to jsem ještě neviděl," kroutil Kusý šedivou hlavou. "Vždyť tyhle rány drtí ocel!"

"Počkejte, zkusíme ještě něco," řekl pak Pavlovi a odběhl. Po chvíli se vrátil s revolverem velké ráže.

"Uvidíme, co udělá výstřel"

Postavil zajímavý kousek hmoty na výstupek zdi a ze vzdálenosti tří kroků vypálil.

Odlitek byl zasažen, ale jen nepatrná ploška označovala místo, kam kulka dopadla.

"Podívejte," podával Pavel inženýrovi znetvořenou kulku, kterou opodál našel.

"Tisíc hromů! Tohle je zázrak!" zasl Kusý. "Vždyť ta věčička má sotva pět milimetrů. A tohle jste vynalezl? Víte, vy inženýrské nemluvně, že z vás může být milionář? Vždyť tohle může udělat převrat v celém světě. Představte si, jaký by z tohoto materiálu byl pancíř na válečné lodě! Čtyřicetcentimetrové ocelové pláty neuchrání loď před torpédy a minami! A ta úspora na tonáži! Vždyť je to lehčí než železo! Hmota by se dala použít i na letadla, když je tak lehká. A kryty by z ní byly! Všechno! Dělové hlavně, torpéda, pušky, přilby pro vojáky, miny, bomby. Ten účinek po výbuchu! Poslouchejte, mladíku, vy ani nevíte, co..."

"Nedá se to obrábět," vpadl mu do řeči Pavel.

"Nesmysl," rozesmál se Kusý. "Nač máme odborníky? Ti najdou způsob, jak na to. Kalkuloval jste cenu?"

"Ne."

"Víte přece, zač jste koupil materiál."

"Vím."

"Kolik?"

"Až to propočítám."

"Aha! Tajnosti!"

"Dovolíte, abych je měl?"

"Pro mne, za mne! Co chcete s tím vynálezem dělat?"

"Ještě nevím."

"Poslechněte, mladý muži, nepropaste vhodný okamžik. Tisíce vědců takovouto hmotu hledá. Dnes má cenu milióny, zítra byste za ni nemusel dostat ani vindru. Jedněte rychle. Radí vám to starý, zkušený člověk"

"Děkuji vám pane inženýre Budu o tom uvažovat. Dobrou noc!"

Inženýr Kusý se po Pavlově odchodu usmíval.

"Tohle bude novina pro ředitele! To by v tom byl čert, abychom z toho chlapce nevytáhli, co potřebujeme. Generální je velký chytrák a jeho štábu se žádný detektiv nevyrovná.

KAPITOLA TŘETÍ

svůdná nabídka

Závod, kde byl Pavel technickým úředníkem, zaměstnával několik tisíc dělníků. Pracoval pro těžký průmysl, vyráběl hospodářské stroje, ale značnou část podniku tvořila i zbrojovka.

Generálním ředitelem byl známý odborník, doktor práv a doktor technických věd Robert Galy. Nikdo se nevyznal v jeho povaze zrovna tak jako v jeho jménu. Mluvil stejně dobře česky jako německy, francouzsky, anglicky a několika dalšími jazyky. Jeho čeština měla sice tvrdý přízvuk, ale ovládal ji. Byl to světový muž jednáním i znalostmi. V továrně byl všemocným pánem. A diplomatem! Nikdo neuměl tak rychle a hladce řešit spory dělnictva jako on. A vždycky úspěšně - pro továrnu.

K ruce měl štáb vedoucích pracovníků, kteří ho výborně doplňovali. Jedním z nich byl například technický ředitel inženýr Fojt, druhým obchodní ředitel Sojka. Ten si pro své obchodní schopnosti plně zasloužil přezdívku Hermes. Pod tímto jménem boha obchodu byl všude znám.

Sotvaže Pavel druhého dne vstoupil do továrny a usedl ke svému pracovnímu stolu, zabzučel tovární telefon.

"Inženýr Holan?" slyšel známý hlas generálního ředitele.

"Ano, pane generální..."

"Přijďte ke mně, prosím!"

Po chvíli Pavel zaraženě stanul na prahu přepychově zařízené šéfovy pracovny. Konferenční stůl byl totiž obsazen všemi vedoucími činiteli. Byl tu i inženýr Kusý.

"Pojďte dál, inženýre," zval ho vlídně šéf. "A posaďte se k nám!"

Pavel přijal pokyn s poděkováním a usedl do křesla.

Na chvíli v konferenční síni zavládlo ticho. Pavel rozpačitě přelétl tváře přítomných. Hermes se na něho vlídně usmíval, inženýr Kusý seděl zdánlivě netečně, s očima upřenými na plochu stolu. Šéf s obvyklým doutníkem v ústech nžouravě pozoroval Pavla. A třebaže většina vedoucích se tvářila vlídně, Pavel v jejich tvářích postřehl jakési napětí a záblesky číhavosti.

Konečně generální ředitel pronесl úvodní otázku:

"Jak jste u nás spokojen?"

"Velmi, pane generální..."

"To rád slyším. My jsme s vámi také spokojeni. Jste pilný a svědomitý úředník A dříme ve vás talent."

Šéf si odkašlal, odklepl popel z doutníku a řekl přímo:

"Pan inženýr Kusý nám sdělil, že se vám podařilo vynalézt jakousi zajímavou hmotu. Pochlubte se!"

"Není to můj vynález," přiznal se Pavel upřímně.

"Tak? Či tedy?"

"Mého otce."

"Hm, ano. Váš otec byl výborný chemik. Tím je věc vážnější. Otec vám svůj vynález nepochybně odkázal."

Pavel přikývl.

"Pracujete již dlouho na té věci?"

"Notář mi otcův odkaz předal teprve před několika dny."

"A-ha... dobře," oddychl si generální ředitel nepozorovaně, "Váš včerejší pokus byl vůbec první, jestli se nemýlím."

"První."

"A výsledek?"

"Ještě nevím," řekl Pavel vyhýbavě.

"Nabízíme vám svou pomoc. Svěřte nám vše k prozkoumání."

"Lituji, pane generální řediteli, ale to nemohu udělat."

"Pročpak?" zeptal se šéf uraženě. "Cožpak k nám nemáte důvěru?"

"To neříkám, pane generální řediteli, ale...", Pavel se odmlčel. Teprve po chvíli dodal: "Otec si přál, abych podrobnosti vynálezu nikomu neprozradil."

"Váš otec by můj návrh jistě schválil. Jsme vaši zaměstnavatelé, máte k nám nejbližší. Ostatně, jak chcete vynález uplatnit? Kromě toho nežádám, abyste se nám svěfoval s celým tajemstvím. Zatím nám ukažte jen vzorek, který jste včera získal. Dejte nám ho k vyzkoušení. Pak ho hned vrátíme. Svému slibu se nijak nezpronevěříte."

"Ukázat bych vám ho mohl," řekl Pavel po krátké úvaze.

"Výborně. Máte tu věc s sebou?"

Pavel vyňal z kapsy kousek holanitu, který při včerejší zkoušce tak skvěle obstál, a podal ho Galymu.

"Hm," bručel šéf, prohlížeje pozorně vzorek, "zajímavé. Skutečně to spíš připomíná bakelit než kov."

Odlitek pak šel z ruky do ruky.

"Pane kolego," obrátil se Galy na technického ředitele, "dejte ten vzoreček ihned vyzkoušet. Dovolíte, pane inženýre?" usmíval se vzápětí na Pavla.

"Prosím."

Ředitel Fojt vyšel z pracovny.

"Podívejte, pane inženýre," začal ředitel Galy mírně, "mladých talentů si vážíme. A vás mám rád. Chci vám pomoci. Nezištně. Kyne vám skvělá budoucnost. Kariéra! Jenomže každý vynález potřebuje k provedení peníze. Mnoho peněz. Někdo vám musí dát finance. A nejen to. Musíte mít laboratoře, pracoviště, kde byste svůj vynález mohl uskutečnit. Budete si kupovat továrnu? Nebo jste se už s nějakým podnikatelem domluvil?"

"Ne."

"Dobře. Budete ho hledat. Ale bude to cizí člověk. Jako majitel podniku si přivlastní zisk, váš vynález v jeho podniku utone, přesněji řečeno, pohltí vaše jméno, vaše nároky. Svěťte svůj vynález raději nám. Znáte nás, máme ohromný kapitál. Jsme ochotni rok dva riskovat ohromná vydání - i nejistotu o výnosnosti vynálezu. Předpokládám, že spotřebitelem výrobků z této hmoty by mohla být hlavně armáda. My pro ni pracujeme. Vám jako jednotlivci by se to těžko podařilo. I kdybyste sehnal akcionáře, získal banky a vybudoval nový mohutný závod. Zavedenou zbrojovkou jsme my."

Vtom se vrátil ředitel Fojt.

"Nuže?" zeptal se šéf.

"Hmota je rozhodně zajímavá. Není elektricky vodivá, což má své výhody. Je lehčí než železo, taví se snadněji než litina, ale není křehká. Není také pružná. Je neslýchaně odolná proti nárazu. Výborný pancíř, ideální hmota pro hlavně děl, pro vojenské přílby. Úplný převrat by způsobila tam, kde je zapotřebí ochrany proti střelbě a explozím. Skvělá věc pro pozemní, námořní i leteckou armádu."

"A její cena?" zeptal se obchodní ředitel Pavla.

"Je lacinější než železo," odpověděl Pavel.

"Pak by to byl triumf!" nadšeně řekl Sojka.

"Takže, milý pane inženýre," obrátil se generální ředitel k Pavlovi, "jménem správné rady vám mohu nabídnout skvělou kariéru. Vynález si dáte svým jménem patentovat ve všech státech světa. Na naše náklady. Převzeme úplné financování výroby a dáme vám k dispozici celé oddělení. Stanete se samostatným ředitelem nového odvětví závodu. Dostanete ředitelský plat a podíl ze zisku. To je přece skvělá nabídka."

Pavlovi se točila hlava. Dvaadvacetiletý ředitel s královskými příjmy. Souhlasil by s tím otec?

Tu se však do ticha zařizla otázka obchodního ředitele:

"Dá se to ale obrábět?"

"Nedá," vzdychl Pavel, "dosud alespoň nevím o prostředku, který by tu hmotu provrtal nebo rozřízl. Zkoušel jsem rychlořeznou ocel, ale nuž se rozdrtil."

"Nu," ozval se inženýr Kusý, "naši chemikové už něco najdou."

"Už naši," připomněl Fojt. "Máme přece platiridos!"

A tu Pavel zachytil zlostný Sojkův pohled, doprovázený krátkým zasyčením. Ředitel Fojt se ihned zarazil a cosi rozpačitě zakoktal.

"Pánové," rozhovořil se Sojka-Hermes, "vynález potom pro nás nemá cenu. Vy technici se na celou věc díváte příliš optimisticky. Ale já jsem obchodník. A z obchodního hlediska je to veliký hazard. Bylo to hezké, co jsme slyšeli od inženýra Kusého a ředitele Fojta. Ale co nám vynález zaručuje po stránce obchodní? Nic. Pánové, mnohé se dá vyrobit, ale ne všechno se zpeněží! Ano, armáda by byla dobrým zákazníkem. Ale tam bychom byli s odbytem brzy u konce. Nemáme například válečné loďstvo. A dovolilo by nám ministerstvo, abychom vyřizovali zahraniční objednávky? Rozhodně ne. Ani atom těžké látky by nesměl přes hranice. Co by následovalo, až bychom za rok vybavili vše, co se v naší malé zemi tímto materiálem vybavit dá? Byli bychom na dně... Pánové, dosud jsme jednali na podkladě technických zpráv, které jsou, rád uznávám, velmi pěkné. Ale je vše prověřeno? Co víme o trvanlivosti látky? Co když po měsíci nebo po půl roce své vlastnosti hmota ztratí? A konečně: hmotu nelze obrábět. Pak tedy, pánové, ale nemá vůbec cenu. Co s hrubým odlitkem? Vždyť i pancéřové pláty potřebují obrábění. A což teprve hlavně děl nebo dokonce pušek. To jsou, pánové, závažné otázky. Varuji proto před ukvapením. Věc nijak nehoří. Musí se řádně prozkoumat, a až se neomylně zjistí upotřebitelnost, vezmeme do ruky tužku a řádně propočítáme rentabilitu. Když se ukáže zaručený zisk, budu první, který výrobu té hmoty uvítá. Dnes ještě nemohu dát svůj souhlas."

Hermes skončil. V pracovně bylo ticho. Technikové klopili rozpačitě oči a dokonce i generální ředitel Galy se cítil poražen opodstatněnými vývody obchodního ředitele.

A Pavel? Skvělá nabídka šéfa ho ohromila. Teď vše ztroskotalo. Bylo mu, jako by se z nebe zřítíl do bezedné propasti. Konečně se Galy ujal slova:

"Vaše připomínky, pane kolego, musím uznat za správné. Totiž, je třeba o nich uvažovat. Rozhodnutí odložíme, až se vyzkouší možnosti obrábění. Prozatím vám děkuji, pánové. A vy, pane inženýre, laskavě ještě nějakou dobu vyčkáte, že? Brzy si vás opět pozveme."

Pavel vyšel z šéfovy pracovny skleslý. Kdyby mohl vyslechnout pokračování konference, určitě by se mu mnohé objasnilo.

"Nepochybují o významu té hmoty," hovořil Hermes, "ale jako obchodník nemohu připustit, aby takový mladíček byl hned posazen na vysokého koně, jak se říká. Nebylo by to chytré. Jako obchodník musím zboží, které se nám nabízí, hanět. To je přece obchodní zvyklost a předpoklad laciného nákupu."

Technikové chápavě přikyvovali a Hermes pokračoval:

"Jsem přesvědčen, že platiridos Holanovu hmotu zdolá. Jenomže by bylo neprozřetelné," a Sojka se zadíval na ředitele Fojta, "kdybychom to hned každému říkali."

"On přece nezná Kavkův vynález," hájil se Fojt.

"Nezná. Dosud se ho nepoužilo. Ale vyslovil jste název a ten mladík není hloupý. A vidíte, pánové," triumfoval Hermes, "když jsem před lety od Kavky platiridos kupoval, říkali jste, že k ničemu nebude. Teď však vidíte, že se nám

může vyplatit!"

"Vy jste pravý Hermes, kolego," poklepal mu šéf blahosklonně na rameno.

"Ta přezdívka mi může jen lichotit," usmál se obchodní ředitel.

Když Pavel vyšel z šéfovy pracovny, byl rozladěn. Hermes svým zásahem rozbil nadějně vyhlídky. Brzy se však uklidnil. Nic není ztraceno, jen oddáleno. Zkoušky mohou dopadnout dobře. Ukáže se, že ten... jak tomu Fojt říkal? Platí... Ano, platiridos! Hm, kdo by mu o tom mohl povědět něco bližšího? Nějaký chemik? Co inženýr Kavka? Ano! Je to sice starý podivín, ale spolupracoval s otcem. Pavel ho zná ještě z dětství. Promluví s ním. Jestliže něco ví, jistě mu to řekne.

Kavka si potrpí na víno. Je deset hodin, bude asi v tovární kantýně.

Pavel tam zašel. Zdála se prázdná, ale v zadní části přece jen Kavku našel.

"Nazdar, Pavle! Pojd' sem!" volal na Pavla starý chemik. "To je dost, že sem taky jednou zajdeš! Pojd' si líznout."

"Dejte mi osminku," řekl Pavel číšníkovi.

"Čtvrtku mu dejte! Na můj účet!" volal Kavka.

"Pane inženýre," neotálel Pavel, "znáte platiridos?"

"Platiridos? To je dobré," smál se Kavka. "Vždyť je to můj vynález!"

"Výborně!" uklouzlo nadšeně Pavlovi.

"Ano, je to výborná věc. Ostatně, tvůj táta na tom má taky zásluhu. Připadl na základní myšlenku a já ji provedl a dokončil. Tvůj otec se tehdy blížil k dokončení nějakého objevu. Někaké hmoty, která by se těžko dala obrábět. Proto jsem se pustil do té práce."

"Co je to za směs?"

"Platina, iridium a osmium. Název ti to už napovídá. Když pak tvůj otec zemřel, platiridos na nic nebyl. Rozumíš, je výrobně drahý. Prodávám ho za čtyřicet tisíc, v penzi je užiju."

"Ta formulka je ovšem tajemstvím," poznamenal Pavel.

"Pro továrnu ano. Pro mne ne. Hermes mně už několikrát vynadal, že vynález není k potřebě, že se unáhlil a kdesi cosi. Co je mi po tom? Koupil a basta!"

"Je to patentováno?"

"Není. Nestojí to prý za to. Ono... dosud jim nepřišla do ruky tak tvrdá hmota, aby můj platiridos mohli uplatnit. Je totiž trochu drahý. To víš, platina! A té je tam skoro osmdesát procent. Počkej, vypočítám ti to přesně."

Pavlovy oči hltavě sledovaly Kavkovu tužku...

"Koukej," podával chemik Pavlovi útržek z bloku. "Tady to máš. Tohle je platina, tohle iridium a tady je osmium."

Takový nožík stojí několik tisíc."

Pavel se snažil jednoduchou formulku zapamatovat.

"Musím už jít," zvedl se Kavka a dopíjel víno. "Kdepak mám čepici? Á, tady!"

Chemik zmačkal papírek a hodil jej na podlahu. Pavel ho zvedl a strčil do kapsy. Starý inženýr si toho všiml. Nebude chtít ten útržek zpátky?

Ale Kavku to ani nenapadlo.

Na dvoře se rozešli. Kavka mířil k laboratořím, Pavel do své kanceláře. Podívá se do technického slovníku, do odborných publikací. Musí se blíž seznámit s jednotlivými prvky.

Našel, co hledal a překvapilo ho, jak je to prosté. Iridium a osmium velmi působí na tvrdost platiny, která sama o sobě je značná. Ovšem, záleží na stanovení množství jednotlivých prvků. A v tom právě byl úspěch Kavkova vynálezu.

Po několika dnech byl Pavel znovu pozván do kanceláře generálního ředitele.

Zkoušky s platiridem dopadly zřejmě dobře, pomyslel si Pavel. Jinak by mne nezvali. Jak je vidět, tak si přispíšili.

Teď budou chtít znát jeho rozhodnutí. Co odpoví? Přijme! Copak může odmítnout takovou skvělou nabídku?

Jak překvapí maminku! Bude ředitelem! Jeho úspěšná budoucnost započne...

Náhle však Pavlovi připadá, že slyší otcův hlas:

"Můj vynález nesmí být použit ve válce!"

Pavel se zarazil. Ale vždyť se holanit využije pouze k obraně vlasti. Nikdy k válečnému útoku.

"Jenom vědě a lidstvu může můj objev, sloužit!"

Ano, říká si Pavel. Patent mi zůstane, nevzdám se bádání v mořských hlubinách. Ale nikdo mne nezná, jak vše uskutečním? Musím se přece obrátit na cizí vládu, na přímořský stát... Uplatnění holanitu v našem závodě mi dopomůže k získání jména, objeví se nabídky... A budu stále majitelem patentu. Bez mého svolení nikdo nesmí...

"Jsi ještě nezkušený, Pavle! Najdou klíč k výrobě holanitu! Obelstí tě! Vynález se zvrhne v zhoubu! Zaslépila tě svůdná nabídka!"

Tatínku! - chtělo se zdrcenému Pavlovi volat - Co mám dělat?

"Zakázal jsem ti prodat holanit válce! Vytkl jsem ti cíl! Ani o krok se od něj nesmíš odchýlit!"

Pavel vstoupil do šéfovy pracovny. Byla prázdná. Usedl do křesla. Venku se již šeřilo. Tu se ve dveřích objevila vysoká postava.

"Sám?" slyšel Pavel otázku. A postava vztáhla ruku k vypínači. Byl to ředitel Fojt.

"Promiňte, kolego, zdrželi jsme se."

Vtom již také vstupoval šéf a ředitel Sojka.

Ředitel Fojt teprve teď na stůl položil Pavlův vzorek, rozfíznutý na dva kousky. Pavel je vzal do rukou a prohlížel řez.

"Nu, pane inženýre," řekl Galy, když usedl do křesla.

"Obráběcí zkouška dopadla příznivě. Zdá se že si s vaší hmotou poradíme. Kariéra vás nemine. A bez rizika. To neseme

my. Jménem správních rad vám gratuluji, pane řediteli Holane!"
Chtěl podat Pavlovi ruku, ale ten ze sebe rychle vyrazil:
"Pánové, dovolte, abych vám... Já se totiž rozhodl, že... Lituji, ale já vám dnes nemohu říci své rozhodnutí! Dopřejte mi ještě nějaký čas..."
Obličej představitelů závodu se protáhly.
"Co je to za nápad?" vyhrkl Galy. "Co vám brání v rozhodnutí?"
"Podmínka, kterou otec uvedl ve svém odkazu. Vynález nesmí sloužit vojenským účelům."
"Promiňte, to je přece směšné," volal Hermes "Váš otec byl sice geniální chemik, ale špatný obchodník. Objevil pozoruhodnou hmotu, ale znemožnil by její využití."
"Opravdu," přidal se Fojt, "to je naivnost!"
"Milý inženýre," mhouřil zlostně oči Galy, "berte, dokud dáváme!"
Tato slova snad měla Pavla zkrátit. Způsobila však pravý opak:
"Pánové, věc nespěchá. Rozmyslím si vše. Chtěl bych si příštích čtrnáct dní vzít dovolenou. Až se vrátím, sdělím vám své rozhodnutí."
Generální ředitel se snažil utajit své zklamání: "Tak dobře, vaší žádosti vyhovíme."
Pavel vzal oba kousky svého holanitu, uklonil se a vyšel z kanceláře.

KAPITOLA ČTVRTÁ na dovolené

Křehov je malá dědinka v šumavských kopcích. Je tak malá, že byste ji marně hledali na mapě Ale v její těsné blízkosti vyrostl v posledních letech rozlehlý sklářský podnik.
Šumavské lesy, jinde tak krásné, tady živoří, jsou otravovány kouřem, prachem a výpary skelných hutí. Stráně vyhlodané dobýváním křemene, jehož je pod chudíčkou vrstvou země hodně, tvoří řetězy lomů. Od časného rána do noci to tu hřmí a rachotí. Celé spousty kamene, uvolněné lidskou rukou, řítí se po příkrých stěnách lomů a pak mizí, naloženy do vozíků, v nádvoří továrny.
Pavel se v Křehově zdržel několik dní a výsledkem jeho pobytu bylo deset průhledných odlitků pro model gondoly. Sklíčka z průhledného holanitu byla bez vady, skvěle se odlévala. Měla sice zelenavý odstín, ale byla dokonale průhledná.
Teď je zapotřebí sklíčka vsadit do modelu a celý odlitek podmořské gondoly podrobit tlakové zkoušce. Pavel věděl, že zkouška by se nejlépe provedla v hydraulických lisech Škodových závodů. Snad mu to v Plzni dovolí. A ostatně je pravděpodobné, že se tam sejdě s kolegy z techniky.
A tak když se Pavel se sklárnou rozloučil, odjížděl do Plzně.
Vlak byl téměř prázdný.
Chodbičkou vagónu loudavě kráčel jakýsi muž. U dveří kupé, kde seděl Pavel, se na okamžik zastavil. Pavel zachytil jeho pátravý pohled, ale muž ihned zmizel. Podle hluku dveří se zdálo, že usedá ve vedlejším oddělení.
Pavel na cizincův pohled nemohl zapomenout.
Kde již tu nápadně bledou tvář a pichlavé oči viděl?
Ach ano, vzpomíná si. V Praze při nastupování do rychlíku. Asi to bude obchodní cestující.
K večeru přijel Pavel do Plzně a vyhledal Waldekův hotel. Byl mu tam nabídnut pokojík ve třetím poschodí, kam ho dopravila zdviž.
Pavel v pokoji odložil zavazadla, v nichž měl odlitek modelu gondoly a koženou tašku s výkresy. Upravil se a sešel dolů na večeři.
Po večeři vstoupil do vestibulu a kráčel ke zdviži. Červené světélko hlásilo, že zdviž je v chodu. Vzápětí však zhaslo a ze zdviže vystoupil muž s bledým obličejem a pichlavýma očima.
To je podivné, jaké má na toho cizince štěstí!
Druhý den ráno se Pavel s modelem a sklíčky vypravil do Škodových závodů. Jeden ze zřízenců ho dlouho vedl ulicemi a nádvořími škodovky. Pavel by sám ve velikém továrním městě zabloudil.
V kancelářích nad Pavlovou prosbou krčili rameny. Ale pak se Pavlovi podařilo najít inženýra z provozu, který měl větší pochopení. Ten Pavla uvedl do svářečské dílny. Pavel rozbalil model, z tašky vyňal připravené těsnicí kroužky a sklíčka. A odpoledne měl model gondoly okénka. Vypadal dobře.
Tlaková zkouška byla ujednána na příští den.
Když se Pavel vrátil večer do hotelu a chtěl na vrátném klíč od svého pokoje, vrátný ho marně hledal.
"Asi ho bude mít pokojská," řekl nakonec a bezmocně rozhodil ruce.
Pavel vyjel do třetího poschodí a zamířil ke svému pokoji. Ve dveřích zvenčí trčel klíč. Pokoj byl uzamčen.
Ale to je neopatrnost, řekl si Pavel. Nechala ho tu pokojská, anebo ho on ráno zapomněl odevzdat? Nemohl si vzpomenout.
Pavel odemkl a vešel dovnitř. Netrvalo to dlouho a kdosi zaklepal. Vstoupila pokojská. Hned na prahu zůstala stát a udiveně hleděla na Pavla.
"Chtěla jsem vám připravit pokoj na noc" řikala, "ale... pán je... promiňte, je to váš pokoj?"
"Ovšem. Čemu se divíte?"
"Viděla jsem do tohoto pokoje vejít jiného pána. A když klíč byl v zámku, myslela jsem, že tu stále je. Nechtěla jsem ho rušit. Teď ale vidím, že..."
Překvapený Pavel přerušil pokojskou otázkou:

"Jak vypadal?"

"Vysoký, bledý..."

Pavel ji přestal vnímat a pohlédl na zavazadla. Zdánlivě byla netknuta. Uchopil tašku... Náčrty, plánky, výpočty - zmizely!

"Proboha," vykřikl zděšeně Pavel, zanechal strnulou ženu v pokoji a vyřítit se na chodbu. Nečekal ani na zdviž a rychle seběhl dolů k vrátnému.

Tam zatím nastala změna. Službu převzal noční vrátný. Ten, když z překotných slov vyrozuměl o co jde, jen pokrčil rameny.

"To je těžká věc, pane," řekl klidně. "Zřejmě jste klíč zapomněl ve dveřích. Odtud ho nikdo nepovolaný nemohl vzít. Pochopte, máme přes sto hostů. Jak máme ručit za pořádek v pokojích, když se nám neodevzdá klíč? Všechno jste si zavinil svou neopatrností."

Pavel byl přesvědčen, že neznámý muž se nějakým způsobem zmocnil klíče na vrátnici. Nešlo přece o obyčejného zlodějíčka, ale o muže, který Pavla pronásledoval již z Prahy.

"Říkáte, že byl vysoký, štíhlý, bledý?" opakoval vrátný. "Takový popis se hodí na kdekoho."

"Musí tu bydlet," vykřikoval Pavel. "Viděl jsem ho tady už včera."

"To by bylo pravděpodobné," pokýval hlavou vrátný. "Jak by se cizí člověk dostal do třetího poschodí? Skutečně by to mohl být náš host. Ale já je znám málo. Kdyby tu byl můj kolega, který má službu ve dne, ten by vám spíš pomohl. Počkejte, pošlu pro něho. Jestli bude doma, přijde. Neměli bychom zatím uvědomit policii?"

Pavel odmítl a netrpělivě čekal. Ta půlhodina, než denní vrátný přišel, se mu zdála věčností.

"Hm, poslyšte," řekl přivolaný vrátný, "to by mohl být ten člověk, co se u nás ubytoval nějakou chvíli po vás. Hned vyhledám jeho přihlášku."

A za okamžik Pavel z blankety četl: Karel Warmuža, obchodní cestující, Kolín, Dlouhá třída 26.

"Bydlí v čísle 102, tedy právě naproti vám," připomenul ještě vrátný.

"Měl by se tedy zde ještě objevit."

"To není tak jisté," řekl zkušený vrátný. A brzy se ukázalo, že měl pravdu.

Pokoj číslo 102 byl prázdný, ale účet nebyl vyrovnán.

"Dáme po něm policejně pátrat v Kolíně," rozhodl ředitel hotelu, který se objevil ve vestibulu. "Bojím se však, že adresa je fingoaná."

Tato domněnka se telefonicky brzy potvrdila. V Kolíně ho nikdo neznal.

Zloděj beze stopy zmizel.

Mezitím se však už Pavel uklidnil. Zloděj přecenil svůj lup. Ukradl celkem bezcenné dílčí kopie, v kterých se nikdo nevyzná, Pavel si je vzal s sebou, aby na nich ještě pracoval.

Všechny hlavní plány, výpočty a konečné formulky má doma bezpečně ukryty. Nikdo o nich neví.

Ne, zloděj nic nezískal. A Pavel ty kopie ke zkouškám ve škodovce nepotřebuje.

Ale ta krádež je záhadná. Zloděj ho sledoval už z Prahy. Šel po vynálezu, hledal návod na holanit. Kdo by to mohl být?

Jestliže se spokojil s těmi kopiemi, tak objevu nerozuměl. Nechtěl ho pro sebe. Byl pouze nástrojem někoho jiného. A kdo je ten jiný? Kdo o holanitu vlastně něco ví? Jedině továrna! Jedině jeho zaměstnavatelé. Někdo z nich si najal onoho zloděje! Že by se na tom dohodli všichni, a že by zloděje posílala celá správní rada, to se Pavlovi nezdálo. Závod by se přeci k takové sprosté loupeži nepropůjčil.

V každém případě bude vyslanec zloděje zklamaný. Kromě toho je ta krádež velkým poučením pro Pavla. Musí být ještě opatrnější. Ale jak se zdá, objev jeho otce je skutečně významný.

KAPITOLA PÁTÁ

zkouška

Druhý den ve Škodových závodech Pavla přijal sám vedoucí inženýr Jiskra. Byl to starší pán, který se znal s některými Pavlovými profesory z vysoké školy.

"Tohle do hydraulického lisu?" ptal se s úsměvem, když se podíval na odlitek. "Kolik to má vydržet?"

"Nejméně pět tisíc atmosfér," řekl Pavel jistým hlasem.

Vedoucí inženýr překvapeně vzhledl.

"Jestliže chcete, abychom vám pomohli," řekl příkře, "tak mluve vážně."

"Jsem vám velice zavázán," odpověděl Pavel, "nedovolil bych si žertovat. Jsem přesvědčen, že pět tisíc atmosfér tahle věc vydrží."

"Nemožné. Vždyť je to slaboučké. A ta sklička - prasknou při třech čtyřech atmosférách."

"Když prasknou, tak prasknou," mávl rukou Pavel "Nevadí."

"Dobře, na vaši zodpovědnost to zkusíme. Račte za mnou."

Vedoucí inženýr vedl Pavla chodbou do velikého sálu, kde pracovalo několik hydraulických lisů. Mohutné písty vydávaly sténavý zvuk.

Zastavili se u obrovského stroje, který měl odlišnou, neobvyklou konstrukci.

Pozorně si ho prohlédl.

"Dejte to pod tlak," řekl inženýr Jiskra a předal kulovitý model ponorné gondoly příslušnému dělníkovi.

"Sem? Do toho..." žasl dělník.

"Ano."

"Pane šéf, vždyť to praskne při prvním náporu."

"Tady pan inženýr si přeje zkoušku do pěti tisíc atmosfér," pokrčil rameny vedoucí inženýr.

"Ale..."

"Poslechněte," řekl přísně inženýr Jiskra, "nařizuji vám to!"

"Dobře, dobře, je to vaše věc," bručel dělník.

Píst vyjel vzhůru, odlitek zmizel v komoře, ale v nejbližším okamžiku se píst znovu zvolna nořil do komory zkušebního prostoru.

Ručička tlakoměru stoupala od nuly k desítce, ke stovce...

"Tisíc!" zašumělo to mezi přihlížejícími.

"Zvýšit tlak," požádal Pavel.

"Dva!"

"Tři!"

"Skočte na pět!"

Píst zasténal, ručička stanula. Kolem stroje se seskupilo několik dalších dělníků.

"Pět tisíc! Neuvěřitelné! To není možné! Jistě to povolilo. Bude z toho kaše!"

"Skočte ještě o pět set výš!" přikázal Pavel odvážně

Stalo se. Skoro se zdálo, jako by všichni cítili ten strašlivý tlak...

"Nechte odlitek hodinu pod tím tlakem," požádal ještě Pavel.

Zatímco všichni netrpělivě čekali na výsledek, Pavel vzpomínal, co všechno musel promyslet a propočítat. Výpočty mu sice řekly, že by měla stačit tlaková zkouška do 1030 atmosfér, ale je nutno počítat s nepředvídanými možnostmi, jako jsou různé nápory, nárazy, účinky mořských proudů a hydrodynamické vlivy. Proto Pavel hranici odolnosti zněkolikanásobil.

Po hodině byla koule vyňata - neporušená!

Vyvolalo to nepředstavitelný úžas a obdiv. Všichni kromě Pavla byli totiž přesvědčeni, že zkoušený předmět povolí a že z lisu vyjmou beztvář zbytky. Proto se kolem Pavla a jeho modelu shluklo plno dělníků i inženýrů. V pravém smyslu ho bombardovali dotazy o záhadné hmotě, ale Pavel byl neoblomný. Nic neprozradil, jen se usmíval.

"Račte za mnou do kanceláře, pane kolego," zval Pavla vedoucí inženýr a najednou se rozplýval zdvořilostí a obdivem.

Pavel ho následoval s podivuhodným předmětem v ruce.

"Račte se posadit, prosím," ukázal inženýr Jiskra na křeslo.

"Spěchám, pane vedoucí inženýre," řekl Pavel. "Mohl bych dostat osvědčení o vykonané zkoušce?"

"Ano, jistěže. Hned to bude. Nadiktuji osvědčení vedle."

Jiskra zmizel ve vedlejší kanceláři. Po chvíli se vrátil.

"Promluvme si zatím," začal a usedl proti Pavlovi. "Především mi, pane kolego, promiňte mé pochybnosti. To je skutečně hotový zázrak! Nejvíce mě udivila odolnost těch sklíček. Úžasné, neuvěřitelné! Pane kolego... smím se zeptat, co to je vlastně za hmotu? A tvar modelu, ten je mi také záhadou. Ta okénka... hm, vypadá to jako gondola k stratosférickému balónu. Nu, nechci na vás vyzvídat, je to asi nějaké tajemství. Ale jednu otázku mi dovolu. Vy jste majitelem vynálezu té nezníčitelné hmoty?"

"Ano."

"Jednal jste už s někým o uplatnění?"

"Bylo mi nabídnuto Ale nepřijal jsem."

"Hm, a s naším závodem byste nejednal? Víte přece, že škodovka je..."

"Vím. Ale dosud nejsem rozhodnut. Jednání by bylo předčasné. Ještě mě čeká mnoho práce, kontrol..."

"A nechtěl byste, pane kolego, alespoň informativně promluvit s naším ředitelem už dnes?"

"Ne. Děkuji vám, ale... snad až později... přihlásil bych se..."

Naštěstí vysvobodil Pavla úředník, který přinesl osvědčení o tlakové zkoušce.

"Potěšilo by mne," usmíval se inženýr Jiskra, když Pavlovi předával podepsaný dokument, "kdybyste neřekl sbohem, ale na shledanou."

Pavel mu tedy jeho přání splnil. Je docela možné, že ještě jednou bude s těmito lidmi o projektu svého otce jednat. Hlavně však už byl rád, že se s vedoucím inženýrem může rozloučit. Zájem, který neustále vzbuzoval model, byl mu na obtíž.

Ještě ten den odjel do Prahy. Úzkostlivě dával pozor, jestli ho opět někdo nesleduje. V Praze se ubytoval v hotelu, který dobře znal, a nejdůležitější zavazadlo si uschoval v hotelové kanceláři.

Druhý den Pavel obešel několik institucí a ministerstev, které chtěl získat pro plán svého otce. Vyslechlo ho několik předních činitelů a sekčních šéfů, prohlédli si osvědčení z Plzně, uznali pozoruhodnost objevu, ale nikdo z nich mu nedával naději na realizaci. Jediná rada, kterou několikrát slyšel, byla, aby se obrátil na armádu a podivuhodnou hmotu dal k dispozici zbrojovkám.

Pavel, který pozbyval již poslední naději, vycházel právě z ministerstva obchodu, když tu...

"Pavle!"

Ohlédl se. Volá na něho jakýsi mladý muž...

"Jirko! Kde se tu bereš?"

"To je dost, už jsem si myslel, že jsi na mě zapomněl. Šel jsi kolem mne jako ve snu," smál se Jiří Brada, Pavlův spolubydliče ze studií. V době, kdy Pavel získal diplom na technice, Jirka končil studia na vysoké škole obchodní.

"A kde se tady beru?" pokračoval Brada. "Spíš já bych se tě měl zeptat. Já jsem tu jako doma. Počkej, snad zde nejsi dokonce zaměstnán?"

"Ne, to ne. Byl jsem u sekčního šéfa. Nabízím nějaký vynález. Kde se dá, ho nabízím. Ale nepochodil jsem ani tady,"

řekl Pavel smutně.

"Jaký vynález?"

"To je dlouhá historie..."

"Počkej chvíli. Něco vyřídím a za chvíli jsem zpátky."

Pavel souhlasil. Jiří Brada zmizel v paláci ministerstva a Pavel značnou dobu čekal před budovou.

Konečně se Brada objevil:

"Jsem volný, Pavlíčku. Povídej!"

Šli po nábřeží a Pavel se svěřoval se svými dosavadními zkušenostmi, s úspěchy při práci a neúspěchy kolem uplatnění vynálezu.

"Kamaráde," přikyvoval Jiří, "tohle nemohlo jinak dopadnout. U nás s tím nepořídíš, nejsme přímořský stát. Musíš se obrátit na velmoc. Takový projekt vyžaduje miliónové náklady. Ovšem, bude-li úspěšný, může pak vynést mnohem víc. Co bys tak říkal Francii? Já bych se mohl pokusit..."

Pavel překvapeně a nedůvěřivě pohlédl na Jirku.

"Ještě jsi mne nepustil ke slovu," rozhovořil se přítel Brada. "Vůbec jsem ti nemohl povědět, co dělám. Jsem totiž obchodním přidělcem na našem vyslanectví v Paříži."

Pavel byl tak ohromen, že nebyl schopen slova.

"Nu, já tě nenutím," pokrčil rameny Jiří, neboť si Pavlovo mlčení špatně vyložil.

"Ale, Jirko," vybuchl Pavel, "o tomhle se mi ani nesnilo! Francie! Myslel jsem na ni, ale nevěřil jsem, že bych tam mohl pořídit. Kamaráde, kdyby to tak vyšlo..."

"Pokusíme se. Svěř mi tu záležitost. Sepiš podrobnou zprávu, pokud možno ještě dnes. Jsem tady v Praze na skok... Souhlasíš?"

Jak by Pavel nesouhlasil. Domluvili se, že Jiří za Pavlem večer zajde, rozloučili se a Pavel spěchal do hotelu sepsat zprávu.

Brada dodržel slovo. Večer si v Pavlově pokoji přečetl podrobný výklad a slíbil že jej přeloží do francouzštiny. Pavel mu dále svěřil vzorek holanitu a osvědčení ze škodovky.

Rozloučili se druhý den na nádraží. Jiří Brada odjížděl do Paříže, Pavel do Orlických hor, kde chtěl strávit zbytek dovolené.

V klidném prostředí hor neustále musel myslet na přítele Bradu. A začínala se ho zmocňovat pochybnost. I když Jirka udělá, co bude v jeho silách, neznamená to, že se taková velmoc jako Francie nechá získat pro jakýsi bláhový nápad českého inženýra.

V takových chvílích se sám sebe ptal co po návratu z dovolené řekne v továrně. Jistě na něm budou žádat rozhodnutí.

KAPITOLA ŠESTÁ

pozvání

S tísnivým pocitem nastupoval Pavel do zaměstnání. Ale kupodivu. Jeho nadřizený klidně vzal na vědomí, že nastoupil, a všichni ředitelé, když je potkal, se k němu chovali lhostejně. Jako kdyby před dovolenou u Galyho k žádné konferenci nedošlo.

Jednu změnu však pozoroval. Hermes se mu vyhýbá. A to Pavla utvrdilo v domněnce, že když ne všichni, tak alespoň Hermes o krádeži v Plzni ví. Musí však mlčet, nesmí se o tom ani zmínit. Vůbec nemá důkazy.

Možné však také je, že s ním začínají hrát komedii. Myslí si třeba, že přijde s prosíkem a oni si pak budou diktovat.

Nu, ať je to jakkoliv, jen když má od té generality klid!

Přesto však klidné dny Pavel neprožíval. Co bude s otcovým odkazem?

Den za dnem se vlekl a Pavlovi nezbývalo, než aby se upnul k naději, že Jirka Brada odpoví. Chvíle, kdy čekal na listonoše, se mu zdály věčností, ale nebylo to nic platné. Na nadočkavou otázku stále jen slyšel úsečné slůvko - nic.

Naděje, ke které se upnul, pomalu mizela. Již třicet dní marně čeká, již třicetkrát byl listonošem zklamán.

Dnes je neděle. Dnes se pošta neroznáší. Dříve se na neděle těšil, teď je nemá rád. V neděli nemůže dopis přijít.

Co bude dnes dělat? S konstrukcí modelu je hotov. Číst nemůže protože je celý znervóznělý. Ne, doma nevydrží.

Připadá si tu jako ve vězení.

Projde se. Oblékl se tiše, aby nevzbudil matku, a vyšel do předsíně.

Vtom se nad dveřmi rozječel zvonek Odemkl. Před ním stál listonoš.

"Spěšný, doporučený dopis," hlásil.

"Snad ne z Paříže?"

"Ano."

Pavel chvatně vyplnil rubriku podpisem.

Listonoš již odešel a Pavel dosud držel v ruce velkou, zapečetěnou obálku s hlavičkou ministerstva námořnictví Francouzské republiky.

"Kdo tady byl, Pavle?"

Vzhlédl. Nad ním se skláněla matka.

"Dostal jsi dopis?"

Pavel přikývl.

"Odkud je? To nejsou naše známky."

"Ne. Z Francie."

"Od koho?"

"Počkej, nejdřív si ho musím přečíst..."

Pavel třesoucími prsty rozřízl obálku a rozložil arch papíru. Dopis byl psán francouzsky.

Vážený pane,

po prozkoumání Vašeho přípisu, doporučeného nám vyslanectvím Československé republiky, máme čest Vám sdělit, že jsme ochotni přijmout Váš návrh.

Po dohodě s ministerstvem obchodu a schválení ministerstvem vnitra prohlašuje podepsaný ministr námořnictví tyto závazky:

1. Zařídíme vše, co je zapotřebí k uskutečnění Vašeho projektu. Veškeré náklady nese vláda Francouzské republiky.

2. Přijímáme Vás jako vedoucí sílu výroby a celé akce, za spolupůsobení a podpory našich vědeckých a výkonných orgánů.

3. Váš projekt bude využit výhradně k vědeckému průzkumu mořských hlubin a k vytěžení jejich pokladů za účelem archeologickým, geologickým a fyzikálním. Vojenské záměry jsou vyloučeny.

4. Kromě pevného platu, který bude odpovídat Vaší vědecké profesi, obdržíte polovinu hodnoty všech nálezů, které budou z mořských hlubin vyzvednuty.

5. Vaším stanovištěm bude Marseille, kde je Vám k dispozici potřebný konstrukční a výrobní závod, byt, prostor v přístavišti a doprovodná loď k výzkumným cestám.

6. V případě, že opis smlouvy podepíšete, obdržíte od našeho vyslanectví v Praze poukaz na potřebnou částku pro cestu do Francie a pro případné vybavení, které si budete chtít zajistit již v Československu. Šek Vám bude hotově vyplacen ve Francouzsko-české bance v Praze. Příslušné dispozice odesíláme současně našemu vyslanectví.

Naproti tomu se zavazujete:

a) Postoupil patent vynálezu výhradně Francii.

b) Osobně se zúčastníte každého podmořského výzkumu a to na vlastní nebezpečí.

c) Platnost smlouvy potvrdíte na dobu dvaceti let. Po oboustranné dohodě může být smlouva prodloužena.

Vyhovují-li Vám tyto podmínky, navštivte ihned našeho vyslance v Praze, který je zmocněn uzavřít s Vámi definitivní smlouvu.

"Co je to, Pavle? Jak tomu mám rozumět?" ptala se matka.

"Ohromná věc, maminko!"

"Vysvětli mi to konečně."

"Všechno ti povím, teď už ti všechno povím!"

A Pavel pak vyprávěl o otcově odkazu, o své práci na modelu a o všem, co následovalo v továrně, v Plzni a konečně v Praze.

"Chápeš, maminko, co nám tatínek odkázal? Co to pro nás všechny znamená?" končil své vyprávění otázkou.

"Chápu, Pavle... Ale - bojím se."

"Čeho se bojíš?"

"Pouštíš se do ohromného zápasu. Do zápasu s mořem... i lidmi. A jsi mým jediným synem, mou nadějí... Bojím se..."

"Vždyť chceš hazardovat se životem!"

"Dostaneme desetitisíce, možná milióny..."

"Tvůj život, Pavle, má větší cenu. Tvou smrt bych nepřezila Pavle, odřekni to! Raději přijmi nabídku továrny. Je to jistější, nebezpečí ti nebude hrozit..."

"Ne, to nemohu udělat, maminko. Továrna by objev zneužila pro válku. A nesplnil bych tatínkovo přání. Dokonce bych je zradil!"

"Tatínek neuvážil nebezpečí, do kterého se vydáš."

"Ne, maminko. Dobře věděl, že holanit je skvělý materiál. A já v konstrukci provedl taková opatření, že je každé nebezpečí vyloučeno. Uznávám, trochu odvahy je potřeba, ale té mám dost!"

Představ si, skoro tři čtvrtiny povrchu zeměkoule zabírá moře. A jak málo je známe! Kdybychom jenom část bohatství vyrvali mořským hlubinám, nebylo by na světě jediného chudého člověka. Musí se mi to podařit! Musím to uskutečnit! Nemůžeš přece chtít, abych se takového úkolu vzdal! Neboj se o mne!"

Matka tiše plakala. Neodpovídala. Dlouhou dobu její slzami zalité oči hleděly do prázdna. Po chvíli v nich zasvitl paprsek klidu. Vstala a sevřela svého syna v náručí. To byla také odpověď.

Druhý den si Pavel v továrně vyžádal dovolenou. Odjel do Prahy, aby si tam vyřídil všechny záležitosti na francouzském vyslanectví a na dalších úřadech. Domů se již vrátil jako boháč.

Ráno po návratu se ohlásil u generálního ředitele Galyho, který Pavla přijal upjatě. Myslí si, že mladý inženýr se už rozhodl uzavřít smlouvu se závodem.

Úžas, se kterým Galy přijal Pavlovu žádost o okamžité propuštění, proto působil až směšně.

"Co? Jak? Vy chcete... Ale... to přece nejde," koktal šéf.

"Musí to jít."

"Musí? Jak si to představujete? Chcete mi diktovat? Továrna není holubník. Musíte dát řádnou výpověď!"

"Mám vážný důvod k odchodu," oznámil Pavel rozhodně.

"Vy že máte...? Jakýpak?"

"Nenuťte mne, abych ho řekl."

"Musím ho znát!" křikl Galy.

"Pak vám ho tedy povím. Během mé dovolené mi byl v Plzni ukraden písemný materiál o mém objevu. Naštěstí to byly

jen bezcenné kopie. Ale krádež přesto zůstává krádeží. Důležité však je, že zloděj nebyl příliš, opatrný a tak mám spolehlivou stopu."

Pavel při těchto slovech pátravě hleděl do očí ředitele Galyho, poněvadž očekával, že bude přiveden do rozpaků. Sdělení šéfa dokonale vyděsilo. Seděl v křesle strnule, jen jeho pootevřená ústa lapala po vzduchu.

"Uklidněte se, pane generální řediteli, vždyť se mi nic neztratilo," volal Pavel ve strachu, aby ředitele náhodou neranila mrtvice.

"Ale... pane... tohle je... a vy si myslíte..."

"Domníval jsem se, že o tom něco víte," přiznával Pavel. "Je tady tolik závažných okolností... Vždyť o vynálezu nevěděl nikdo kromě mne a vašeho ředitelského štábu. Ne, vás nebudu podezřívát. Ale jsou tu osoby, které by na věci mohly mít zájem. Doufám, že je nemusím jmenovat. Ale jste přece hlavou závodu a do jisté míry za činy svých podřízených odpovídáte. Nechci tu věc rozmazávat. Jistě by vám to nebylo příjemné. Ale ze závodu chci odejít. Plat nechci. Dejte ho podpůrnému dělnickému fondu."

Pavlovi bylo skoro líto toho dosud neomylného šéfa, který teď zhrouceně seděl v křesle a s čela si stíral pot.

Konečně Galy promluvil:

"Pane inženýre, nebudu vám bránit. Snad máte jiné místo..."

"Mám."

"Smím se zeptat..."

"Promiňte," pokrčil Pavel odmítavě rameny. "Mohu vám jen sdělit, že vám konkurovat nebudu. Odjíždím do zahraničí."

"Hm, přeji vám štěstí," řekl Galy a podal Pavlovi ruku.

Pavel se v továrně rozloučil se všemi známými. Jen s Hermesem se nesetkal. Jako by někam zmizel...

Přiblížil se den Pavlova odjezdu.

Loučení s matkou bylo velice těžké. Paní Holanová si zvykla na strádání a odříkání. Vůbec ji nevzrušovalo, jaký majetek ji Pavel v Čechách zanechává. Šlo jí jen o syna, o to, že ho dlouho neuvidí, o to, že se vrhá do tak nebezpečného podniku. Zdálo se, jako by měla jakousi předtuchu...

Teprve Pavlův slib, že si ji i sestru Jiřinku vezme k sobě do Marseille, až se zařídí, ji poněkud uklidnil. Snad k tomu přispěla i bezstarostnost Jiřinky, která se na Francii a na moře začala velice těšit. Vždyť je dosud viděla jen na obrázcích. Rostou tam palmy, jižní ovoce! Panečku, to bude něco!

Pavel sedí na pohovce a už se spokojeně usmívá. Vedle něho leží milý kamarád, jezevčík Valda. Před rokem si ho Pavel přinesl v kapse. Dnes už je to vyspělý, chytrý pes, velký šibal jako všichni jezevčíci.

Valda má hlavu nakloněnou na stranu a bedlivě naslouchá. Dlouhé uši mu visí dolů a stahují čelo, na kterém se mu vytvořila rýha. Snad je to vráska starostí. Starost a smutek vyjadřují také Valdovy oči, které tékají z jedné osoby na druhou. Valda asi rozumí každému slovu. Tuší, že jeho pán a kamarád ho chce opustit.

Pavel pohlédl na psa a postřehl, že Valdovy hnědé oči na něho hledí s němou, ale přece výmluvnou výčitkou...

A tu Pavla napadlo, aby si Valdu vzal s sebou!

Valdovy oči se rozzářily, třebaže Pavel nepronesl ani slovo. Byla v nich však ještě nedůvěřivá otázka.

"Opravdu, Valdo," řekl Pavel. "Pojedeš se mnou!"

Jezevčík radostně zavyl a mžikem byl Pavlovi na klíně. Předními packami objal krk svého pána a vděčně mu olízl obličej.

"Bude mi s tebou veseleji," poznamenal ještě Pavel a tím své rozhodnutí dotvrdil.

KAPITOLA SEDMÁ

ve francii

Pavel jel ve spacím voze. Zatímco Valda spal spokojeně na své podušce z domova, Pavel nemohl usnout. Dojmy byly příliš vzrušující...

Vlak přejížděl československé hranice. Ve tmě se mihl hákový kříž... A to na Pavla tísnivě zapůsobilo.

Teprve k ránu si zdíml. Proto na snídani do jídelního vozu přišel velmi pozdě. Bylo tam už skoro prázdné. Jen dvě dámy si pochutnávaly na kávě a v koutě u posledního stolu seděl muž silné postavy a kouřil cigaretu. Cizincovy oči na okamžik utkvěly na Pavlovi, ale hned se odvrátily.

Během snídane měl Pavel pocit, že je pozorován, ale cizincův pohled nikdy nezastihl. Asi jsem vystrašen ještě z Plzně, pomyslel si a snažil se toho pocitu zbavit.

Po snídani se Pavel vrátil do svého vozu, kde mu zavazadla spolehlivě chránil Valda.

Když po dlouhé cestě Pavel spatřil obrysy Eiffelovy věže, velice si oddechl. Brzy potom vlak stanul pod kopulí východního nádraží.

Odtud Pavla vezl taxík širokými ulicemi do velkého hotelu Louvre.

Sotva však byl Pavel uveden do svého přepychového pokoje, už mu z vrátnice telefonovali, že na něho ve vestibulu čekají novináři.

„Vždyť jsem teď přijel," divil se Pavel. "Jak vůbec mohou vědět, kdo jsem a že jsem tady?"

"Ach, pane inženýre, noviny už několik dní píší o vašem vynálezu a reportéři od rána obletují všechny hotely."

"Dnes nikoho nepřijmu," rozhodl se Pavel. "Nejdřív musím navštívit příslušné úřady a vše prohodit. A pak, jsem unaven. Zařídte, prosím, abych dnes měl klid."

"Zajisté, pane," odpověděl hlas z vrátnice. "Dá mi to sice práci..."

"Nemohl bych večeřet v pokoji?" zeptal se Pavel. "Bylo by to jednodušší jak pro mne, tak pro vás."

"Výborně. Reportéři jsou neodbytní, tady dole bychom vás od nich těžko uchránili."

Pavel zavěsil telefonní sluchátko. Zájem novin se mu naprosto nelíbil. Proč ministerstvo celý podnik raději neutajilo?

Chtěli mu snad připravit slávu? O tu nestojí. Malou ukázkou toho, co se může zrodit ze zájmu veřejnosti, zažil už doma... Ráno pařížské noviny oznamovaly příjezd slavného českého vynálezce a Pavel si dokonce o sobě mohl přečíst několik vymyšlených rozhovorů.

A když chtěl opustit hotel, musel použít zadního vchodu, aby se vyhnul novinářům.

Na ministerstvu námořnictví Pavla vřele přijali. Vše se už zdálo připraveno. Především mu byl představen fregatní poručík Léon de Fabre, který ho bude doprovázet nejen do Marseille, ale na všechny výzkumné plavby. Poručík byl totiž jmenován velitelem vojenského křižníku Neptun. A Neptun bude lodní základnou Pavlovy gondoly.

Léon de Fabre byl příjemný muž, o několik let starší než Pavel, ihned pomohl Pavlovi vyřešit všechny problémy.

Doprovodil ho také na československé vyslanectví, kde vyslanec ocenil objev Pavlova otce i uplatnění vynálezu, které uskutečnil Pavel. Přijetí na vyslanectví byl pochopitelně přítomen i Jiří Brada, jehož zásluhou se celá akce přenesla do Francie.

Na odpoledne zatím svolal Léon nevyhnutelnou tiskovou konferenci s novináři. Po dohodě s Pavlem na ní nikdo neprozradil, kde se bude gondola stavět a zkoušet. Večer po konferenci strávil Pavel s Jiřím a Léonem. Druhý den si Pavel ještě prohlédl Paříž a večer s Léonem odjížděl na jih.

To se již oba muži dokonale spřátelili a začali si tykat. Vyprávěli si o své práci, studiích, o svých rodinách. Pavel se tak dozvěděl, že Léon je o šest let starší a že jeho otec, fregatní kapitán, zahynul v první světové válce při torpédování křižníku německou ponorkou. Léona se pak ujal strýc a pomohl mu při studiích na námořní akademii. Po studiích sloužil Léon nejdříve ve válečném námořnictvu, ale pak byl přidělen na ministerstvo jako poradce. Teď se však s radostí vrací na moře, kde bude sloužit vědě.

Když rychlík projel Lyonem, Pavla zaujala příroda. Kolem dokola byly romantické skály a lesnaté stráně. Vlak se četnými tunely prodíral k moři.

A skutečně, skalní stěny se pojednou rozestoupily a před Pavlem se objevila azurová mořská klidná zátoka. Její krásu doplňoval malý ostrůvek, který vyhlížel jako zelená kytice, jako smaragdový klenot.

V několika okamžicích však moře zmizelo a odhalilo se až těsně před Marseille. Jenomže už bylo jiné. Místo klidného, kouzelného zákoutí se objevila nedohledná, nesmírná a nepokojná plocha šedivého moře se skupinami bílých plachet, které plynuly po hladině. Na pobřeží působily navíc tísnivým dojmem domy městské periferie a rozlehlé přístavní objekty.

Když oba přátelé vystoupili z vlaku, čekala tam na ně skupina mužů. Podle přátelského uvítání s Léonem bylo znát, že to jsou jeho dobří známí.

A Léon je hned Pavlovi představil.

Jules Charni, profesor přírodních věd.

Doktor Charles Baudin, lékař.

Inženýr Jean Sullivan, ředitel závodu, který měl vyrobit podmořskou gondolu.

"Telegrafoval jsem jim, že přijedeme," vysvětloval Léon Pavlovi, který byl uvítáním překvapen.

"Čeká na nás auto," řekl Sullivan a vedl Pavla k velkému, přepychovému vozu.

Nasedli. Auto jelo nádhernými ulicemi podél dlouhého parku, propletlo se předměstím a vjelo do továrního nádvoří. Na samém konci, v podjezdu výstavné vily se zastavilo.

"Jsme doma," oznámil inženýr Sullivan.

A tak Pavel stanul na půdě svého nového působiště.

KAPITOLA OSMÁ

nový elektrotechnik

Pavel užasl nad zařízením svého rozsáhlého bytu, který zaujímal téměř celé poschodí vily. Kromě něho bydleli ve vile dočasně i jeho čtyři noví přátelé.

Příjemným překvapením bylo i to, že ho obstojnou češtinou uvítal kuchař, který byl několik let zaměstnán v jednom pražském hotelu.

Ještě během večera Pavel poznal, že i když jeho noví spolupracovníci jsou vesměs starší než on, bude si s nimi jistě dobře rozumět. Byli to velice srdeční a upřímní lidé. Při společné večeři si připili na přátelství a bratrství.

Teprve k půlnoci Pavel osaměl. A tu si vzpomněl, že celý večer neviděl Valdu.

"Nevíte, kde je můj pes?" zeptal se uklízečky, kterou zastihl v jídelně.

"V kuchyni, pane."

Nu ano, Valda si našel nového přítele - kuchaře. Chytrý pes.

Pavel vyšel na balkon. Vstříc mu zavanula lahodná, dosud neznámá vůně. Pod ním, zalit modravým měsíčním světlem, ležel park. Subtropická příroda dýchala sladkou, omamnou vůní. Hranici parku tvořil na jedné straně asi dvě stě metrů dlouhý mořský chobot, který se v dáli rozplýval v nekonečnou hladinu.

V korunách palem a v křoví neznámých rostlin koncertovaly roje cikád. Vedle balkónu se vypínal vysoký stvol agáve. Ráj! Pohádka!

Pozve sem matku a Jiřinku. Ale až později. Až se vrátí ze své první výzkumné cesty.

Vrátí se z ní jako vítěz. Vítěz nad mořem. Pronikne do hlubin oceánu. Objeví poklady ukryté v něm celá staletí a odhalí neprozkoumaná tajemství podmořských netvorů.

Bude vládcem mořských hlubin!

Slyšíš to, ty bezedné, nekonečné moře? Přišel tvůj vládce!

Nad černou hladinu moře se připlazí šedivý závoj. Zvedá se, majestátně roste do výše. Zsinalý svit měsíce ozařuje

jakýsi bledý tvar... jako kdyby tam plula obrovská postava samotného vládce moře - Neptuna!

A vtom se rozechvěly vrcholky palem. Snad bázní...

A Pavlovi se zdá, že ten přelud k němu hovoří:

Mne chceš zdolat? Mne? Moji nesmírnost a nekonečnost? Jen pojď! Čekám! Ukáži ti své království, své poklady, ale také své strážce, svoji moc!

"Chachacha - chá!" končil přelud skutečným skřekem. A z koruny palmy vylétl velký noční pták.

Strnulý Pavel se rázem vzpamatoval.

„Mlha," vydechl s úsměvem. Mlha a obrazotvornost všechno způsobily. A snad i víno na které není zvyklý.

Místo přízraku Neptuna viděl teď Pavel jen beztvaré cáry a chuchvalce mlhy.

Ulehl a klidně spal.

Ráno potkal na nádvoří ředitele Sulivana, který ho provedl továrnou. Nebyla velká, ani dělníků mnoho neměla, ale úplně stačila.

"Dokončujeme umístění strojů," vysvětloval Sullivan. "Ale slévárna je připravena. Čeká jen na modeláře, až budou hotovi. Oddělení montáže musíme vybavit podle tvých požadavků. Neznáme vlastnosti holanitu..."

"Dobře, že ses o tom zmínil," vpadl mu do řeči Pavel a vytáhl z kapsy list papíru. "Potřeboval bych obstarat tento materiál. Potřebuji ho k zhotovení obráběcího nože."

"Platina, iridium, osmium," četl Sullivan. "Copak na to nestačí ocel?"

"Nestačí. Na holanit je všechno měkké."

"Hm, to je zajímavé. Nu dobře, obstarám to."

"Obráběcí nůž si vyrobím sám. Půjde to zařídit?"

"Spolehni se. Zatím se projdi parkem. A podívej se k mořskému chobotu. Ale nekoupej se. Je tam hotové akvárium všelijakých živočichů. I chobotnice tam jsou."

"Ale," namítl Pavel, "já chtěl jít do továrny. Musím začít pracovat."

"V továrně pracuje můj kolektiv."

"Přece nebudu zahálet. Musím..."

"Ano, musíš být při výrobě holanitu," přikyvoval Sullivan. "Musíš si tu svou zázračnou směs sám připravit. Ale zařizování dílen a montáž strojů nech na nás. Ovšem, kontrolovat nás můžeš. Na to máš právo."

"Kontrolovat?" divil se Pavel. "Mně nejde o kontrolu. Důvěřuji vám, ale chci být při celém pracovním procesu."

"Nebud' nedočkavý, příteli. Až tady skončíme a vyplujeme na moře, vyměníme si úkoly. Já budu zahálet a ty budeš pracovat. Co by měli říkat Léon, doktor a profesor? Ti také čekají. A ty ani do závodu nepustíme. Kdežto tebe za pár dní budou do slévárny volat."

Pavel, dosud zvyklý všechno si kolem svého objevu dělat sám, se nemohl s novou situací dost dobře smířit. Ale nechtěl již Sulivana déle zdržovat.

"Sejdeme se tedy u oběda?" ptal se Pavel.

"Ne. Až u večere."

"Pročpak?"

"Poručík obědvá v přístavu, u svého přítele. Doktor je zaměstnán v nemocnici a profesor celé dny honí motýly a loví brouky. Však ještě poznáš, jaký je to vášnivý přírodovědec. Jeho pokoj, to je hotové muzeum. A na výpravu se těší jako dítě."

"Ale ty přece..."

"Já obědvám v jídelně s dělníky. Ještě neznáš poměry u nás. Snažíme se odstranit rozdíly mezi vedením, úřednictvem a dělníky. Máme na všechny pracovníky velké nároky, je u nás železná kázeň, ale žijeme tu jako jedna rodina. Pro všechny je tady i jedna závodní jídelna."

Z továrny vyběhl dělník a volal na ředitele.

"Musím už jít," řekl Sullivan a podal Pavlovi ruku.

Pavel zavolał Valdu a vešel do parku.

Bylo mu, jako by kráčet biblickým rájem. Pěšiny byly vroubeny stříbřitě se lesknoucími olivovníky, zelenými smokvoněmi, citroníky a pomerančovíky, bíle kvetoucím vavřínem a podivným růžovým jasmínem. Vše vydechovalo těžkou, omamnou vůni.

Došel k mořskému chobotu. Poprvé stanul na břehu moře.

Zátoka, asi padesát metrů široká, ležela před ním jako obrovský safír. Klidná hladina připomínala zrcadlo. Sluneční paprsky odhalovaly do značné hloubky tajemný a čilý život. A byl to zajímavý pohled. Pavlovi skutečně připadalo, že stojí nad ohromným akváriem. Občas se pod ním mihly veliké ryby podivných tvarů, na dně se kývaly mořské řasy, chvěly chaluhy a lezli krabi.

Zvolna kráčel po břehu, až se octl u strmých skal, které se ztrácely v temně modré až černé hloubce. Na skalních výběžcích pod hladinou ležely zbytky rybích koster.

Pojednou se zpod skály vyplazil temně zelený had, který se přisával ke skále jako obrovská housenka.

Tygrovitě žíhaná ryba vyplula v té chvíli z hloubky a stanula. Zdálo se, že zvědavě a lačně hledí na štíhlý ocas hada, který se svíjel. Pak se ryba na domnělou pochoutku vrhla. Ale hádč bleskurychle uhnulo a v okamžiku ze skály vyrazilo několik dlouhých - chapadel. Hladina se rozvířila zoufalým zápasem. Když se pak vlny uklidnily a voda zprůhledněla, rozplýval se po černé tůni temný pramínek krve. Chobotnice rvala svou kořist...

Pavel zbledlý hrůzou, stál strnule na místě tragédie, jež se právě odehrála.

Teprve zuřivý štěkot Valdy ho vytrhl. Ulekaně vzhlédl. Co kdyby Valda, který se rád koupe, skočil do vody? Hned se však uklidnil. Jezevčík byl na břehu. Štěkal a dorážel na cosi, co vylezlo z moře. Z dálky to vypadalo jako žába, a ty

Valda nenáviděl.

Když však Pavel přiběhl blíž, poznal, že tam leze krab. Pes se neustále na živočicha vrhal. Zřejmě ho rozčilovalo, že tahle žába jeho výpadům odolává. Pojednou se krab překulil a sekal kolem sebe nožkami.

"Valdo, nech ho! Ty blázne!" volal na psa.

Ale již bylo pozdě. Když jezevčík spatřil nepřítele na lopatkách, vítězně na něj skočil a tiskl ho k zemi. Vtom však bolestně zavřískl a začal výt. Jakby ne. Krab klepetem sevřel Valdovu nohu. Pavel je musel nožem rozevřít, aby psa osvobodil.

"Vidíš, hlupáku," plísnil fňukajícího psa, "aspoň si příště dáš pozor!"

A Valda pochopil, že tohle nejsou bezbranné žáby. Brzy nato, když chňapl po červené hvězdici, přísáté po odlivu na břehu, popálil si tlamu. Pak si zase přičichl k agáve a píchl se o trn. A tak začal být opatrnější. Zvykal si na moře.

Týdny utíkaly, práce v továrně značně pokročily.

Gondola byla již téměř hotová. Chyběla jen elektrická instalace. A to byla důležitá práce, neboť měla udržovat spojení se světem. Svěřili ji spolehlivému, zkušenému odborníkovi Petru Rogerovi.

Jenomže po několika dnech dílovedoucí hlásil, že Roger nepřišel do práce. Poslíček, kterého vyslali do Rogerova bytu, se vrátil se zprávou, že Roger onemocněl. Doktor Baudin se k němu ihned odebral.

"Je to ochrnutí, vážné ochrnutí," hlásil lékař po návratu. "Nezdá se mi, že jde o mrtvici. Vypadá to, jako by jeho nervovou tkáň poškodil nějaký jed."

"Uzdraví se?" zeptal se Pavel.

"Těžko říci. Mám vážné obavy. Dal jsem mu injekci k povzbuzení srdeční činnosti, jež je velice slabá. Jestliže se stav do večera nezlepší, tak se bojím, že zemře. Ale i když se vzpamatuje, dlouho nebude schopn práce."

"V každém případě tedy musíme sehnat jiného odborníka," uvažoval Pavel. "Nemůžeme se zdržovat čekáním."

"Nezapomeň, že Sullivan je právě v Paříži," namítl Léon. "A nové pracovníky může přijímat jen on po doporučení a prověření ministerstvem. Jde o podnik s tajnou výrobou."

"Dobře," povzdechl si Pavel, "počkáme, až se vrátí."

"Poslyšte," ozval se lékař, "Rogerův spolubydlíci je také elektrotechnik. A sám Roger ho sem doporučil jako náhradu, když onemocněl. Aspoň ten člověk mi to tak říkal. Jsou to dobří přátelé."

"Hm, to by snad šlo," poznamenal Pavel.

Téhož dne ubohý Roger zemřel. Smutnou zprávu přinesl jeho spolubydlíci. Přitom znovu poznamenal, že Roger ho doporučil za svého nástupce. Představil ho tedy Pavlovi.

Muž byl statné postavy, sebevědomého vystupování.

"Jak se jmenujete?" zeptal se Pavel.

"Simler."

"Vy jste Francouz?"

"Ne. Čech."

"Čech?" užasl Pavel. "To jsme tedy krajané. Máte dokumenty?"

"Zde, prosím," řekl Simler česky. Nezdálo se, že by ho setkání s krajanem nějak vzrušilo.

"Vy jste ze Žacléře?"

"Ano, Schatzlar."

"Hm, ale čeština není vaší mateřskou řečí."

"Mluvím česky i německy. To víte, pohraničí."

Cosí jako by Pavlovi dávalo výstrahu. Snad ta nečistá čeština, chladné, ocelově šedé oči nebo hrubý výraz Simlerův.

"Jste odborník?"

"Tady jsou osvědčení. Absolvent vyšší průmyslovky v Liberci, dvacet let praxe v elektrárnách..."

"Jak jste přišel do Marseille?"

"V Čechách je mnoho nezaměstnaných. A ještě zrušili elektrárnu. Roger byl můj kamarád. Pozval mne sem. Budu vám vděčen, když mne přijmete."

"Nemám právo přijímat nové síly," váhal Pavel. Dobře věděl, že by neměl porušit přísné předpisy. Ale práce nemůže stát. Je škoda každého dne. A Roger tohoto muže doporučil. Co se může stát? Vždyt elektrikář nemá nic společného s tajemstvím hmoty. V nejhorším případě Sullivan přijetí Simlera zruší a najde si jiného elektrikáře.

"Nu, snad nechybím," řekl Pavel po této úvaze. "Přijmu vás prozatím na výpomoc. O definitivním přijetí rozhodne ředitel. Zítra ráno nastupte."

Simler radostně poděkoval. A hned po nástupu do práce prokázal, že je skutečným odborníkem.

Sullivan se vrátil až po čtyřech dnech. Zpočátku byl znepokojen náhlým přijetím nového zaměstnance, ale brzy se uklidnil. Simlerova práce byla prvotídní, chování bezvadné. A konečně, byl to Pavlův krajan...

Časem ministerstvo Simlerovy dokumenty prověřilo a jeho přijetí dodatečně schválilo. Vše tedy bylo v pořádku.

Přesto se ale stávalo, že Sullivan občas k Simlerovi pocítil nedůvěru. Snad proto, že byl přijímán bez jeho vědomí.

Smrt ubohého Rogera neobjasnila ani soudní pitva, kterou doktor Baudin nařídil. Stopy po jedu se nenašly.

KAPITOLA DEVÁTÁ

start

Nadešel den, kdy gondola pro podmořské výzkumy byla hotova. Křižník Neptun se chystal k odplutí.

Kromě lodní posádky, Pavla a jeho spolupracovníků se na cestu vydá pět montérů. Gondola musí být pod stálým dohledem a opravy nejsou vyloučeny. Mezi montéry je i Simler, který má na starosti údržbu elektrické instalace.

A pak se český inženýr Pavel Holan poprvé ve svém životě dostal na moře. Stál na palubě a nemohl se plavby nasytit. Především byl uchváten pohledem na hladinu, jež při východu slunce růžově opalizovala. Pravidelné řady vln s krvavě rudými pruhy a krajkami bílé pěny se hnaly útočně k lodi a s temným, bezmocným hlukem se o ni tříštily. Neptun zpěněné hřbety vln vítězčně drtil a plul vpřed.

Avšak moře rychle měnilo barvu. Zmizela růžová krása a jasná, vlnitá modř se poměrně brzy měnila v nepříjemnou zeleň, která temněla s přibýváním hloubky. Neptun plul přímo na jih rychlostí třiceti uzlů.

Pozvolna za nimi mizelo panoráma města a do šedého závoje mlhy se propadalo i skalnaté pobřeží Francie. Pak zmizelo docela a širý obzor moře splýnul s nebeskou bání.

Když slunce zapadalo, plula loď na širém moři. Brzy pak se žhavá sluneční koule ponořila pod hladinu. Vše utonulo v černé tmě.

Na obloze se objevil uzoučký srp měsíce a v nepokojné hladině svým odleskem vířily tisíce hvězd. Byl to úchvatný, ale i tísnivý pocit.

Pavlovi se zdálo, že začíná chápat pojem o nesmírnosti mořského živlu. A to je pouze ve Středozemním moři! Co to je proti oceánu? Louže! Nepatrný rybníček!

"Moc hezký večer," řekl Pavel Léonovi, který za ním přišel na palubu.

"Zatím ano," přikývl poručík, "ale dlouho tu nahoře nebudeme."

"Proč?"

"Tady mezi Tunisem a Sicílií řádí široko," vysvětloval Léon.

"Široko?" divil se Pavel. "Co to znamená? Vždyť je to české slovo!"

"Píše se to scirocco," smál se Léon. "Je to silný, horký vítr, který často přinese mrak pisku ze Sahary. Řádí asi dvě hodiny. Počítám, že tu dnes bude. Asi tak za půlhodinu..."

"Nemýlíš se?" zapochyboval Pavel.

"Tlakoměr se nemýlí. Klesl o šest čárek."

"Bude to tedy zlé?"

"Neptunu nebezpečí nehrozí. Trochu nás protřeše, popráší pískem, ale vlny zase všechno spláchnou. Nikdo však nesmí zůstat na palubě. Běž raději hned dolů. Podívám se, jestli je všechno připoutáno."

Léon poodešel a za chvíli bylo slyšet, jak volá:

"Uzavřít okna kabin!"

Pavel byl ale velice zvědav na svou první bouři. Počká si aspoň na začátek. Ukryl se do výklenku u dveří.

Nebe bylo stále ještě čisté, ovzduší klidné, nikde ani známka větru. Klid rušil jen tlumený hukot strojů a pravidelné šumění vody, vířené lodními šrouby.

Pavel pokročil a ukryl se do stínu lodního komínu. Ale jeho pohyb zpozoroval Léon z lodního můstku.

"Kdo je tam?"

"Já, Pavel!" přiznal se námořnický nováček.

"Okamžitě dolů! Georgi! Kde jste? Ručíte mi za to, že se inženýr nehne z kabiny. A uzavřete vchod do podpalubí!"

V té chvíli se vysoko nad lodí rozlehl silný hvizd, podobný signálu lodní sirény. A na jihu pohasly hvězdy, jako by je někdo zakryl černou rouškou.

Víc Pavel neviděl. Uchopila ho silná ruka lodníka a bezohledně jím smýkla do podpalubí. Málem by se zřítíl se schodů. Nahoře zatím už praskly dveře a zaklapla závora. Měl sotva kdy, aby sestoupil dolů, když se loď, jako by byla vyhozena obří silou, zvedla a prudce zakymácela. Do kulatých okének stříkaly proudy zpěněné vody. Pavel vpadl do kuřáckého salónku, kde se shromáždili jeho přátelé.

A tu nastal tanec.

Neptun sténal pod nárazy vln, které se s pekelným rachotem přelévaly přes palubu. Celá místnost se kymácela, takže Pavla přepadala závrať.

"Vždyť je to tajfun," volal zděšeně a křečovitě se přidržoval křesla, jež bylo upevněno k podlaze.

"Kdepak," smál se profesor Charni. "Tajfun řádí jen v čínských mořích. A ten bych ti nepřál zažít. Srovná celá města se zemí. A na moři je nebezpečný i nejpevnějším lodím. Všechno, co se týká přírody, mne zajímá, ale k tajfunu bych se nechtěl připlést."

Za dvě hodiny, jak Léon předpověděl, vítr ustal a moře se uklidňovalo.

Teprve nyní mohli povečeřet.

"Už budeme brzy nad mým místem?" zeptal se zvědavě Pavel.

"Nejsme daleko," informoval ho profesor. "Podívej se na mapu. Největší hloubka je zde, právě uprostřed myšlené čáry, jež spojuje Sicílii s Krétou."

"Hloubka čtyři tisíce metrů. Co to je proti Filipínám?" poznamenal Léon. Snad proto, aby Pavlovi dodal odvahy.

Pak musel Pavel vyslechnout profesorovu přednášku o zvířeně i rostlinstvu této části Středozemního moře. Pavel ji slyšel už několikrát, ale znovu poslušně naslouchal.

"Děkuji za poučení," uklonil se po skončení přednášky.

"Dobře, sedněte si," pokynul profesor vážně, jako by měl před sebou skutečného studenta. "V přírodních vědách, milý příteli, jste dosud sláb. A to je velká chyba. Přírodní vědy jsou nejkrásnější, nejvznešenější, nej..."

"Tak dost s těmi superlativy," volal lékař. "Z tvých přírodních věd sice vyšla medicína, jenomže ta pomáhá lidem. A proto dávám přednost jí..."

"Pánové," vpadl do hovoru inženýr Sullivan, "já připouštím důležitost vašich oborů. Musíte však uznat, že dnešek patří technice!"

Profesor s doktorem se začali ohrazovat, ale Sullivan je nepustil ke slovu.

"Žádná věda se nerozvíjí takovým tempem jako technika. Vezměte si vynálezy posledních let. Technika přetváří celý náš život, celou zemi. A nebude dlouho trvat, kdy technika ovládne vesmír. Pak otevře nová působiště i pro vás. Pro přírodovědce, lékaře, pro astronomy, ale i pro umělce, politiky..."

"...a pro dodavatele výborného francouzského vína," poznamenal Pavel s náznakem, že láhev, kolem které se sesedli, je prázdná.

Všichni se rozesmáli.

"Výborně!" volal Léon. "Konečně jsem tady slyšel něco nového. Ty dohady našich vědců jsou denně na programu. A zatím každý školák ví, že jedna věda bez druhé nemůže existovat."

Spor, tak častý v této společnosti, byl tedy ukončen. Rozhovor se opět stočil k blízkému se Pavlovu sestupu pod hladinu moře.

"Inženýre," obrátil se profesor na Pavla, "jednou mě musíš vzít s sebou tam dolů."

"Snad bychom to mohli zkusit," rozpačitě uvažoval Pavel.

"Kdepak, to nepůjde," volal Léon.

"Pročpak?"

"Gondola je pro jednu osobu. Jako kdybys to nevěděl. A já ručím za bezpečnost každé osoby na Neptunu.

Podepisoval jsem to na ministerstvu."

"Proč mě sem tedy přidělili?" předstíral profesor údiv. "Copak mně mají stačit Pavlovy zprávy?"

"Prozatím ti musí stačit."

"Až si, profesore, sestrojíš raketu, která bude schopná vylétnout na Měsíc," podotkl kousavě Sullivan, "tak s ní poletíš taky sám."

"Nejsem technik," ohradil se profesor Charni.

"Vidíš, jaká je to škoda pro tebe. Tady máš potvrzení, že technika je..."

"Zase začínáte?" káral vědce Léon.

"Ale uzněj, Léone, že to není spravedlivé," začal znovu profesor, "Pavel riskuje pro technickou vědu. Proč bych tedy nemohl já riskovat pro přírodní..."

"Zatím máš jednu povinnost. Radit Pavlovi, prošetřovat jeho poznatky. A podrobit se mému velení," snažil se Léon ukončit rozepři.

"To je omezování mé svobody," bručel profesor, "a podceňování mé vědy."

"Nesmysl," odmítl Léon. "Je to tvoje ochrana. Co by z toho měla tvá věda, kdybys zahynul? Pro vědu se žije."

"Ale Pavla tam pustíte," umíněně odporoval profesor.

"Nebud' dětina," vložil se do rozhovoru Sullivan. "Pavel musí provést důkaz spolehlivosti své gondoly. Tvá přítomnost v ní není zatím nezbytná. Počkej, až ji prověříme, vrátíme se do Marseille a postavíme vám větší. Pro dvě osoby. Pro technika a pro přírodovědce. Vid', Pavle?"

Usmívající se Pavel horlivě přikyvoval.

A vášnivý přírodovědec byl konečně umlčen.

Ráno vyšel Pavel na palubu.

"Kde jsme?" zeptal se poručíka.

"Čtyřicet mil jižně od mysu Passero," oznamoval Léon. "Za dvě hodiny budeme na třicátém šestém stupni severní šířky, kde je ta tvá čtyřtisícimetrová hloubka."

"Tak abych se už začal připravovat," poznamenal Pavel a snažil se ze všech sil, aby to znělo klidně.

Okamžitě zamířil ke gondole. Už tam byl inženýr Sullivan. "Je připravena?" zeptal se Pavel.

"Ano," hlásil Sullivan. "Zbývá jen připojit lano a elektrické vedení. Za dvě hodiny tě můžeme spustit."

K deváté hodině Neptun stanul. Na lodi zavládlo pochopitelné vzrušení. Všechno mužstvo se shluklo kolem gondoly. Bylo však nutné provést ještě různá měření. Náhle vše ztichlo. Pavel vystoupil na palubu. Objal své přátele a odhodlaně vstoupil do gondoly. Tu z podpalubí vyběhl jezevčík Valda. Chtěl následovat svého pána. Kdosi z posádky ho vzal do náruče, aby mu v tom zabránil. Bylo to však zbytečné. V té chvíli zaklapl příklop. Gondola byla neprodyšně uzavřena. Pavel zapjal mikrofon. "Slyšíte mne?"

"Slyšíme," odpovídal Léon. "Zkontroluj všechny přístroje." Minuty ubíhaly. Konečně se z reproduktoru ozvalo: "Jsem připraven."

"Všechno v pořádku Pavle?" zeptal se Léon. "Ano. Spusťte mne dolů!"

Gondola se zvedla přes okraj paluby a stanula nad hladinou moře.

"Jak se cítíš, Pavle?" křikl pro jistotu do mikrofonu Léon. "Výborně! Dolů!"

KAPITOLA DESÁTÁ

první ponor

Pavla obklopilo zelené šero.

Čím hlouběji klesal, tím více se temnělo. Rozsvítil osvětlení kabiny.

"Sto metrů," hlásil Léon.

Hloubkoměr v kabině gondoly ukazoval stejnou hloubku.

"Zastavte na chvíli," požádal Pavel.

Gondola se zastavila.

Pavel zapjal silný reflektor. Oslavný proud bílého světla kuželovitě pronikl do značné dálky.

Zpočátku nic neviděl. Teprve po několika minutách okolí ožilo. Světlo zřejmě přivábilo ryby. Pavel mezi nimi postřehl

obrovité tuňáky a mečouna. Pak se kolem mihl žralok. Tu zase připlulo celé hejno malých rybek, objevila se sépie. Zdálo se, že všichni tito živočichové zvědavě obhlížejí podivného zářícího vetřelce, se kterým se dosud nesetkali. Pavel o všem podával podrobné zprávy nahoru na loď.

"Profesor nařiká, že není s tebou," oznamoval Léon.

"Lituji ho," odpovídal Pavel. "Na mou duši ho lituji. Vidím rybky s ploutvemi jako krajkový závoj. Pak jsou tady hadovité ryby, asi dva metry dlouhé. Tuňák. Podivní polypové, co plují pozpátku. Všechno se to hrne do světla! Spouštějte dál!"

A gondola letěla do hloubky.

"Sedm set osmdesát metrů! Blahopřejeme ti k překonání světového rekordu !" náhle vzrušeně oznamoval Léon.

"Děkuji," volal Pavel. "Vše v pořádku. Jen hloub!"

"Tisíc metrů!"

"Dál!"

"Patnáct set metrů!"

Ale Pavlovi to stále nestačilo.

Gondola se nořila do tušově černé tmy, v níž jako roje svatojánských mušek vířila kolem něho podivná světélka.

"Dva tisíce!" hlásil rozčileně Léon.

"Stůjte!"

"Úžasné," zaslechl Pavel tichou poznámku seshora.

"Zkusím obeplout terén," oznámil Pavel. "Spouštím šroub."

Konečně tedy vyzkouší hřidel s lodním šroubem a kormidlem. Třebaže celé zařízení bylo na spodku gondoly, dalo se důmyslně řídit zvnitřku kabiny.

Pavel zapnul proud a rozsvítil reflektor. Gondola se rozeběhla, opisujíc kruh jako chroust uvázaný na nitce. Ale kromě vzdálených světélek nic nezahlédl.

Vypnul proud a gondola se spirálovitě vrátila do svislé polohy.

Zhasl světlo, aby mohl lépe pozorovat rej záhadných světélek. A tu ho čekalo překvapení.

Podivná světla vyzařovala hlubinná zvířena. Okružní cesta pronikavé záře ji tak lákala, že se teď hrnula do středu, aby tam tajemný zdroj světla našla.

Brzy se kolem něho shromáždilo tolik podivných tvorů, že okolí bylo prozářeno modravým svitem. A Pavel v něm viděl hrůzokrásné věci.

Pluly tu malé rybky, zářící jako drahokamy, větší, s průsvitnými, fosforeskujícími těly, a vlnili se zde i černí hadi s ohromnými hlavami, v jejichž tlamách se blýskaly řady světélkujících zubů. Některé nestvůry měly pod spodní čelistí velký vak, jiné měly tlamy dlouhé a úzké jako zobák ptakoještěřů. Byly tu ryby s dlouhými tykadly, jejichž konce zářily, jako by na nich byly rozsvícené žárovky. Nejstrašnějším dojmem ale působili mořští ďasové s ohromnými hlavami, s hřebenem ostnatých ploutví nad čelem a tlamou, ze které vykukovaly příšerně dlouhé zuby. A mezi tím vším jako fialovéblesky prolehlávali tmou zcela průsvitní hadi.

"Je tam profesor?" volal přískrceným hlasem Pavel.

"Jak by ne. Stojí tady a hltá každé tvé slovo! Proč ses najednou tak odmlčel?"

Pavel rozechvěně líčil celou tu hroznou krásu. Gondola se zvolna otáčela a tak mohl okolí pozorovat do všech stran.

"Teď se před oknem zastavil jeden průhledný had. Mám ho tu jak pod rentgenem. Je průsvitný, až na žaludek, který mu v těle tvoří temnou skvrnu. Teď vyrazil jako blesk. Svíjí se. Rozsvítil jsem reflektor. Ve světle je ten hadovitý netvor černý. Připomíná hlazený eben. Hltá jakousi rybu. To je neuvěřitelné, jak dovede roztáhnout jícen. Co to? Teď se najednou všechno rozprchlo. Museli se něčeho polekat... Ano blíží se něco ohromného. Zhasínám světlo. Už je to tady! Ohromná světélkující obluda! Pluje divoce nahoru a dolů. Potřeboval bych si ji víc prohlédnout... A vyfotografovat. Zapomínám fotografovat... Teď narazila do gondoly a zmizela..."

"Pavle, vytáhneme tě," volal dolů doktor Baudin. "Musíš si odpočinout, nemůžeš tam být tak dlouho!"

"Ne, ještě ne! Spouštějte mne dál!"

Poslechli. Gondola klesala do hloubky.

"Tři tisíce osm set metrů! Neuvěřitelné!" slyšel Pavel v přijímači. "Teď už musíme být opatrní. Ke dnu zbývá jen asi dvě stě metrů."

Hloubkoměr naznačoval, že ponorná koule svůj sestup velice zpomalila.

Pojednou se pod Pavlem rozjasnilo.

Co to znamená? Dole je světlo! Obrátil se snad svět vzhůru nohama?

"Stůjte!" křikl Pavel. "Profesora k mikrofonu!"

"Jsem tady! Co je, Pavle?" slyšel dychtivý profesorův hlas.

"V jaké hloubce jsem podle vás?"

"Tři tisíce devět set dvacet metrů."

"Souhlasí, jak je tedy možné, že mám pod sebou světlo?"

"Jaké je to světlo?"

"Modré, jako měsíční."

"Bod, anebo..."

"Plocha. Celá široká plocha. A čím dál víc se jasní!"

"Pak je to hlubinná flóra. Podle teorie je to flóra. Chalupy. A možná i fauna. V každém případě je to už dno."

"To je zajímavé..."

"Ano," rozechvěně se přidal profesor. "Pavle, člověče, chápeš to? Teorie o světélkujícím mořském dnu v takové

hloubce se poprvé potvrzuje! Jak ti závidím!"

"Věřím ti. Spouštějte pomalu."

Světlo intenzivnělo. A Pavel pojednou spatřil, že se vznáší těsně nad pohádkovým pralesem.

"Stát!" vykřikl.

"Co vidíš?"

"Přátelé! To je nevýslovná krása! Jak jen ji mám popsat? Visím nad pralesem. Připomíná mi pozemské rostliny.

Obrovské stvolý kapradin, koruny palem, jako kdyby tu rostly dracény, agáve, banánovníky... Pak je tu rostlinstvo, které nedokážu popsat... Připadá mi, že tu jsou trsy ohromných pštrosích per... A vše je protkáno liánami, girlandami a sítěmi, spíš pavučinami... Jestli je prales vysoký dvacet nebo sto metrů, to nedokážu určit. Dno se ztrácí v neproniknutelné spleti. A všechno to modře svítí, hraje v duhových barvách. Je to jako začarovaný prales. Prales, který spí. Zakletý ráj!"

Pavel se odmlčel. Pokusil se nevidaný pohled oknem v podlaze gondoly vyfotografovat.

"Spusťte mne o deset metrů níž," nařídil potom. "Ale opatrně."

Koruny pralesa se přiblížily. Ocítl se mezi nimi. Vnitřek gondoly byl modře ozářen.

"Zastavte! Nevěřím tomu, co vidím. Akantové listy ožily. To nejsou rostliny, je to fauna! Obrovské medúzy se oddělují a plují ke gondole! Jedna chapadlem přilnula k oknu. Srší z ní blesky... Zdá se to nebezpečné. Co kdyby rozleptaly povrch! Magnetická střelka se zmítá... Na dno to nejde! Vzhůru!"

Gondola poskočila a rychle stoupala. Fosforeskující hmota zůstala lpět na okně. Vydrží tam? Aspoň by něco přinesl profesorovi.

Po chvíli se gondola opět octla ve tmě. Pavel rozsvítil nástropní světlo a pohlédl na hodinky. Je čas se vrátit.

Dlouho pak hleděl do tmy, kterou vířila světélka. Pojednou v dálce zahlédl světlou vodorovnou čárku. Zapjal reflektor. Co to je? Vypadalo to, jako by k němu mířilo letadlo.

Zjev však zmizel, protože gondola se zvolna otáčela kolem své osy, a okno, na které se přilepila medúza, nebylo dostatečně průhledné. Když se však záhadné těleso opět objevilo, Pavel hrůzou vykřikl.

Byl to obrovský, asi osm metrů široký rejnok. Hnal se přímo na gondolu a vzápětí do ní vrazil. Kabina se otřásla. Úder postřehli i nahoře.

"Co se děje?" volal Léon polekaně dolů.

"Napadl mě rejnok," hlásil Pavel.

"Ten tě nesí."

"Je to obrovské zvíře!"

Nová rána zaduněla na povrchu gondoly. A znovu!

"Ta obluda na mě doráží. Rychle nahoru!"

Gondola pocítila ještě dva nárazy. Neprorazí okno? Odolá holanit?

Obluda kroužila kolem oken. Pavel zahlédl její žlutě svítící břicho s půlkruhovitou žraločí tlamou plnou kuželovitých zubů a dlouhý ocas, kterým chtěla podivnou kouli převrátit.

Pojednou se gondola velice naklonila, pak se zakymácela a úžasnou silou byla smýkána na všechny strany. Rejnok se nepochybně zachytil ocasem do chapadel. Nemohl už tak dobře útočit, ale co kdyby svou obrovskou silou odtrhl gondolu od lana? Pavel by byl ztracen!

Dělo! napadlo Pavla. Musí si vyčíhat, až se netvor objeví na boku gondoly. Ten však zatím řádl dole tak, že se Pavel musel křečovitě držet držadel, aby neupadl.

Náhle rejnok zvrátil gondolu na bok a jeho ohromné žluté břicho se objevilo přímo před ústím děla.

Pavel stiskl spoušť. Mocné škubnutí svědčilo, že střela vyšla. Hrozný vír zatočil Pavlem, pak následovalo několik slabnoucích škubnutí a - gondola se zdála volná. Letěla vzhůru.

Jako v mátohách slyšel Pavel zmatené hlasy z paluby.

"Dostal jsem ho," hlásil ulehčeně přátelům.

"Je pryč?"

"Snad."

"Strojník hlásí, že naviják pracuje těžce. Táhneme pryč nějakou přítěž."

Pavel rozsvítil spodní světlo.

"Ano. Táhneme tu obludu! Je zaklesnuta do chapadel!"

Výčerpaný Pavel ji ustaraně pozoroval. Je mrtva? Anebo sbírá síly pro další útok?

Konečně tma nad gondolou prořídla. Octl se v zeleně zbarvené vrstvě. Pak dovnitř vnikly sluneční paprsky. Gondola byla nad vodou. Pomalu ji spouštěli na palubu.

Pavel uvolnil páky závěru a nedočkavě otáčel příklonem, který se konečně odklopil.

Vyhlédl. Vstříc mu zazněl radostný jásot. Potácivě padal do náručí svých přátel. Byl unaven. Projevy nadšení vnímal jakoby zdálky.

"Úžasně! Holanit se osvědčil. Pro tebe už mořské hlubiny nejsou tajemstvím! Jsi králem oceánů!" Radost a nadšení mužů na palubě nebralo konce.

"Podívej, co jsi vylovil!" volal profesor a ukazoval na obrovské mrtvé tělo rejnoka. "Musí se připravit. Bude to báječný kus pro pařížské muzeum!"

Vtom se od gondoly ozval bolestný výkřik.

"Co se tam stalo?" volal Léon na námořníky.

"Jaklin chtěl rukou smést tuhle rosolovitou hmotu z okna," hlásil jeden člen posádky. "A spálil se. Je to asi medúza."

"Copak, Jakline, nevíš, že medúzy žahají? Ty jsi nešika," huboval Léon mladého plavčíka, jehož tvář byla zkřivena

bolestí.

"Nu, to přece nemůže tolik bolet," klidnil Jaklina lékař. Když si pak prohlédl plavčíkovu dlaň s ohromným puchýřem, ihned zvažněl.

Profesor řekl lékaři několik latinských slov a ten mlčky přikývl.

"Pojďte se mnou do kabiny," vybídl doktor Jaklina.

"Kde jsi tu medúzu sebral?" zeptal se profesor po jejich odchodu.

"Tam v největší hloubce, nad pralesem. Sama se přichytila na okno. Myslel jsem, že ji použiješ k studiu, ale ona už zahnívá."

"Hlubinná fauna nevydrží na vzduchu. Hned se rozpadne," vysvětloval profesor. "A z toho chlapcova zranění mám strach. Ti živočichové z hlubin můžou být jedovatí."

Všichni hleděli na beztvárovou hmotu na okně, která mezitím zezelenala a pak rychle hnědla.

"Tak vyhlíží ta pohádková krása, když se octne na vzduchu," podotkl profesor a volal na lodníky, aby se rosolu nikdo nedotýkal.

Léon okamžitě poručil, aby námořníci rosolovitou hmotu smetli do moře a okno pečlivě umyli dezinfekčním prostředkem.

Vzápětí muži na palubě užasli nad dalším úkazem. Tělo obrovského rejnoka se nadmulo a rostlo jako kupa kvasnic. Brzy pak prasklo a šířilo hnilobný zápach.

"Tady je další důkaz," řekl profesor.

Nezbylo nic jiného, než zbytky obludy lopatami naházet do moře. A tak se z rejnoka zachoval jen mečovitý hrot. Jediný důkaz, že mořské hlubiny ukrývají nevidané živočichy.

Doktor Baudin se z podpalubí vrátil s ustaranou tváří.

"Bojím se otravy krve," sděloval přátelům.

A obava se ukázala opodstatněnou. K večeru bylo již rozhodnuto. Má-li se Jaklinovi zachránit život, musí se mu amputovat ruka.

Mořské hlubiny hned napoprvé ukázaly nejen své krásy, ale i hrůzy... A naznačily, že svá tajemství budou tvrdě chránit.

To však Pavla nezastraší. Znovu se vydá do říše Neptunovy...

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

vzácný úlovek

Na lékařův příkaz Pavel ulehl a dlouho, dlouho spal. Neptun zatím plul dále na východ, nad další hlubinu, kterou měl Pavel propátrat. Byla zhruba na 36° severní šířky a 19° východní délky. Inženýr Sullivan s montéry v té době přezkoušel veškeré zařízení gondoly. Žádná větší závada se nenašla.

Po druhé se Pavel do moře ponořil v noci. Ostré světlo reflektoru, klesající do černé hloubky, působilo tajuplným, skoro příšerným dojmem.

Pavel se ozval v hloubce přes tisíc metrů, když pod sebou zpozoroval cosi zajímavého.

"Stát! A teď pomalu, opatrně dolů!" volal na loď.

Skutečně, k něčemu se blížil.

"Stůj! Visím několik metrů nad dnem. Jak je to možné? Podle námořní mapy tu mají být čtyři tisíce..."

"Jsi asi na okraji propasti," vysvětloval Léon.

"To by mohlo být. Je tu skalní plošina. Zajedte trochu na východ," hlásil Pavel a hleděl na kompas.

"Stát!" znovu křikl. "Dno zmizelo. Jsem na kraji rokle. Zvolna spouštějte!"

Gondola se šinula podél divoce rozeklaných skalních hrotů...

"Stůjte! Proboha!"

"Co se děje?"

Pavel však mlčel.

"Ozvi se, Pavle! Mluv přece!" polekaně křičel Léon do mikrofonu.

"Přízrak... Zjevení... Nebo..."

"Mluv, nebo tě dám zvednout!"

"Počkej, nekřič! Ať nás neslyší..."

"Blázníš? Kdo mě má slyšet?"

"Neptun!"

"Co? Dělej si legraci z někoho jiného!"

"Mluvím vážně. Měl bys ho vidět... Snad je to přelud... Ale já ho vidím! Sedí na skále s trojzubcem v ruce a hledí na mne. Ne, není to přelud... Sedí pár metrů ode mne!"

"Halucinace! Nervový otřes! Ihned zvednout!" slyšel zmatené hlasy v přijímači.

"Nezvedat!" vykřikl "Už vím... Je to socha!"

"Ubožák! Nahoru s ním!" slyšel lékaře.

"Neopovažujte se! Skutečně, je tady socha!"

"Pavle, kde by se v takové hloubce vzala? Přepínal jsi nervy, máš přeludy... Zvedneme tě, odpočineš si..."

"Nechte mne tady! Víím, co vidím. Jen si ho ještě trochu prohlédnu. Á, už je mi to jasné! Člověk nesmí ztrácet hlavu.

Tak poslyšte, vy pozemšťané. Je to kovová socha Neptuna z přídě nějaké velké lodi. Je v nadživotní velikosti, ale jen po pás. Trup lodi je rozpadlý, spadá do hloubky. Byla to veslová lodice. Vrak je asi čtyřicet metrů dlouhý, má na bocích

otvory pro vesla. Tak nějak vypadaly lodě starého Řecka. Nedivte se, že jsem se vyděsil. To není maličkost setkat se tady se samotným pámbíčkem. Nenecháme ho tu, že ne? Bude to vzácná památka. Pěkně dlouho tady leží. Ták. Neptune, půjdeš na vzduch! Já ti ukážu, kdo je tady pánem!"

"Nerouhej se, Pavle!" slyšel Léona.

"Ale, vy námořníci jste pověrčiví! Tak pozor. Pět metrů na jihojihovýchod. Správně. Stůj! Zvedněte mne o čtyři metry. Dost! Teď ho mám pod sebou. Pomaloučku o metr níž... ještě... dost! A už ho mám v chapadlech. Vzhůru!"

Ucítil škubnutí a gondola letěla k hladině. Úzkostlivě pozoroval, nevypadne-li mu úlovek.

Konečně byl nahoře. Když vystoupil, nikdo si ho ani nepovšiml. Všichni byli seskupeni kolem sochy.

"Co mu říkáte?" ptal se vítězně.

"Je to cenná kořist," odpověděl profesor. "Dokonalá práce. Bude to asi bronz. To se však pozná, až ji očistíme."

"Nesahat na ni!", upozorňoval lékař. "Víte, jak to dopadlo s Jaklinem. Počkáme do rána, až oschne."

"Škoda, že sis nemohl prohlédnout celý vrak," obrátil se profesor na Pavla. "Je to opravdu antické Řecko."

"Podívám se tam ještě jednou."

"To ne, neměl by ses přepínat," připomínal doktor Baudin.

"Vždyť mi nic není. A zítra bych to místo už nenašel," odpověděl Pavel a už se hrnul ke gondole.

"Copak je?" zaútočil rozpustile na námořníky. "Co tu stojíte tak schlíple?"

"Víte, je to všechno tak neuvěřitelné," ošíval se starý lodník, "a pak..."

"Nu, co je?"

"Já bych s takovými věcmi nežertoval," vybuchl starý lodník za souhlasného přikyvování ostatních námořníků. "Moři se nemá brát to, co v něm staletí odpočívá!"

"Jste pověrčiví!"

"Říkejte si tomu, jak chcete, ale já vím své. Třicet let jsem strávil na moři, sedmkrát jsem obeplul zeměkouli... Ale jsou věci, nad kterými člověk... Nu, je to věc vaše a kapitánova."

"Co tomu říkáš, Léone?"

"Já? Chápu je. Počkej až poznáš moře. Nejsem pověrčivý, ale moře je mstivé!"

"Ale, Léone, vždyť já musím..."

"Ano. A také ti nebráním. Ale moře má své záhady. Je to krutý, strašný živel."

"Na mém rozhodnutí to však nic nezmění," krčil rameny Pavel. "Řekl jsem, že ještě prohlédnu vrak, a tak mě tam zkrátka spustíte."

Vsoukal se do gondoly a za chvíli byl opět v řiši vody a ticha. Vrak ale musel dlouho hledat a teprve po složitém manévrování konečně visel nad středem lodice.

"Je to nepochybně válečná loď," hlásil nahoru. "Všechno je ale pokryto bahnem. Nu, něco tu snad naberu."

Vtom spatřil, jak z vraku vylézá veliký had. A tam je druhý, třetí...

Už chtěl dát zprávu nahoru, když tu si vzpomněl na pověrčivost námořníků. A tak se rozhodl, že bude mlčet. Po tom, co přemohl obrovského rejnoka už neměl strach.

Kolik těch hadů ale je? Neustále vylézají. Jeden se dokonce vztyčil, zatápal ve vodě a najednou se prudce přísál ke kouli. Pavel zahlédl velké žlutavé bradavky...

To nejsou hadi! Ale chapadla chobotnice! Nějaké obrovské chobotnice. Mnohonásobně větší než té, kterou zahlédl v Marseille. Chapadla měla asi osm metrů dlouhá. A její tělo, podobné černému žoku, muselo měřit aspoň dva metry.

Ohromné oči jí fosforově svítily...

Ale vtom se mu zakryl výhled. Rameno netvora pokrylo téměř celé okno. Hleděl přímo na přísáté bradavky veliké jako dlaň. A tu se gondola celá nahnula. Obrovská síla ji táhla šikmo dolů.

"Proč mlčíš, Pavle?" slyšel Léona, který byl dlouhým mlčením znepokojen.

V příštím okamžiku však poznal, že situace je vážná. Gondola se rozkymácela a několikrát se otočila kolem své osy. Zábava přestává.

Má střílet? Pomohlo by to? Raději použije výboj vysokého napětí.

Vodou šlehl fialový blesk. Děsivá chapadla zmizela. Pohlédl spodním oknem. Znetvořený škvarek se zmítal ve smrtelných křečích.

"Právě jsem se tady zbavil jednoho slimáka," volal nahoru se smíchem. "Byl to kolos, jaký jste dosud neviděli. Teď mne vyzvedněte asi o deset metrů a posuňte k východu. Chtěl bych něco vylovit, ale tady mi překázejí zbytky chobotnice."

"Copak jsem vám to přinesl?" zeptal se Pavel, když vystoupil z gondoly a přišel ke skupině, skloněné nad hromadou, kterou chapadla vynesla na palubu.

"Velmi zajímavé věci," kýval hlavou profesor.

"A taky příšerné," poznamenal Léon.

Ležela tu spleť zetlelých věcí, několik krunýřů, dvě přílby s vysokými hřebeny, luky, opánky a hromádka lidských kostí.

Lodníci stáli zamračeně opodál.

"Je to vzácný archeologický nález," chválil profesor Pavla. "Vědecký svět ti bude vděčen."

"Teď musíte Pavla nechat odpočinout," zasáhl Léon. "Běž se dolů najíst."

Teprve potom se rozpředla debata o dobrodružství s chobotnicí.

"Budeš se divit, Pavle," pokyvoval profesor, "ale já ti věřím. Dříve se tvrdilo, že ve velkých hloubkách nic nežije. Že by nesmírný vodní tlak musel každého živočicha rozdrtit. Ale nové teorie připouštějí, že hlubiny jsou obydleny tvory, jejichž vnitřní protitlak vyrovnává tlak vnější. Vždyť i naše těla na zemi jsou vystavena určitému tlaku, a přece ho

necítíme. Jsme vůči němu uzpůsobeni, máme potřebný vnitřní protitlak. Proč by tedy tomu nemohlo být právě tak v podmořských hlubinách?"

Profesor by ještě dlouho rozebíral Pavlovy poznatky. Některé pokládal za možné, jiné označoval za neuvěřitelné.

A nad nimi užasne celý svět. Ale Léon žádal, aby si Pavel odpočinul.

Když se všichni rozešli do svých kabin, vyšel si Léon ještě na palubu. Tady ho Pavel dnes označil za pověřivého.

Není to pravda. Ale zná moře. Jeho krutost, zrádnost. Hodně příhod slyšel od starších kolegů a vlastně i od otce, kterého moře nakonec pohltilo. Jeho kosti spočívají také kdesi na dně oceánu... Oceán je vlastně jediným velkým hrobem. Je tedy správné rvát mu z náruče to, co skrývá? Věda si to vždy zdůvodní. Ale on je námořníkem. A námořníci se na moře budou vždy dívat jinýma očima než archeologové, historici a přírodovědci...

Když si Pavel odpočinul a vyšel na palubu, stáli už jeho přátelé nad vylovenými pozůstatky lidských koster. Ze dvou neporušených lebek hleděly prázdné oční jamky...

Pavel se raději věnoval jiným výlovkům. V řadě tu ležely srovnány a vyčištěny krunity, přilbice, kovové toulce se šípy a luky. Byla to výzbroj, kterou vidával na obrázcích z řeckého bájesloví.

"Jde o měď se značnou dávkou stříbra," hlásil profesor. "Všechno má nesmírnou historickou cenu. Bude to zajímavý materiál pro archeology a vítané přírůstky pro muzea."

"A socha?" zeptal se Pavel.

"Začali ji čistit," oznamoval Léon. "Jde to těžce, je na ní silný nános."

Socha měřila sto šedesát centimetrů. Nebylo pochyby, že je kovová, ale povlak jen zvolna slábl.

Stevard v té chvíli oznamoval, že je připravena snídaně. U lodníků, kteří čistili sochu, zůstal jen chemik, který patřil k posádce. Když viděl, jak jde práce pomalu kupředu, zašel do skladu a vrátil se s nádobou jakéhosi roztoku. Jakmile ho lodníci použili, čištění šlo rychleji. Šedý povlak zmizel a socha začínala zářit žlutavým leskem.

"Mosaz," poznamenal jeden z námořníků.

"Snad, ale je to světlé," řekl chemik. "Vypadá to jako... To snad... Kdyby to bylo pravda, tak..."

Víc neřekl. Odběhl a vrátil se s lučavkou. Skleněnou tyčinkou, smočenou v lučavce, se dotkl sochy a - vykřikl údivem. Vběhl do jídelny.

"Pánové," volal udiveně, "socha je očištěna. A hádejte, jaký je to kov!"

"Mosaz," řekl doktor Baudin.

"To není možné," ozval se profesor, "starověk mosaz ještě neznal."

"Je to," rozechvěně hlásil chemik, "je to zlato! Ryzí zlato!"

To byla ohromující zpráva. Nikdo nebyl schopen slova. Teprve po chvíli se ozval Pavel:

"To tedy, to musí mít miliónovou cenu... Musíme ji zvážít!"

"Hm, jakou cenu má její zlato," řekl profesor, "si můžeš vypočítat. Ale historickou cenu mohou určit jenom znalci. A ta bude ještě vyšší!"

Celá společnost se vyhrnula na palubu. A za chvíli Léon hlásil, že socha váží šest set devadesát kilogramů.

"Je poměrně lehká," divil se Pavel. "Bude asi dutá. Odrazte ten kus dřeva!"

"Nedělej to, Pavle," varoval profesor Charni. "Jde o důkaz, že zdobila dřevěnou veslici."

"Dosvědčím to," mávl rukou Pavel.

"Archeologická cena se tím ale sníží!"

"Uděláme to opatrně," namítal Pavel. "Musíme vědět, je-li socha dutá."

Profesor zneklidněle hleděl na Pavla. Říká se, že zlato dokáže člověka změnit... Platí to i na mladého vynálezce?

"Měl bys vše nechat znalcům," bránil nález ještě chvíli. "Nebud' tak nedočkavý..."

Ale námořníci mezitím již Pavla poslechli. Ukázalo se, že socha je dutá. Navíc však z dutiny vypadla kovová, neprodyšně uzavřená skříňka. A když se ji konečně podařilo otevřít, našli v ní svitek zažloutlého papíru. Ne, nebyl to papír, ani pergamen. Byl to papyrus, popsaný neznámým písmem.

Profesor rázem zapomněl na výčitky, kterými Pavla zahrnul.

"Jde o starořečtinu," oznamoval vzrušeně. "Některým slovům rozumím... Poseidon - řecké jméno boha moří... Zřejmě se tak jmenovala loď... Agrolis - to je jižní část tehdejšího Řecka... Lykurgos - vládl okolo roku 800 před Kristem..."

Více se už profesor listinou nezabýval. Báł se, aby se mu nerozpádl pod rukou. Vřak si s ní poradí odborníci - historikové. Jestliže je loď z doby Lykurgovy vlády, půjde skutečně o cenný nález.

Ještě ten den podával radiotelegrafista z Neptunu podrobnou zprávu o úspěchu prvních Pavlových výprav do mořských hlubin.

Současně Pavel psal matce dopis, ve kterém nadšeně líčil své dojmy a poznatky z Neptunovy říše.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

pavlův ochránce

Neptun se vydal na dalekou plavbu. Suezským průplavem se dostal do Rudého moře a potom se dlouho plavil po klidné hladině Indického oceánu.

Pavlovi se zdálo, že je už zkušeným námořním cestovatelem. Brzy se však přesvědčil, že dosud byl jen nováčkem. Jednoho dne Pavla probudil výstřel.

Pavel se rychle ustrojil a vyběhl na palubu. Překvapilo ho, že jsou tam všichni jeho přátelé a snad i celá posádka.

Vřichni se smáli a žertovali.

"Co se děje?" vyhrkl udiveně Pavel, když tu ho od hlavy dolů zalil mohutný proud mořské vody. Několik lodníků na něho vychrstlo plná vědra.

"Zblá... zbláznili jste se?" křičel, aby přehlušil hlučný smích posádky.

"Nediv se, Pavle," smál se Léon, "právě jsi prodělal povinný křest. Poprvé pluješ přes rovník. Ano, v těchto okamžicích se Neptun octl na jižní polokouli!"

Potom se obrátil k mužstvu a oznámil, že dnes bude sváteční oběd.

"Hurá!" volala posádka a Pavel se k ní přidal.

Uplynuly čtyři týdny, když se konečně na obzoru z nesmírných, nekonečných vod vynořily horské hřbety nejjižnějšího ostrova Filipín. Bylo před nimi Mindanao, cíl jejich daleké cesty.

Slunce již zapadalo, když loď zahнула na sever. Plula kolem divoce rozeklaného pobřeží a nescházelo mnoho do půlnoci, když konečně zakotvili v malém přístavu Bagunga.

Poněvadž všichni byli dlouhou vyčerpávající plavbou znaveni, Léon vyhlásil třídní odpočinek. Kdekdo si chtěl prohlédnout přístavní město a jeho exotické okolí. Bylo to dovoleno, ale před delšími výpravami Léon posádku i vědce důrazně varoval.

Nebezpečné šelmy, kromě jednoho druhu leoparda, který žije v horských oblastech, Filipíny vlastně neznají. Vyskytuje se tu však hodně nebezpečných, jedovatých hadů, v řekách není nouze o krokodýly. Největším nebezpečím pro cizince jsou ale domorodci, původní filipínští praobyvatelé. Jsou zarytými nepřáteli bělochů, protože ti jim kdysi vzali svobodu, a do horských pralesů se neodváží ani domorodí Filipinci. Tam totiž žijí negričtí Aetové, nejzaostalejší a nejnebezpečnější divoši. O jejich životě se mnoho neví. Je však známo, že Aetové žijí úplně odloučeně od ostatních kmenů. Pokud se někdo, ať už to byl domorodec z pobřeží nebo cestovatel, dostal do jejich blízkosti, zpravidla beze stopy zmizel. Nikdo tedy tyto divochy raději neruší, nikdo s nimi nepřichází do styku. Za noci však bývají na horských úbočích vidět záře jejich tajemných ohňů.

Jinak jsou ale Filipíny považovány za velice krásnou zem, jež je rozdrobena do mnoha ostrovů a ostrůvků. Podnebí je tu tropické a léto se od zimy liší spíše vlhkostí než teplotou. Filipíny mají nádhernou květenu, úrodnou zem v nížinách, ale i značné nerostné bohatství.

Každý ráj však má své stíny, jež rozrušují pokojnou krásu.

Na Filipínách jsou to častá zemětřesení, protože ostrovy jsou posety mnoha sopkami. Činné i vyhaslé sopky bývají spojeny podzemními tunely, komíny a labyrinty chodeb, takže činností jedné sopky bývá ohroženo daleké okolí.

Se sopečnou činností v tomto souostroví nepochybně souvisí světoznámé místo, které leží na východ od ostrova Mindanao. Jde o ohromnou, tisíc kilometrů dlouhou trhlinu v zemské kůře, kde byla naměřena jedna z největších mořských hlubin. A k tomuto místu, hlubokému přes deset tisíc metrů, mířil Neptun. Neboť do této propasti oceánu se chtěl se svou gondolou spustit český inženýr Pavel Holan.

Bylo krásné jít. Pavel se dal z lodi převézt na pobřeží a teď sám kráčet neznámým městem. Dostal se až na kraj, do uliček, které lemovaly chudobné domky a chýše. Na hrboлатé dlažbě bylo plno odpadků, smetí a zpod prahů domků vytékaly špinavé, zapáchající stružky. A všude tu pobíhaly hloučky čokoládově hnědých, nahých a špinavých dětí. Honily se, rvaly, křičely, ale jakmile spatřily bílého muže, hned ho obklopily a neodbytně žebrały. Bylo to pro něho nesnesitelné.

Tady Pavel spatřil rub tropického ráje, o němž se v turistických prospektech nepíše. Přidal tedy do kroku, aby byl co nejdříve pryč z toho ošklivého místa.

A tak se octl za městem. Vyježděná, prašná cesta se před ním táhla mezi banánovými poli a plochami s kávovníky, cukrovou třtinou, kukuřicí a rýží. O něco výše byly kokosové a datlové háje.

Pavel potkal několik nevzhledných, ručně vyrobených vozů. Jejich kola neměla železné obruče, ani loukotě, byla prostě sbíta z dvou plných půlkruhů dřeva. Vozy táhl dobytek, který se jen vzdáleně podobal evropskému skotu. Pavel se dověděl, že to jsou zeby.

Domorodci na bílého muže hleděli zachmuřeně, avšak před karabinou, kterou si Pavel pro jistotu vzal s sebou, zřejmě měli úctu.

Odbočil k říčce, která v divokých peřejích se hnala se stráně. A tam se setkal s přírodou, již se civilizace nedotkla. V houštinách jako akrobaté šplhali šedí papouškové, zahlédl tu i rajku, která marnivě rozvinula nádherný chvost a všude poletovali malí nádherní ptáčci a pestří motýli. Mezi kapradinami zahlédl i květ orchideje.

Pak ale ucítil nepříjemný zápach. A vzápětí polekaně stanul. Na písčitém břehu říčky se vyhřívali čtyři statní krokodýlové s široce otevřenými tlamami. Kolem ještěřů rejdlili ptáci, kteří bezstarostně vyklovali zbytky potravy, jež krokodýlům uvázly mezi jejich strašnými kuželovými zuby.

Ne, zde není bezpečno!

Odbočil do travnatého porostu sežehlého sluncem. Zde bude mít lepší přehled. Tu však zašustila tráva. Prchal před ním had. Dobře, že s sebou nevzal Valdu. Neznal hady a chtěl by si s ním jistě pohrát.

Náhle se Pavla zmocnil pocit, že ho kdosi sleduje. Ohlédl se. A tam v houští, odkud vyšel, se kmitlo cosi bílého. Byl to oblek bělocha? Domorodci v bílém nechodí. Že by tu byl někdo z jeho přátel?

"Haló," křikl.

Nikdo se však neozval. Asi se mu něco zdálo. Je tu sám, docela sám.

Vkročil do řídkého lesa na svahu. Terén se prudce zvedal. Asi za půl hodiny se octl na planině. Chvilku si odpočinul.

Uvědomil si, že by se už měl vrátit, ale temný prales za planinou ho lákal. Odhodlaně vykročil.

Cesta byla namáhavá. Musel se pracně prodírat houštinami, přelézal balvany, ale vyplatilo se to. Octl se na vrcholu, který byl holý, takže pod sebou viděl nedohledný oceán, po jehož modrozelené hladině byly rozsety pestré ostrůvky. Byl to krásný pohled. Ale vnitrozemí na druhé straně ho také zaujalo. Zvedala se tu hradba šedožlutých skal se zubatými hřbety a v dálce nad nimi se tyčil kužel hory, z něhož k obloze stoupal sloup šedého dýmu. Sopka!

Pavla se zmocnila cestovatelská touha. Podívá se ještě dál, tam do těch skal! Současně mu však hlavou šlehla Léonova

výstraha. V horách mají svá doupata divoši, mezi které se neodvážejí ani domorodci z pobřeží. Ale tady ještě nebudou, vždyť není daleko od města. A pak, má karabinu!

Vykročil, ale po několika metrech za sebou slyšel šramot padajícího kamení. Že by tu přece někdo byl?

Chvilku čekal. Bylo ticho. Asi nějaké zvíře, možná antilopa, napadlo Pavla a pokračoval v cestě.

Když se octl u skal přepadl ho tísnivý pocit. Snad proto, že tu vládlo naprosté ticho. Možná, že by se už vrátil, když tu ve skále spatřil průrvu, která jako by ho zvala dovnitř. A tak Pavlova zvědavost zvítězila. Kurážně vešel do průsmyku. Netušil, že se octl v ošklivé pasti. Skalní průrva, do které ho zvala osudná náhoda, vedla na území Aetů. Právě tento prostor obehnaný skalami si praobyvatelé ostrova zvolili za své sídlo. Byla to vlastně nedobytná ohromná pevnost s několika vchody, jež si divoši pečlivě hlídali.

Pavel sice postřehl, že nahoře v rozsedlinách skal rostou keře, ale nemohl tušit, že za jedním z nich je ukryta jeskyně, odkud ho právě pozoruje hlídka divochů.

Čtyřlenná stráž Aetů nechala Pavla přejít. Když zmizel za průsmykem chtěli divoši slézt a napadnout ho zezadu. V té chvíli však spatřili, že přes planinu k průrvě běží druhý Evropan.

Divoké obličej se rozžářily. Další oběť se blíží k pasti! Vyčkali tedy až i druhý muž zmizel v průsmyku. Teprve potom se jako opice spustili se skály a s kyji v ruce se plížili za kořisti která jim nemůže uniknout.

Pavel šel stále dál. O nebezpečí, které mu hrozí, stále nic nevěděl. Průrva se však pojednou zúžila v těsnou chodbu, Pavel se zastavil. Dál nepůjde. Vypadá to nějak nebezpečně.

"Hilfe!"

Co to bylo? Německý výkřik o pomoc! Vtom kdesi za ním třeskl výstřel a po něm se ozval divoký řev. Bylo to nedaleko, v skalním průsmyku, kterým sem přišel.

Pavel strhl karabinu s ramene a běžel zpátky. A po chvilce viděl vše. Muž v bílých šatech byl ohrožován třemi tmavými postavami s kyji nad hlavami. Čtvrtý divoch se svíjel na zemi. Běloch znovu vystřelil a druhý divoch se s výkřikem zhroutil k zemi.

"Držte se!" křičel Pavel a spěchal ohroženému muži na pomoc. A aby divochy postrašil, vystřelil zatím alespoň do vzduchu. Pomohlo to. Zbývající dva útočníci s řevem zmizeli ve skalách.

Pavel přiběhl k cizinci.

"Simlere! Vy?" žasl Pavel.

"Ano, jak vidíte."

"Co tady děláte?"

"Viděl jsem, že sem jdete. Běžel jsem za vámi, abych vás varoval. Popřípadě bránil."

"Tá-a-k? A kde jste mne viděl?" ptal se Pavel, protože si vzpomněl, jak u říčky zahlédl kmitnout se někoho v bílých šatech.

"Už... v polích... nebo v lese... Nevím určitě. Jsem jako omráčen... Dostal jsem strašnou ránu do hlavy. Ty bestie mě napadly zezadu," koktal Simler a stíral si krev s čela.

"Děkuji vám, Simlere! Zachránil jste mi život!" řekl Pavel vřele a podal Simlerovi ruku. Elektrotechnik ji přijal, ale nestiskl.

"Co byste děkoval," mávl Simler rukou. "To byla má povinnost. A vlastně, i vy jste mi zachránil život. Právě se mi v hlavě vzpříčil náboj."

"Pojďte," pobízel Simlera Pavel. "Měli bychom odtud co nejrychleji zmizet."

A oba muži obezřetně spěchali z průsmyku.

Simler cestou mlčel. Pavla, který znal samotářskou povahu svého elektrotechnika, to nijak neudivovalo.

"Poslyšte, Simlere," navrhl Pavel, když už se blížili k přístavu, "o tomhle dobrodružství bychom raději neměli mluvit.

Léon přece nakázal, aby nikdo nechodil do hor. Dostali bychom důtku."

Simler velice ochotně slíbil, že bude mlčet.

KAPITOLA TRINÁCTÁ

podmořský tunel

Radiotelegrafistou na Neptunu byl mladý, spolehlivý Francouz. Smůla však byla, že z posádky lodi se nikdo nevyznal v radiotelegrafii. Mladý muž byl tedy neustále ve službě, a v radiotelegrafické kabině dokonce i bydlel. To mu celkem nevadilo. Mrzelo ho však, že se nemůže podívat na pevninu.

Když už loď v přístavu odpočívala třetí den, postěžoval si telegrafista Pavlovi. Ten mu však nijak nemohl pomoci. Rozhovor ale zaslechl Simler. Přistoupil k oběma mužům.

"Já se v telegrafii vyznám," hlásil, "a na půl dne bych tu službu vzal."

Překvapený radiotelegrafista by Simlerovi svou stanici nejraději hned předal, jenomže souhlas k tomu mohl dát jedině Léon. Pavel se tedy ujal vyjednávání, ale zpočátku nepochodil.

"Vedeš to na lodi moc přísně," domlouval Pavel Léonovi. "Vždyť ten chlapec vůbec neuvidí Filipíny. Proč by ho Simler nemohl zastoupit? Očekáváš snad nějakou důležitou zprávu?"

Poručík musel přiznat, že ne, a tak nakonec souhlasil, aby Simler na půl dne radiotelegrafistu zastupoval.

Neptun byl odpoledne téměř prázdný. Všichni využívali poslední volný den před vyplutím. Na lodi zůstal jen starý poddůstojník a dva muži, kteří měli službu.

A v té době letěl na krátkých vlnách do Marseille radiotelegram zdánlivě nevinného obsahu.

Karger, Rue de Jardin 32, Marseille. Spusťte stroj za čtyři dny. Dvojka.

Proč byla ta zpráva odeslána? A co měla znamenat?

Téhož dne k večeru seděl Pavel na skále, o kterou se tříštily vlny oceánu. Slunce již zapadlo za hřebeny hor a na širou, nekonečnou hladinu se kladly černé stíny.

Podobné stíny padaly i do Pavlových představ.

Tam, kde nebeská baň splývá s černou čarou moře, tam je asi místo, kde se již zítra spustí do podmořských hlubin. Nebude to poprvé, ale tentokrát je v tom přece jen velký rozdíl. Středozemní moře a tento oceán! To nelze k sobě přirovnávat!

A jestliže ho povážlivá dobrodružství zastihla i ve Středozemním moři, co ho asi očekává tady? Ve více než dvojnásobné hloubce, mezi pevninami, na kterých řadí sopky. Nejbujnější lidské fantazii se vymykají dobrodružství, která ho tam mohou potkat... Měl by se důkladně připravit. Konstrukci gondoly si je jistý, ale musí mít s sebou dokonalou výzbroj - všechny přístroje, zásoby jídla i pitné vody. Vezme si sextant a vysílačku, kdyby telefonické spojení selhalo. Ne, nemá strach, ale na všechno musí být připraven. Co kdyby na něho moře naličilo past jako ti divocí Aetové? Co by mu potom zbývalo?

Pavel se pomalu zvedl a zamířil k lodi. Za chvíli má začít večírek, který bude slavnostním zahájením nové etapy Pavlových výzkumů.

Jezevčík Valda, jako by věděl, že ho pán brzy opět opustí, pletl se při návratu na loď Pavlovi stále do cesty. Nebo je to tím aby na sebe upozornil?

Má pravdu, řekl si Pavel, v poslední době na něho nějak zapomínám. Sehnul se k jezevčíkovi a přátelsky ho poplácal. Přitom ho napadlo, že by Valdu jednou mohl vzít s sebou do gondoly. Bude mu v té pusté, černé hloubce veseleji.

Během večírku Pavel požádal starého kormidelníka, aby vyprávěl něco ze svých námořnických zkušeností.

"Hm, vám se to řekne," zabručel kormidelník, třebaže byl výzvou polichocen. "Mělo by to být o zdejších končinách. Což o to, už jsem tady byl a mohl bych vyprávět, ale vy mi zase nebudete věřit. Snad jedině tady kapitán, který zná moře. Ale tihle pozenší zajíci..."

Celá společnost začala kormidelníka pobízet, i Léon se přimlouval, ale starý námořník nespěchal. Zatím si jen pomalu nacípával svou nerozlučnou lulkou, ale to už bylo dobré znamení.

"Tak abyste neřekli," začal kormidelník, když si konečně lulkou zapálil, "povím vám něco o tomto ostrovu. Přesněji řečeno o zálivu, který leží jižně od Bagungy. Záliv se snadno pozná. Vypíná se nad ním dosud činná sopka Apo. Nu a do tohoto zálivu jsme tenkrát, když jsme kolempluli, zamířili. Byla totiž válka a tak jsme se přístavu chtěli raději vyhnout. Jenomže záliv nás překvapil. Vůbec jsme se nemohli přiblížit k pobřeží. Bránilo nám v tom prudké vlnobití a víry. Rozumíte? Na volném moři byla hladina klidná, ale v zátocě moře řádilo jako za bouře."

"Je tam zřejmě podmořská sopka," podotkl Pavel.

"Možná," pokrčil rameny kormidelník, "ale nejen sopka. V místě zálivu byla prý kdysi pevnina s velkým městem. Ale při ohromném výbuchu sopky Apo se město propadlo do moře. A jeho místo zaujal ten obrovský jazyk moře, který vytvořil ten bouřlivý záliv."

"To je docela možné," navázal na kormidelníkovu vyprávění profesor Charni. "Filipíny, to v dávnověku byla jistě souvislá pevnina, jež se při sopečných katastrofách rozbila na stovky ostrovů. To není žádná pohádka, stačí se podívat na mapu. Andamanské ostrovy, Nikobarské, Sumatra, Jáva, Nová Guinea, Filipíny i Japonsko, to vše bylo pradávno pobřeží ohromné pevniny, která se postupně řtila do moře. Někde moře pevniny od sebe odřízlo zaplavením nížin, jinde se sopečné krátery tak propadly, že tu vznikaly nejhlubší podmořské propasti na světě."

"Jaká hloubka je v tom zálivu?" zeptal se zvědavě Pavel kormidelníka.

"Je poměrně mělký. Tuším - sedmdesát metrů."

"Což abychom se tam podívali?" obrátil se Pavel na Léona,

"Už vidím, že jsem měl mlčet!" vybuchl kormidelník. "Snad se nechce šťourat v tom pekle?"

"Proč ne? Sedmdesát metrů! To bude hračka. Podívám se tam. Uvidíme, co je na téhle pověsti pravdy."

"Kdyby se ti tam podařilo najít zatopené město," nadšeně volal profesor, "to by byl úspěch! Hlasuji pro tenhle podnik!"

"Já, konec konců," řekl Léon poněkud váhavě, "námitky nemám."

"Aby do toho tisíc hromů!" rozcílil se kormidelník. "Kapitáne, jak můžete dovolit..."

"Abych řekl pravdu," poznamenal ještě Léon, "já mám větší strach z té desetitisícové hloubky. Alespoň se Pavel tady u Filipín trochu rozkouká."

"Ne, ne, ne! Tohle se mi nelíbí," zlobil se starý kormidelník. "Ale už mlčím. Až uvidíte ty víry, tak vás kuráž přejde. A víckrát vám už nic nebudu povídat. To si zapíšte za uši!"

Časně ráno vyplul Neptun na jih. Pavel se na tento výlet pod moře těšil. Tady spíš něco vyloví než z nejhlubších míst světa.

Za dvě hodiny vplula loď do prvního zálivu, jehož hladina byla úplně klidná. K deváté hodině se na obzoru objevila šíje země a zakrátko Neptun vplouval do druhého zálivu, sotva deset kilometrů širokého.

A tam byli všichni svědky toho neobvyklého zjevu. Voda se tu zmítala jako ve varu. K pobřeží se nebylo možno přiblížit pro řetězy korálových útesů, mezi něž se s hukotem vzpínaly vlny a vysoko nad ně stříkala bílá pěna.

Loď opatrně postupovala za neustálé kontroly podmořské hloubky. Asi sto metrů od konce jazyka se Neptun zastavil a spustil kotvy. Pavlova gondola byla připravena k ponoření.

Konečně se tedy Pavel octl opět pod hladinou. Rozsvítil reflektor a v jeho záři se mu naskytla překrásná podívaná.

Kolem něho všude čnely červenavé větve a kmeny korálů, jež svým odleskem barvily okolní vodu do růžova. Jen v hlubině pod gondolou byla černá tma.

"Octl jsem se v korálovém pralese," volal Pavel nahoru. "A prohánějí se tu žraloci. Jeden mi právě hledí do okna. Zajedte trochu vpravo! - Dost! Teď mě zase spouštějte. Opatrně! Abych někde neuvázl... Stát! Vypadá to, že pod mnou už je dno."

Pavel se na chvíli odmlčel. Snažil se reflektorem propátrat prostor pod gondolou.

"Myslím, že ta pověst nelhala," oznamoval vzrušeně přátelům, "Jsou tu rozhozeny pravidelné kvádry. A válcovité kusy, jako kdyby šlo o zpřerážené sloupy. Věřte mi, tady na dně je skutečně zatopené město! Zajedte vlevo, něco tam vidím. Správně, stát! Je tu ohromná díra do skály... Asi jeskyně... Stůjte! Co to děláte? Ne, za to vy nemůžete. Gondolou točí vír. A táhne mě k té díře! O to nestojím Zpátky! Slyšíte? Zpátky!! Co tam děláte, k čertu? Nahoru! Vzhůru!"

Pavel křičel ze všech sil, ale stále cítil, že gondola nestoupá. Naopak, padá ke dnu! V té chvíli se zastavila. Narazila na dno. Stanula, nakloněna na bok. Ne, nestála, proud ji ohromnou silou táhl k otvoru do jeskyně.

"Zvednout! Haló!" křikl ještě, ale telefon byl hluchý. Tu si teprve uvědomil, že přestal svítit reflektor. Co se děje?

Přerušený proud? Anebo snad... Mrazivá vlna děsu ho zalila při té domněnce.

Zkusil vypínače. Stále byla tma. Světlo nefunguje. Přepnul na akumulátory. Reflektor zazářil. Pavel si posvítíl vzhůru a - zapotácel se hrůzou.

Zmizelo lano! Gondola byla odtržena!

V tom víru se překrutilo lano a s ním se zpřetrhalo i elektrické vedení.

Leží na dně! Je ztracen! Kdo by znovu napojil lano? Sem do těch vírů se žádný potápěč nemůže vydat.

Je za živa pohřben! V několika hodinách se udusí! Zmocnila se ho šílená hrůza.

Ale v tom největším zoufalství se vzpamatoval. Nesmí ztratit hlavu! Uvažuj! Uvažuj klidně!

Ne, shora pomoc čekat nemůže. Musí si pomoci sám. Ale jak? Gondola je těžší než... Ale přetížení se nezdá velké.

Gondola se kymácí nad dnem. Jako by ji tam cosi drželo. Zachytila se za něco chapadly? Pavel zapnul mechanismus.

Chapadla se rozevřela, ale gondola se nezvedla. Nic ji tedy u dna nedrží.

Jenomže chapadla jsou velkým zatížením. Ano, chapadla! Musí se jich zbavit! Že ho to hned nenapadlo! A málem by si zoufal! Odhodlaně trhl pákami.

Gondola poskočila vzhůru. Sláva, je vysvobozen!

Ale co to? Jen tak tak, že se zachytil závěsů. Koule se točila, zmítala, Pavel cítil, jak se valí kamsi stranou, naráží na skály, láme hroty útesů, drtí korálové větve a koulí se v divokém víru do té hrozné jeskyně.

Ne, to není jeskyně, ale jakýsi podmořský tunel. Letí jím do útrob země! Tohle znamená konec! Smrt! Pavel propadá zoufalství...

Pojednou se však nad gondolou vyjasnilo. Letí vzhůru.

Kabina sebou prudce trhla, zhoupala se jako na vlnách a uklidnila se. A do oken vnikly - sluneční paprsky! Vyhlédl. Plul na klidné hladině. Tak klidné, jako kdyby šlo o český rybník.

Je zachráněn! Zachráněn!!!

Vpravo nedaleko gondoly se táhlo pobřeží pokryté zelení, vlevo pak se rozprostíral široký záliv a přímo před ním splývala obloha s nedohlednou čarou moře.

Je v nějaké zátoce. Ale v jiné, která je klidná a značně širší. A Neptun nikde. Kde se to octl? Jak se sem dostal? Vždyť od lodě nemůže být daleko. To strašlivé putování v podzemí trvalo asi hodinu...

Vypadá to, že moře ho prohnalo jedním ze svých podmořských tunelů. Byl to ale ošklivý žert. Jako kdyby si s ním pohrával samotný bůh moří.

Pavel přepnul pohonný motor na akumulátory, vrtule se rozvířila a gondola se rozeběhla podél travnatého břehu.

Konečně obeplul výběžek země a - byl doma. Před ním se vlnila známá zátoka a vzadu kotvil Neptun.

Pavel se zasmál. Teď už mu bylo jasné, že obě zátoky spojuje podmořský tunel. V té bouřlivé zátoce byl do něho vtažen a v té klidnější, větší, ho moře ze svého zajetí vyvrhlo. To budou přátelé na lodi koukat! Teď si jistě myslí, že už zahynul.

Ale do zátoky, až k lodi nemůže plout. Víry by ho strhly do hlubiny. Dá lodi odtud signál.

Odšrouboval a otevřel příklop. Pak se vytáhl vzhůru do otvoru a z kabiny vypálil všech šest ran.

Vzápětí se ozvala odpověď - siréna. A Neptun mu plul vstříc.

Přátelé měli ohromnou radost, když zjistili, že Pavel je v pořádku. Ale bylo třeba vyšetřit, proč se gondola odtrhla.

Nálada se tedy velice brzy změnila. Sullivan přísně vyslýchal montéry. A nejvíce si zasedl na Simlera.

"Vy přece ručíte za správnou montáž!" rozčileně křičel.

"Ručím za montáž elektrického vedení," oprávněně se hájil Simler.

"Ano, ale elektrické vedení probíhá lanovým kloubem. Vy jste byl poslední, kdo ho kontroloval. Jak je to možné, že chyběla pojistná matka?"

"Nechyběla! Sám jsem ji utahoval!" tvrdil Simler.

"Byla tam. My jsme ji navlékali," hlásili dva montéři, o jejichž spolehlivosti nikdo nepochyboval.

"Vám věřím," mávl rukou Sullivan, "ale poslední práci prováděl Simler. Co když matku špatně utáhl?"

"Jak to můžete tvrdit?" bránil se Simler. "To je nařknutí! Nemáte důkazy!"

"Důkazy! To se rozumí, kdyby byly důkazy, tak bych s vámi už dávno zatočil!" křičel Sullivan. "Táhněte mi všichni z očí! Příště si vaši práci sám zkontroluji!"

Zdálo se, že montérům křivdil.

Všem?

Lod' se mezitím vracela do Bagungy.

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

katastrofa

V přístavu měli montéři plné ruce práce. Prohlíželi gondolu, odstraňovali různé závady, prováděli některá vylepšení a montovali nová, zásobní chapadla. Po několika dnech byla gondola připravena k dalšímu výzkumu. Neptun se rozloučil s přístavem a vyplul na sever.

"Copak tak časně?" volal Léon na Pavla, když ho hned po ránu spatřil na palubě.

"Chci se podívat jak mi vypolštářovali kabinu," volal Pavel. "To víš, minule jsem si z toho kolotoče odnesl pár modřin." Léon nahlédl do gondoly společně s Pavlem.

"Človče," smál se, "tohle není vědecká pozorovatelná, ale cela pro šílence. Aby si neublížil, když ho popadne záchvat."

Léon dávno odešel za svými povinnostmi, ale Pavel měl stále ještě co prohlížet. Vždyť v nejbližších dnech podnikne nejobtížnější sestup.

Suliván se od gondoly také skoro nahnul a každý sebemenší zásah montérů pečlivě kontroloval. Přitom se mu stále zdálo, že ponorná koule k nové výzkumné cestě do hlubin není dost připravena.

Zato profesor se toho významného okamžiku nemohl dočkat.

"Víte, co to bude znamenat pro vědu?" neustále opakoval. "Člověk poprvé vnikne do nejhlubších míst oceánu. Odhalí jeho tajemství!"

Napětí, které všichni prožívali, se přenášelo na Pavla, třebaže to na sobě nenechal znát. To tak! Sullivan by prohlásil, že gondola není schopna sestupu, Léon by se obával o spojení kabiny s lodí, doktor Baudin by prohlásil, že Pavel pro tak obtížný výkon není dostatečně zdravý a profesor by najednou tvrdil, že tady v těch hlubinách stejně nic není...

Nadešel den, kdy Léon, skloněný nad mapou oceánu, konečně prohlásil, že se octli nad vyhlédnutou hloubkou.

Loď stanula. Posádka prováděla měření.

"Nesouhlasí to," potřásl hlavou Léon. "Vychází mi, že je tu o devět set metrů méně."

"Mořské dno neustále pracuje, hloubka se mění," podotkl profesor.

Pluli dále na sever. Hloubka narůstala. Chvillemi velice pomalu, občas však byly zaznamenány nečekané skoky. Po padesáti kilometrech se hloubka zvětšila o pět set metrů. Pokračovali v plavbě. Od bodu, který na mapě označoval největší hloubku, byli již vzdáleni dvě stě kilometrů.

"Deset tisíc tři sta třicet metrů!" hlásil zvýšeným hlasem Léon.

"To je to pravé místo!" volal profesor Charni.

Neptun propátral ještě nejbližší okolí. Ale tam se už dno opět zvedalo. Vrátili se tedy na místo, které profesor prohlásil za správné.

"Jdu dolů," rozhodl Pavel a začal se loučit se svými přáteli.

"Mnoho zdaru, Pavle!" volali všichni.

"Doufám, že mě štěstí neopustí," usmál se ještě Pavel a s Valdou v náručí sestupoval do gondoly.

Příklop byl brzy uzavřen. Krátce nato koule mizela v zelené vodě.

Vědci i členové posádky byli seskupeni kolem reproduktoru.

"Tady ti bude dobře," hovořil dole Pavel. "Kdyby se to s námi zase dalo do tance, nic se ti nestane."

"Co říkáš, Pavle?" zeptal se Léon. "Nerozumíme ti."

"Povídám si tu s Valdou," smál se zdola Pavel. "A s ním mluvím jen česky. Mám tady pro něho ochrannou síť, aby nepoletoval po gondole."

"Nic zvláštního se tedy neděje?"

"Ne Všechno je v pořádku."

"Už máš za sebou patnáct set metrů."

"Teď se tu začala míhat světélka. Ale je jich mnohem méně než ve Středozezemním moři."

Dlouho padal do tušové černě.

"Zdá se, jako by tu nebylo nic živého."

"Však je to také hloubka! Sedm tisíc dvě stě padesát metrů!"

Když dosáhl devíti tisíc, vzrušení na lodi se zněkolikanásobilo. Profesor nedovedl pochopit Pavlův klid, se kterým nahoru hlásil svá pozorování a pocity. Jenomže tentokrát se Pavel nesetkal s ničím, co by ho rozrušilo.

"Nic nevidím. Jako by dolů padala šedá, hustá mlha. Připadám si jako v omáčce. Ani reflektor to neprosvítil. Voda je studená, teploměr ukazuje dva stupně nad nulou. Tlak je větší, než se předpokládalo. Zdá se, že tu žádný život není."

"Víš, že s tou omáčkou máš asi pravdu?" smál se profesor. "Podle jedné teorie padá ve velkých hloubkách stále drobounký déšť uhynulých živočichů z vyšších vrstev."

Gondola klesla o dalších tisíc metrů.

"Deset tisíc, Pavle!" rozechvěně hlásil Léon. "Nemělo by to stačit? Zmiňoval ses přece o zvýšeném tlaku..."

"Je to v pořádku! Důvěřuj v holaniti! Stále dolů!"

"Spouštíme tě pomalu," úzkostlivě sděloval Léon. "Nemáme záruku, že jsi přesně nad změřenou hloubkou."

Léon měl pravdu. Gondola jako kdyby najednou uvázla v řídké mlze.

"Jsem na dně!" volal Pavel.

"Víme. Strojník hlásí uvolnění lana. Skutečně ses odchýlil. Do změřené hloubky ti chybí dvě stě metrů."

"Zvedněte mne! Propadám se do bahna. A zajedťe trochu na západ, určitě se odchyluji k východu."

Skoro půl hodiny plul v neprůhledné, mrtvé vodě. Přesto pojednou pocítil, že světlo reflektoru na cosi naráží.

"Stát! Prozkoumám si to tady!"

Zapnul motor. Šroub pod gondolou se roztočil a ta začala opisovat kruh. Vzápětí motor rychle vypnul. Byla před ním

černá skála. Gondola setrvačností rozběhnutá škrtla o výčnělek. Ale vzápětí už stála, jen se mírně kolébala jako kyvadélko před ohromnou stěnou.

"Opatrně dolů," stísněně řekl Pavel. "Jsem v propasti, zřejmě v té nejhlubší propasti..."

Gondola pomalu padala. Příšerné, tajemné jícny podmořských slují otevíraly černé tlamy...

"Ani znamínko života tady není. Je tu mrtvo. Jde o trhlínu v zemské kůře. Ohromná trhlina, jizva. Jistě vznikla pravěkou sopečnou činností. Voda už není tak kalná, ale je to tu příšerné. Hrob! Ohromný, nesmírný hrob! Nejděsivěji působí jícny, jeskyně, tunely. Jsou to nepochybně zatopené krátery sopek. Blížím se ke dnu..."

"Deset tisíc tři sta..."

Pavel nepostřehl, jakou hloubku mu shora hlásili. Gondolou totiž náhle cosi zatřásko. Nezdálo se mu to jen? Ne. Teď zase. Pohlédl na magnetickou střelku. Chvěla se jako pomínutá. Ale i gondola jako by najednou byla zachváčena zimnicí. A chvění se stupňovalo... Šlo to zespoda, šířilo se to nahoru...

A tu byl strašnou silou mrštěn ke stěně. Gondola se roztočila, něco ji táhlo dolů, šikmo ke skále. Valda začal výt...

"Co se to děje, Pavle? Lano se strašně napíná. Zdá se, že se chvěje i loď!" křičel zděšeně Léon. "Není to podmořské zemětřesení?"

"Nevím," křikl Pavel, kterého hlas přítele přece jen trochu uklidnil. "Zvedněte mne! Rychle! Táhne mne to dolů. A gondola se zmítá!"

"Stojníci tu sílu nemohou zdolat!"

"Ulehčím gondole!" křikl Pavel a trhl pákami. Těžká chapadla klesla ke dnu.

"Vzhůru!" velel.

"Nejde to!"

"Všechna přitěž je pryč!"

"Nestačí to, Pavle. Gondola je asi zaklesnuta!" křičel v hrůze Léon. "Nebo ji něco obrovského drží!"

I Pavla se zmocnila hrůza. Co se to děje? Že by tu číhala nějaká strašlivá obluda, která ho teď táhne do propasti? A dřív, než mohl zvážít, že je to nesmysl, zapjal vysoké napětí.

Nad gondolou šlehl fialový blesk...

"Pavle! Pavle! Ozvi se, proboha!"

Ale reproduktor na lodi mlčel. Zato ze strojevný pro spouštění gondoly se ozvala hrozná zpráva:

"Stroj pracuje naprázdno. Lano je bez zatížení!"

A vtom, v té hrůzné chvíli, uslyšel Sullivan za svými zády německé šeptnutí: "Hingerichtet!"

Sullivan, který uměl německy, se prudce otočil. Kdo to byl? Kdo tu mohl o Pavlovi pronést takové strašné slovo?

Popraven...

Stáli tu námořníci, montéři, byl mezi nimi i Simler. A Simler je Němec. Ale... co když se mu to jen zdálo. Vždyť jenom on, Sullivan, se tu vyděšeně rozhlíží...

"Do podpalubí!" zahřměl v té chvíli Léonův hlas. "Rychle do podpalubí!"

K lodi se hnala ohromná stěna zelené vody. Sotvaže za posledním námořníkem zaklaply dveře, octla se vodní smršť u Neptuna, který se svou přídí hnál proti té příšerné vodní hrázi. Jedině přídí mohla loď odolat. Kdyby ji smršť překvapila z boku, mohla by ji snadno převrátit.

Neptun byl okamžitě zvednut jako skořápka, nahoře se zakymácel a pak hned se zase řítit dolů. Zdálo se, že ho pohltí bezedná propast, ale loď řídil zkušený kormidelník.

Ještě několik příbojů se zmocnilo Neptuna, ale byly stále slabší. Hladina se klidnila, až na nálevkovitou prohlubeň, kde se voda točila v rozsáhlém víru. S velikou námahou se Neptunu podařilo z toho nebezpečného místa dostat.

"Strašné! To bylo strašné, kapitáne," sípal kormidelník a stíral si s čela pot.

"Katastrofa," vydechl Léon, "výbuch podmořské sopky! Co Pavel?"

"Bojím se, kapitáne, že..."

"Posledně vyvázl..."

"Ale dnes, dnes je to něco jiného. Vidíte ten vír! Jakživ jsem neviděl takový trychtýř. To není obyčejný vír, jaké se vyskytují při zemětřesení. To je..."

"Jen to řekněte," pobízel Léon kormidelníka, který se náhle zarazil.

"Nechci lekat přátele inženýra Holana. Třeba jde o obyčejný vír. Až zmizí, až se hladina uklidní, může gondola sama vyplout. Je přece odlehčena, proud víru ji už nemůže strhávat dolů..."

"Počkejte, kormidelníku," vpadl mu do řeči profesor Charni. "Tohle je ta lepší vyhlídka. Ale co ta druhá možnost, kterou jste měl na mysli? Jen to řekněte!"

"Hm, tam dole," zle se mračil starý kormidelník, "se mohl otevřít kráter. Žene se do něho moře, všechno strhává, skalnatý kráter se bortí, pohřbívá co bylo vtaženo dovnitř..."

"Pak by Pavel..."

"Ano," chvějícím se hlasem dodával kormidelník. "Každá taková oběť letí do podmořského labyrintu kráterů, komínů a tunelů..."

"To by ovšem znamenalo..."

Léon nedopověděl. Slovo smrt nemohl vyslovit.

Slunce se už klonilo k západu, ale vír ještě řádil.

Plných sedm hodin je už Pavel v hlubinách!

Na zrádnou zelenou hladinu se kladly černé stíny, když kolotoč víru se konečně začal zpomalovat. Nálevkovitá prohlubeň se vyrovnávala, až úplně zmizela, jen zpěňný kruh označoval místo katastrofy.

Ted' byla naděje. Gondola by mohla vyplout. Ted', nebo už nikdy...

Lod' zamířila k dosud znatelnému kruhu, který se rýsoval na hladině. Ostré světlo lodního reflektoru kroužilo po hladině, pátralo, hledalo...

Celou noc křižoval Neptun kolem místa neštěstí. Siréna žalostně houkala, volala...

Marně.

Svítilo. Snad teď, když je lépe vidět, se zjistí, že gondola pluje po hladině. Lod' spirálovitě projížděla daleké okolí. Bezvýsledně. Ani Pavlova vysílačka, kterou si přece s sebou pod hladinu vzal, se neožývala.

V noci radiotelegrafické hlášení Neptuna o neštěstí zachytila americká flotila torpédoborců u ostrova Samar. A hned se ozvala, že přijede na pomoc. Dorazí nejpozději zítra dopoledne.

Všichni začali doufat, že většímu počtu lidí se gondolu podaří najít. Vždyť hlubiny ji mohly vyvrhnout na velice vzdáleném místě.

Bude však Pavel ještě živ?

Bolest všech lidí na Neptunu byla nevýslovná.

Skutečně všech?

KAPITOLA PATNÁCTÁ

zločinec

Celý příští den a noc daleko široko křižoval Neptun a pět amerických torpédoborců. Bez výsledku.

Naděje na Pavlovo zachránění zmizela. Tentokrát se nemohlo opakovat proplutí podmořským tunelem. Vždyť pevnina byla velice daleko. A kdyby se gondola teď přece jen vynořila, Pavel už musí být mrtev. Se zásobou vzduchu více než třicet hodin nevydrží.

Flotila dělovou salvou vzdala čest hrdinovi, který padl ve službách vědy.

Potom se všechny lodě vrátily do Bagungy.

Americká flotila musela co nejdříve pokračovat ve své cestě. Před odjezdem však od velitelovy torpédovky odrazil člun, který mířil k Neptunu.

Důstojník, který vystoupil na palubu Neptunu, naléhavě zval Léona k návštěvě velitele americké flotily. Léon, který se domníval, že velitel se s ním chce rozloučit, vstoupil do člunu.

Velitel americké flotily Harding uvítal Léona na palubě své lodi a ihned ho uvedl do své kabiny. Nešlo o rozloučení, ale o velice vážnou záležitost.

"Z druhé torpédovky," začal Harding bez úvodu, "mi právě odevzdali něco, co by vás mohlo zajímat. Někdo z vašich mužů požádal našeho radiotelegrafistu, aby odeslal jistou depeši. Odesílatel platil ve zlatých francích, za radiotelegrafistovu ochotu se bohatě odměnil. Až to bylo podezřelé. Proto radiotelegrafista celý případ oznámil veliteli a depeši zatím neodeslal. Zde je."

Udivený Léon netrpělivě uchopil papír, na němž bylo jen několik slov:

Karger. Rue de Jardin 32, Marseille. Zdařilo se. Proved'te plnou akci. Dvojka.

"Zajímavá zpráva. Doufám, že váš radiotelegrafista pozná muže, který mu text odevzdal," řekl Léon.

"Podle popisu je to silný člověk s hranatým obličejem, má šedé oči..."

"Simler!"

"Kdo je to?"

"Elektrotechnik. Asi Němec. Vydával se za krajana inženýra Holana. A ten mu proto důvěřoval."

"Well. Dvojka je tedy Simler."

"Ale ta zpráva..." znepokojeně poznamenal Léon, "Simler ještě něco chystá... V Marseille je závod, který vyráběl Holanovu gondolu."

"To se vyšetří. Jedeme k vám. Radiotelegrafistu vezmeme s sebou."

A motorový člun letěl opět k Neptunu.

Simlera však na palubě nenašli. Kormidelník hlásil, že Simler před chvílí odešel do města.

"Kdo to dovolil?" rozzlobeně křičel Léon.

"Já, kapitáne."

"Vy, kormidelníku? Jak jste mohl..."

"Po vašem odjezdu mne Simler žádal o propustku. Odmítl jsem, ale přimluvil se za něho ředitel Sullivan. Zaručil se za Simlera a říkal, že si to rozhodnutí zodpoví."

"A kde je Sullivan?" zeptal se Léon.

"Odešel několik minut za Simlerem," odpověděl kormidelník.

"Pěkný pořádek!" zlobil se Léon.

"Už se vracejí," volal jeden námořník a ukazoval na člun, který se blížil k Neptunu. Seděla v něm podivná skupina.

Kromě Sulivana a Simlera byli v člunu dva policisté. Přesněji řečeno, Simler seděl mezi dvěma policisty. A byl spoután.

"Je to ten muž, co vám dal text depeše?" zeptal se Léon amerického telegrafisty.

"Yes," přikývl tázaný.

"Nic mi nemůžete dokázat," vztekle syčel Simler, když ho přivedli na palubu.

"Všechno ti dokážeme," volal Sullivan a mával jakýmsi papírem. "Tady je dopis, který psal v přístavu! Zachytil jsem ho!"

"A pak je tu depeše, kterou jsi chtěl odeslat," s ledovým klidem řekl Léon.

Simler vztekle zaklel.

Léon poručil, aby Simlera odvedli do kabiny. A tam zahájil výslech.

"Co znamená ta zpráva?" ptal se spoutaného elektromechanika.

Ale Simler neodpovídal.

"Nemusí mluvit," řekl ředitel Sullivan. "Všechno se dozvíme z jeho dopisu. Psal ho v krčmě, kam jsem ho sledoval. Tušil jsem, že s ním něco není v pořádku. Ten dopis, to je zpráva o jeho zločinech! Přistihl jsem ho! Škoda jen, že nenapsal adresu, zatklí ho trochu předčasně. Ale víme toho o něm už dost. Tak především, Simler je vrahem elektrotechnika Rogera..."

"Otrávil ho," volal doktor Baudin, "vypadalo to na jed!"

"Dále z dopisu vysvítá, že inženýr Pavla Holana oklamal falešným pasem," oznamoval Sullivan.

"Čech tedy není?" ptal se Léon.

"Ne. Spíš Němec. Špatnou Češtinu svedl na to, že pochází z česko-německého pohraničí. Neoklamal však jenom Pavla, ale i nás. Vždyť my jsme ho přijímali na loď. A na ní provedl to nejhorší. Poprvé úmyslně neutáhl pojistnou matku. Jak víte, Pavel se zachránil. Pak následovala druhá katastrofa. Proč? Simler nastražil krátké spojení. A to tak, aby k němu došlo, kdyby Pavel zapjal vysoké napětí. Skutečně se to stalo. Krátké spojení roztavilo jeden kloub a gondola se odtrhla..."

"Ty vrahu! Ty..." neovládl se profesor Charni.

"Simlerovi ale ten strašlivý zločin, který spáchal na Pavlovi, nestačí," pokračoval ve výpovědi ředitel Sullivan. "Až odtud řídí nějaké akce v Marseille. V našem závodě. První pokyn prý poslal přímo z naší lodě. A my o tom nic nevíme!"

"Jednou odpoledne zastupoval telegrafistu," vyhrkl Léon. "Proto se sám k tomu nabízel!"

"Druhou depeši známe. Zřejmě jde o pokyn, aby byla provedena nějaká záškodnická akce v našem závodě. Nebo ukradeny Pavlovy plány. Plány a výpočty inženýra Holana. Návod na holaniti! Určitě pracuje pro průmyslové gangstery nebo dokonce pro nějakou mocnost, která se chce holanitu zmocnit. V Marseille má zřejmě své lidi, kteří čekají na pokyn. Naštěstí ho nedostali. A naštěstí ještě dnes budu s podnikem mluvit."

Sullivan skončil výpověď, kterou podepřel Simlerovým dopisem. A pak již odešel do kabiny telegrafisty. Po chvíli letěla do Marseille jiskrová depeše, která Sullivanova zástupce obšírně informovala o hrozícím nebezpečí.

"Kdo jste? Pro koho pracujete? Komu byl určen váš dopis? Co jste chtěl provést s továrnou?" vyzvídal zatím Léon na Simlerovi.

Otázky však zůstaly bez odpovědi. Simler stále zarytě mlčel. Jen jeho šedé oči planuly záští a zlobou.

"Však ty časem promluvíš!" rozněvaně řekl Léon. Zavřete ho do skladiště!"

"Dovolte, kapitáne," ozval se Harding. "Svěťte mi ho na hodinu. Vím o prostředku, jak ho přinutit k řeči."

"Tuhle práci vám moc rád přenechám," povzdechl si Léon. "All right," pronesl klidně Američan a vyzval Léona, aby s ním šel na palubu.

Za chvíli vyplul Neptun z přístavu. Mířil na sever a brzy zakotvil v úzkém fjordu. Harding pozval na palubu všechny přátele Pavla Holana.

"Téhle zátoce se říká akvárium. Zaslouží si to, že?" Muži polekaně hleděli dolů do moře, kde rejčila temná těla věčně hladových žraloků.

"Dáme toho lotra do koše a spustíme ho asi metr nad hladinu," řekl Američan klidně. "Jsem přesvědčen, že potom promluví!"

"Ale to je hrozné!" zděsil se profesor Charni.

"Musí mluvit," drsně poznamenal Harding.

"Ne, ne, je to nelidské," namítal profesor.

"Nezapomeňte, že vraždil," připomínal tvrdě Harding. "A kdo ví, co ještě chystal. Jestliže promluví, můžeme ještě leckoho zachránit."

Simler celý rozhovor slyšel. Jeho tvář zesinala, ještě pevněji stiskl zuby.

"Tak co, budete mluvit?" zeptal se Harding, při čemž ukazoval na vodu.

"Ne!"

"Tak půjdete dolů!"

"To si zodpovíte! Nemáte právo..."

"Drátěnou klec na druhý jeřáb!" volal Harding. "Bude mezi žraloky tak dlouho, dokud nepromluví!"

"Vy lotři!" zařval Simler vztekle.

"Vrah nás nemůže urazit," řekl Harding suše a velel: "Dolů s ním!"

Zakrátko řídká drátěná klec, ve které byl spoutaný Simler, klesala dolů z lodě. Zůstala viset asi metr nad hladinou, jež se okamžitě rozvířila. Žraloci zpozorovali, že kořist je na dosah. Rozevírali své strašné čelisti, vymršťovali se nad vodu a klesali zpět.

Simler seděl v kleci s vyvrácenou hlavou nahoru a obličej měl zsinálý, jako by byl v mdlobách. Jednomu ze žraloků se podařilo zachytit cíp Simlerova kabátu. Prudké škubnutí a z kabátu byl cár.

"Ne - nemohu se na to dívat!" křičel profesor a seběhl do podpalubí.

A v té chvíli skřek bolesti a hrůzy rozryl vzduch. Druhý žralok zachytil Simlerovo chodidlo, které vyklouzlo z klece.

"Chcete mluvit?" volal Harding.

"Chci! Povím všecko!"

Harding pokynul a po chvíli ležel Simler na palubě. Šnali mu pouta a lékař mu pevně ovázal chodidlo, které krvácelo.

"Tak tedy! Vaše pravé jméno!"

"Kaulfersch."

"Pro koho pracujete?"

A tu, dřív, než tomu mohli zabránit, vsunul si Simler něco do úst. V následujícím okamžiku se křečovitě zhroutil, zachroptěl a ztichl.

"Je mrtev," hlásil lékař. "Měl připravený jed."

Simler si tedy své tajemství vzal s sebou.

Loď se vrátila do Bagungy. Americký velitel Harding se se všemi rozloučil. Jeho flotila musela odplout za svými povinnostmi.

Té noci mnoho lidí na Neptunu neusnulo. Rozechvěně čekali na zprávu z Marseille. Nejnavštěvovanějším místem byla radiotelegrafistova kabina, ale přístroj byl stále němý. Nejneróvnější byl pochopitelně inženýr Sullivan. Nedošlo už v jeho závodě k nějaké sabotážní akci? Nezmocnil se někdo vynálezu Inženýra Holana, jehož dokumentace je uložena v trezoru továrny? Svítalo již, když se konečně stanice ozvala:

Zde Marseille. Zpráva pro ředitele Sulivana. Na vaše upozornění jsme provedli potřebná opatření. Adresát depeše zatčen. Zjištění a zatčení tři Simlerovi lidé, zaměstnanci závodu. Hlavní objekt byl jimi podminován. Likvidace objektu měla být provedena na Simlerův příkaz, který jste naštěstí zadrželi. Ve zmatku, který by nastal po výbuchu, měly být z trezoru ukradeny dokumenty k holanitu. Bezpečnost závodu je nyní už zaručena.

Nebyl to jen Sullivan, kdo si oddechl. Neboť tato akce, zaměřená k výzkumu moře, přirostla k srdci všem účastníkům výpravy. Proto také všichni stále ještě byli zdrceni tím největším neštěstím, které je mohlo potkat. Předpokládanou smrti českého inženýra Pavla Holana.

A třebaže nebylo naděje na Pavlovu záchranu, velitel Neptunu, fregatní poručík Léon de Fabre, se ještě nechtěl vzdát. Rozhodl se propátrat ostrovy, které byly nejbližší místa katastrofy. Třeba tam na nějaký korálový útes byla gondola vyvržena. A v gondole je mrtvé tělo jejich přítele, mrtvé tělo vědce, který by měl být pohřben ve své vlasti.

Jenomže v tom dalekém okolí jsou stovky ostrovů... A je možno spoléhat na náhodu? Těžko. Je však možné se vrátit do Francie se zprávou o smrti Pavla Holana, když nebyla prokázána? Ne, to také nelze. Přece jen tu je ještě jakási naděje, nepatrná naděje...

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ

trosečník

Ithacký král Odysseus při návratu z trojské války deset let bloudil po moři a prožíval ta nejneuvěřitelnější dobrodružství.

Pavlovo bloudění s gondolou bylo sice krátké, ale rozhodně také velice podivuhodné. Vždyť šlo o podmořskou odysseu.

Začala tím, že Pavel zapjal vysoké napětí. Chtěl, aby mu dopomohlo k vysvobození. Domníval se, že elektrický proud ho vymaní z objetí neznámé nestvůry, tak jako se mu to již jednou podařilo ve Středozemním moři. Nevěděl, že příčinou strašlivé, nezdolné síly, která gondolu táhla ke dnu, není žádný netvor, ale zemětřesení a vybuchující sopečné krátery na dně oceánu. Pavel pochopitelně nevěděl nic ani o Simlerově nástraze a tak netušil, že zapojením vysokého napětí přivodil odtržení gondoly od lana.

Tentokrát však gondola na hladinu nemohla vyplout, třebaže se Pavel zatížení včas zbavil. Zemětřesení, které v té nesmírné hloubce propuklo, Simlerovu zločinu velice napomohlo. Otřes na dně oceánu v těch místech byl tak veliký, že se sesula mohutná skála a byl odkryt podzemní komín, vedoucí do labyrintu tunelů a dutin. Všechny ty chodby, tunely vznikly buď zemětřesením nebo sopečnou činností a mnohé komíny jsou vlastně bývalými sopouchy, kterými se kdysi hnala rozžhavená láva. Sopka později vyhasla, umkla, ale tyto chodby zůstaly. Jsou však tunely, které dosud vedou do útrob činných sopek, které ústí přímo do žhavého moře lávy, jež číhá pod zemskou kůrou.

Nu a do tohoto neznámého, nevyzpytatelného labyrintu se teď valilo moře. Jeho nesmírný proud pochopitelně strhl i gondolu. Pavlova ponorná kabina se točila, koulela, narážela na výstupky skal a jako vystřelená koule letěla do nitra země.

Ačkoliv byla dokonale utěsněna, pronikal dovnitř hrozivý hukot, ve kterém zanikal nárek Valdy. Třebaže pes byl v hustém ochranném pletivu, přece jen to s ním při přemetech tlouklo o vypoštěřované stěny. Ostatně, Pavla také závěsy velice málo chránily. V kabině byla navíc naprostá tma. Při tom nevidaném tanci a nečekaných kotrmelcích se Pavel nemohl dostat k přepínači, kterým by osvětlení přepnul na akumulátory. Ostatně neměl na to ani pomyšlení. Proto tedy gondola letěla naprostou tmou, a proto se Pavel nemohl vůbec orientovat. Nevěděl ani, letí-li nahoru nebo dolů. Že ho však mořský proud žene podzemním tunelem, to poznal podle častých nárazů. Kde tunel vyústí? A kam se dostane? Tentokrát je pevnina daleko a vysoko. Situace z poslední podmořské výpravy se nemůže opakovat. Nejspíš skončí kdesi ve slepém komínu nebo dutině, která se stane jeho hrobem. Gondola pak bude rakví. Jen co spotřebuje všechny vzduch... V tomto případě by však mohl být na živu ještě mnoho hodin. Pravděpodobnější však je, že konec nastane dřív. Stačilo by, kdyby se právě teď tunel poněkud zúžil. Gondola uvázne a okamžitě bude rozdrcena. Pavel holanitu sice vždy věřil, ale proti tlaku, který by tu vznikl, by gondola byla bezmocná. Ale je tu ještě další možnost. Proud ho může vyvrhnout do žhavého jícnu sopky. Tam by s ním byl také okamžitý konec. Vše by se roztavilo, shořelo, proměnilo v plyny.

Na každý způsob ho čeká - smrt!

Třesk nárazů na šroub a kormidlo již ustal. Tyto součástky jsou již jistě rozdrceny. Vzduchu už jen obal gondoly. Ale jak dlouho ještě? Nebylo by lepší, aby byl konec hned teď? Dřív, než tu propadne šilenství... Jak dlouho už letí

labyrintem chodeb, to Pavel nevěděl. Úplně ztratil pojem o čase...

Náhle cítil, že letí vzhůru. Jako kdyby byl vystřelen... Bum! Gondola klesla zpět. A teď se komíhala, točila kolem své osy, houpala - jako by se octla ve vařícím se kotli.

Pavel se vysunul ze závěsů, přepnul světlo na akumulátory a rozsvítil reflektor. Příšerný pohled!

Viděl, že gondola se kymácí ve špinavé pění. Pokud sahá světlo, vidí jen divoké víry pěny a vysoko nad sebou černou klenbu skal. Octl se v podzemním kotli. Konec! Odtud se nedostane. To je tedy jeho hrob! Voda rychle stoupá, klenba nad ním jako by padala. Za několik okamžiků bude gondola rozdrčena. Tomuto tlaku nemůže odolat.

Vtom se ozvala dunivá rána. Mocný výbuch. A vše, co viděl, se ztratilo. Byl opět stržen pod hladinu a koule se zase řítit novou průrvou. Teď se prodírá jakousi sypkou hmotou, která brousí povrch gondoly. Jako by letěla hustou kaší rozdrčeného skla. Húúú-ú-úíí-bum! Opět vyletěla vzhůru a klesla zpět.

Zase pluje v divokých, špinavých vlnách a v čemsi, co chřestí a ostře škrábe do povrchu gondoly. Posvít si. Zase je v kotli! Kolem něho v pění plují kusy jakési pórovité hmoty. Snad jsou to zkamenělé mořské houby, nebo zvětralá láva - pemza.

Vše se opakuje. Hladina stoupá, válí se jako ve varu. A shora se blíží skalní klenutí, vyduť jako špiče obrovského vejce. Kdy tomu bude konec? Neměl by vše skončit? Má přece tady v kabině revolver...

Tu se na gondolu zřítíla lavina penzy. A pod její tíží letí zpět do propasti. Je už to - konec?

Ale co to? Pojednou zase stoupá, prodírá se hustou kaší. Opět Je na povrchu... Proč však bledne světlo žárovek? Jak to, že je stále lépe vidět? Jasně se... Vzhlédl vzhůru.

Klenba skal zmizela. Vysoko nad ním je - modrá obloha!

Je to možné? Je vysvobozen! Zachráněn!

Ne, ještě by neměl jásat. Je uvězněn v kráteru. Nad sebou vidí oblohu, ale vidí také, že kolem něho asi do výše dvaceti metrů se vypíná kruhovitý kráter. Hustá kaše kolem něho kypí, stoupá výš... Možná, že ho vyvrhne přes okraj. Ale není za ním kráter činné sopky? Nevě tam žhavá láva?

Odstředivá síla víru zanesla gondolu k okraji, kde s ní vlny zuřivě bily o skálu, pokrytou sklovitou pemzou.

K hornímu okraji zbývají už sotva čtyři metry!

A tu, jako by rozběsněný živel vydechl v poslední křeči, vymrštil gondolu do výše. Ale do vln se už nevrátila. Při dopadu zpět uvázla v rozsedlině stěny kráteru. Hladina ztichla a o poznání klesla zpět. A pak vše strnulo v mrtvém tichu.

Gondola byla na pevnině! Ve skalní průrvě, asi dva metry nad hladinou husté, špinavé zpěněné kaše. O takovém štěstí se Pavlovi ještě před chvílí ani nezdálo.

Ven! Ven z toho pekla!

Pavel chvatně a rozechvěle odšroubovával víko. Konečně je odklopil. Vstříc mu zavanul proud čerstvého vzduchu.

Z ochranné sítě se ozvalo zoufalé zakňučení. Jako by Valda říkal: Snad mě tu nenecháš?

"Poď, poď, Valdičku! To víš, že na tebe nezapomenu!" chlácholil Pavel psa a vyprošťoval ho ze sítě.

A za chvíli, s Valdou v náručí, vylézal z gondoly. Konečně na pevné zemi! Pavlovi se z toho štěstí točila hlava.

Zdržovat se ale nesměl. Musí pryč z kráteru! Rychle pryč!

Šplhal průrvou v skalnatém kráteru, pomáhal Valdovi a raději se neohlížel. Snad se mu ten horolezecký výstup podaří, snad se hladina v kráteru hned tak nevzbouří...

Konečně byl nahoře, na okraji kráteru. Stál na vrcholku kuželovitého kopce, který byl skalnatý a pustý. Kolem dokola bylo moře. Skalnatý vrcholek s kráterem uprostřed byl tedy ostrůvkem, na jehož pobřeží byly jen kameny a nános strusky. A pak už jen moře, moře... Za dalekým obzorem obloha hořela karmínovou červení. Zapadalo tam slunce. Nebo snad vycházelo? Pavel neměl potuchy, jak dlouho trvala jeho pouť sopečným labyrintem.

Kdyby se na tomto místě octl trosečník z potopené lodě, zoufal by si. Ale Pavel, který prošel peklem mořského a sopečného podzemí, byl šťasten. Pod nohama má pevnou zem, nad ním je obloha, vidí slunce... Co může být krásnější? Z Valdy už také spadl strach a běží s kráteru dolů.

Pavel sestupoval na pobřeží. Šel a nevěděl ani jak. Zmocňovala se ho únava, teď teprve pocítil, jak je vyčerpaný...

Náhle se mu před očima setmělo a v mdlobách klesl k zemi.

Probudilo ho žalostné vytí. Jako by přicházelo z veliké dálky, jako by ho volalo zpátky k životu. Otevřel oči a usmál se. Valda byl u něho, ležel mu téměř na hrudi. Pavel hluboce vydechl a čtyřmohého spolutrosečníka přitiskl k hrudi. Cítil jeho dech.

"No tak, už dost," bránil se láskyplnému olizování rozradostnělého jezevčíka.

Konečně, a rozhodně zásluhou Valdy, se vzpamatoval. Nadzvedl hlavu. Zdálo se, že se šepí. Jak dlouho spal? Noc a den? Dva dny?

Pohlédl na mořskou pláň. Až ho zamrazilo, jak strašidelně působila. Od úpatí kráteru se pod průhlednou hladinou laguny vinuly hadovité hřbety korálových útesů jako obrovská chapadla chobotnice, nedaleko vyčnívaly černé, kamenné hroty, jež zase připomínaly hřbetní ploutve bájného mořského hada. Skutečně, vodou prosvítá hřbet a v dálce se dokonce část přízraku vynořuje... Tam, tam je ostrov! Pavel vstává... Tam by mohly být rostliny, jejich plody, zvěř, ptactvo a - pitná voda!

V té chvíli proťala hladinu před ním žraločí ploutev. A druhá. Že by na ten ostrov přeplaval, nelze ani pomyslet!

Včerejší nebo předvčerejší radostná nálada, kdy byl vděčen, že může dýchat a hledět do oblohy, byla pryč. Teď už byl trosečníkem, pro něhož klenba nebe je samozřejmostí, ale který je zděšen, že musí žít v pustině. Nebylo divu, jak dlouho tu vydrží? Byl vysvobozen z pekla, prošel očištěm, ale teď? Teď tu zemře hladem a žízní! A to není vyloučeno, že se vzbouří nějaká podmořská sopka, která si pro svou činnost vybere kráter, s nímž je nerozlučně spjat.

Pes seběhl k moři, lízl si vody a zanařikal. Ovšem, má žízeň. A slaná mořská voda ji ještě zvyšuje. Brzy se také dostaví

hlad. Nebo už přišel? Ta slabost, která ho přepadá, není už únava...

Pavel pohlédl k vrcholku kráteru. Jediná naděje je gondola. Nebyl-li kráter mezitím zaplaven vodou nebo lávou, mohl by si z gondoly vyzvednout zásoby. Rychle, než se setmí! Pavel lezl na vrcholek a v duchu se proklínal. Vzpomněl si, že za sebou asi nezavřel příklop. Jestliže hladina vystoupila, vše bude zničeno.

To již byl Pavel nahoře. Kráter v tom přítmi se zdá v pořádku. Odvážně lezl dolů... Ano, příklop je otevřen... Výborně, gondola je prázdná, byl tu klid. Teprve teď vnímal, že Valda stojí nahoře a zoufale kňučí. Bojí se o pána? Necítí blížící se nebezpečí, které číhá dole v kráteru? Anebo kňučí jen proto, že nemůže lézt dolů za Pavlem?

"Hned přijdu, Valdo!" volá Pavel. "Počkej tam!"

Pracně vyndává soudek s pitnou vodou a konzervy. Trhá ochranné pletivo a drahocennou kořist z gondoly do něho balí.

Pak shání lano. S ním vyleze nahoru a sít se soudkem a potravinami vytáhne.

Konečně je opět nahoře. Pes se může zbláznit radostí. Hned, Valdo, dám ti napít! Do čeho však má odlít vodu? Pavel tedy nejdřív otevírá konzervu, dělí se s jezevčíkem a do plechovky nalévá vodu.

Ještě, prosí oči psa.

"Dnes už ne," odmítá Pavel žíznavce. "Musíme šetřit."

Zatím se již setmělo. Na nebi se rozzářily hvězdy a nad obzor vyplul velký oranžový měsíc. Mořská hladina se leskla jako hedvábí. Nad ostrůvkem - kráterem leželo hluboké, mrtvé ticho.

Pavel si vzpomněl na matku a sestru. Naštěstí ještě o jeho zmizení asi nevědí. Ale co dělají přátelé z Neptunu? Hledají ho? Jak jsou daleko?

Starý kormidelník jistě potřásá hlavou a myslí si, že moře toho zvědavého inženýrka potrestalo. Pavel mu málem dává za pravdu. Odvážil se do největší hloubky a Neptun, bůh moří, si to nemohl nechat líbit. Musel potrestat pozemského odvážlivce, který se ponořil do nejtajnějších míst jeho říše. Vehnal ho do podzemního bludiště, aby mu ukázal, jak je člověk bezmocný a nepatrný. Pak ho vyvrhl na pustý útes a naznačil, že nedaleko je spása. Ale nepřístupná, protože přístup k ostrovu hlídají jeho strašní poddaní. Tak je to. Nechá ho tu zemřít žízni, třebaže kolem jsou spousty vod.

Pavlovi se už zdálo, že slyší Neptunův krutý výsměch...

Ne, zoufalství nesmí propadat. Musí podniknout něco pro svou záchranu. Přátelé ho jistě hledají. Měl by tu rozdělat oheň, aby jim dal znamení. Jenomže jak? V gondole má sice zápalky, ale nikde tu není dřevo. A pak, kde vůbec je?

Zavlekl ho podzemní proud na sever, na jih, na východ?

Ale - v gondole je vysílačka! A sextant! Mohl by určit, kde se nachází! Rozhodně musí zpátky do gondoly! Tolik potřebných věcí tam ještě je! A ráno by mohlo být pozdě.

Začal slézat do kráteru, ale Valda řádl jako pomínutý. Rozhodl se tedy, že ho vezme s sebou. Jenomže v kráteru byla tma. Stěží se dostal ke gondole vklíněné do průrvy. Na zpáteční cestu nahoru nebylo pomýšlení. Kromě toho se Pavla zmocnila opět únava. Zůstanou zde, vyspí se ve vypolštářované, pohodlné gondole. Na případná nebezpečí v té chvíli už Pavel ani nemyslel. Přitiskl k sobě Valdu a spal.

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

robinzon

Probudil se až za denního světla. Nejdříve ho zajímalo, co je s kráterem. Ulehčeně si vydechl, když spatřil, že hladina pod ním klesla asi o čtyři metry. Začal z gondoly vynášet věci, které mohl potřebovat. Karabinu, sextant, vysílačku, sekeru, nůž, zápalky, dalekohled, zbývající potraviny. Hezky dlouho to bude stěhovat nahoru. Sice využije lana, ale co je to platné. Stále musí lézt dolů, aby tam náklad připevnil, a pak nahoru, aby ho pomocí lana vytáhl. Ještě štěstí, že zezdola nebezpečí asi nehrozí. To by tady asi Valda bezstarostně nepobíhal. Chtěl by jistě nahoru.

Pavel měl brzy od ostré pemzy - pórovité, sklovité lávy - rozedřené ruce, ale to mu nevadilo. Náladu mu zřejmě pozvedla práce a pohled na krásnou modrou oblohu i hladinu moře. Včerejší strašidelné stíny zmizely, voda při pobřeží hrála všemi barvami, sem tam nad hladinu vystupovaly červené a bílé korálové útesy.

Zdá se, že pobřeží se nějak změnilo. Tolik útesů, malých zálivů a jezírek neviděl. Že by klesla i hladina moře? Obešel jižní svah - a zajasal. Tam na severu, kde se od obrysu ostrova večer táhl strašidelný, mořem přervaný proužek černých bodů, zvedal se teď nad hladinu skalní hřeben. Tvořil asi kilometr dlouhý most mezi kráterem a ostrovem.

Odliv! Na rozdíl od večerního přílivu je ráno odliv! A voda při něm klesá tak, že na ostrov je přístup! Nic lepšího si Pavel nemohl přát. Přestěhuje se na ostrov! A při odlivu ke gondole vždycky může zajít.

Popadl pušku, několik drobností nastrkal do kapes, hvízdal na Valdu a spěchal ke skalnatému chobotu.

Ostrov může být obydlen. Možná, že dokonce jde o výběžek větší pevniny. Pak by byl skutečně zachráněn!

Valda na skalnatém břehu, který vyvstal nad hladinu, svého pána předhoni. Pojednou se však zastavil a zuřivě se rozštěkal. Pavel k němu rychle běžel. V mělké prohlubenince po odlivu uvázl velký mořský rak.

"Nech ho, Valdo! Přestípl by tě jako housku. Ale vezmeme si ho s sebou. Bude to dobrá snídaně!"

Opatrně zvedl raka za ocas. Byl asi metr dlouhý a značně těžký.

Bez nehody se dostali přes chobot. Pavel stanul na písčném břehu ostrova.

"Tiše, Valdo! Neštěkat! A drž se při mně!" napomínal Pavel psa, poněvadž ostrov mohou obývat nepřátelští divoši.

Pavel obešel neproniknutelné houští. Za ním se mu podařilo vniknout do nitra ostrova. Na rozdíl od ponurého a struskovitého kráteru byl tu úplný ráj. Kráčel mezi palmami, divokými banánovníky, smokvoněmi a jiným tropickým rostlinstvem. Udiveně a krotce na něho hleděla hejna šedých papoušků a podivných neznámých ptáků. Z jejich krotkosti usoudil, že zde asi lidé nejsou. Hlavně však, že tady nezeňme hlady. I kdyby nic neulovil, je tu dostatek ovoce. Chtěl zamířit k návrší, ale všiml si, že Valda odběhl. Vykročil za ním. Když psa dohoni, spatřil, že hltavě pije. Je tu voda?

Ano! Zpod balvanu vyvěrá čistý pramen a jeho bubláni Pavlovi zní jako nejkrásnější symfonie. Vždyť to také je symfonie záchrany, života!

"Aby ses neopil, hltavče!" volal na Valdu. Jezevčík ho však neposlouchal a pil, dokud se nezakuckal.

Voda byla lahodná, chladná. Pavla velmi občerstvila. Jako by s vodou nasál nový život, novou naději...

Opatrně šel palmovým hájem, až před sebou spatřil malé jezírko. Z vysokého rákosí vzlétlo hejno divokých kachen. Tito stěhovaví ptáci člověka tedy zřejmě znali. Což aby nějakou sestřelil? Ne, nesmí! Dosud to tady nezná. Kdyby tu žili divoši, mohl by výstřelem na sebe přivolat pohromu.

Vešel do bambusového houští, ale po chvíli se polekaně zastavil. Před ním k obloze stoupal sloupek bělavého kouře. Kde je kouř, tam je oheň. A oheň rozdělávají jen lidé!

"Tiše, Valdo!" zašeptal a po kolenou se opatrně plížil dopředu.

Kouř je už pár kroků od něho, ve vzduchu se rychle rozplývá a kupodivu, není cítit jeho zápach. A je tu ticho. Lidé by přece nebyli tak tiše.

Připlazil se ještě blíž. Teď už vidí, že bělavé obláčky vycházejí zpod zelených listů. Plamen není vidět. Zato je však slyšet bublavé klokotání... Á, už ví! To není kouř, to je pára! Vstal a přistoupil k tomu podivnému místu.

V rozsedlině, ze které stoupala pára, bylo horké vřídlo. I tahle vřelá voda byla znamením sopečné činnosti.

Okraje rozsedliny bělostně zářily. Byla na nich usazenina solí. Vřídlo je tedy slané.

"Valdo, máme tady kuchyni," jásal Pavel. "Nemusíme ani zatápět. A hned ji použijeme. Uvaříme si raka!"

Uřízl kus tenké liány, uvázal na ni korýše a hodil ho do vřídla. Aspoň hodinu musí čekat. Zatím se podívá dál, do nitra ostrova.

Za půl hodiny došel - k moři. Teď už věděl, že je na ostrově. Na obzoru se rýsují další pevniny, ale jsou příliš daleko. Na jednom z ostrovů kouří sopka.

Kdyby si po čase vyrobil nějaké plavidlo, třeba jen vor, mohl by se pokusit o plavbu. Ale to půjde těžko. Má na to jen sekeru.

Zdá se, že ostrov je asi tři kilometry široký a - jak to viděl od kráteru - asi osm kilometrů dlouhý. Na délku ho projde zítra. Teď musí zpátky k vřídlu. Nasnídá se a musí něco shánět k obědu a k večeři. Třeba se pokusí sestřelit kachnu. Jak to vypadá, ostrov není obydlen. Vydá se také za kokosovými ořechy a banány. Dají se ale divoké banány jíst? Ještě kdyby tak sehnal vejce nebo ulovil rybu. To by už byl pestrý jídelní lístek.

Počkat! Nač takové dalekosáhlé plány. Musí vyzkoušet vysílačku, zjistit zeměpisnou polohu ostrova. To je prvořadý úkol!

Vracel se palmovým hájem, když tu nad hlavou zaslechl vysoký, ostrý zvuk, podobný štěkotu. Valda okamžitě odpověděl zběsilým vytím. Nato z koruny vysoké palmy vyrazil ohromný tvor, podobný netopýru. Pavel pochopil, že to byl kaloň. Po chvíli zase spatřil antilopu s mládětem. Jak se zdá, zvíře je na ostrově dost. Jen aby tu nebyla zvířata životu nebezpečná, pomyslně si Pavel, a vzápětí si s uspokojením uvědomil, že dosud žádné neviděl.

Mezitím opět došel k vřídlu. Vlastně ho tam bezpečně dovedl Valda, který zdaleka cítil vůni uvařeného raka. Oběma robinzonům znamenitě chutnalo.

Po obědě sextantem zjišťoval zeměpisnou polohu ostrova. Číselné vyjádření stupňů severní šířky a východní délky mu mnoho nepovědělo, neboť neměl mapu. Jestliže však získá spojení pomocí vysílačky, budou zachránci vědět, kde ho mají hledat.

Jenomže vysílačka po instalaci nepracovala. To byla pro Pavla ledová sprcha. Škoda, že není odborníkem na radiotechniku. Zvýšil anténu, prohlédl jednotlivé součástky, ale stanice stále mlčela.

Spojení se světem se mu tedy nepodařilo. Stal se ztraceným, opuštěným robinzonem.

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

lod'ka

Míjely dny. Pavel křížem krážem prošel ostrov a dokonale ho poznal. Už se ani neobdivoval tropickému rostlinstvu, ani kráse korálů na pobřeží. Jakýpak ráj, když se mu stal vězením!

První dny zoufale uvažoval, co má podniknout pro svou záchranu. Úmyslu, postavit nějaké plavidlo, se musel brzy vzdát. Neměl pilu, neměl hřebíky.

Jeho zaměstnáním se stalo shánění potravy. Přesto byl jídelní lístek jednotvárný: maso, vejce, ovoce. Snažil se tedy aspoň měnit úpravu masa. Pekl je na ohni, vařil ve vřídle a v poslední době se je pokoušel ještě udit v přírodním sopečném komínu.

Když se jednou Pavel potuloval po břehu, protože by rád ulovil nějakou rybu, zcela nablízku třeskl výstřel z pušky nebo revolveru. Pavel zděveněleknetím. Ohlédl se, ale nikoho neviděl. A přece to muselo být pár kroků od něho.

Sluchový přelud to nebyl, vždyť polekal i Valdu, který s úzkostlivým kňučením přiběhl od moře k svému pánu a choulil se mu u nohou. Vypadá to, že k výstřelu došlo v blízkosti psa. Jinak by nebyl tak vyděšen.

"Co to bylo, Val..."

Bum! Druhá rána! Tentokrát ale Pavel postřehl, že se ozvala z blízkého korálového útesu. A zároveň spatřil, že na útesu leží ohromná lastura. Zřejmě tu při odlivu uvázla. Pavel zvědavě přistoupil blíž. Lastura byla přes metr dlouhá, podobná hřebenatce, až na tu velikost. Obr byl k útesu přisát silnými vlákny, která se napínala jako provazy. Lastura se zvolna posouvala k vodě.

A Pavel, který před svými cestami pod hladinu moře leccos prostudoval, si vzpomněl, že by to mohla být zéva velká. Ta přece má ve svazech takovou sílu, že když zavírá mušli, vydává značné rány. Zéva se zatím dobelhala k vodě a těžce klesla ke dnu. Jak zbytečně se polekali! Ovšem Valda, který ji zřejmě očichával, mohl docela dobře na svou zvědavost

doplatit. Však se teď držel v pozadí.

Pavel byl nesmírně rád, že jezevčík Valda je s ním na ostrově. Hovořil s ním, dělili se o potravu a tak neměl dojem opuštěnosti. A konečně, pes se svým zvířecím instinktem, čichem i sluchem ho na mnohé upozornil.

Dlouho Pavel nemohl zapomenout na okamžik, kdy na kráteru, kde se právě znovu zabýval vysílačkou, náhle Valda zježil hřbet a temně zavrčel.

"Copak je?" zeptal se Pavel a pohlédl na moře tím směrem, kam upíral oči Valda.

"Loďka!" vykřikl v té chvíli. Ano, v dálce asi půl kilometru bylo na hladině vidět nízký člun. Veslovalo v něm několik postav.

"Pomoc! Sem! Ke mně!" křičel Pavel jako zběsilý, běžel k pobřeží a mával rukama. Valda však radost svého pána nesdílel. Zuřivě se rozštěkal a pak žalostně vyl. Poznal snad, že nepřiplouvá záchrana, ale nebezpečí?

Člun se rychle blížil.

"Domorodci! Divoši!" jekal Pavel hrůzou, když poznal, že v loďce je šest černých, nahých postav. Loďka byla od břehu vzdálena už jen dvě stě metrů.

A tu strnulému Pavlovi zafíčel kolem hlavy šíp. Druhý, který mu dolétl k nohám, ho konečně vzpamatoval.

"Valdo, pryč!" vykřikl a utíkal ke kráteru. Tady na tom holém skalisku byl jediný úkryt. Gondola!

Spustil se s Valdou do kráteru, vsoukal se s ním do kabiny a zajistil příklop. Ve chvíli, kdy lezli dovnitř, zaslechl Pavel řev divochů. Nezněl bojovně, spíš zoufale, ale Pavel o tom dlouho nepřemýšlel. Vzpomněl si, že venku u kráteru leží vysílací stanice. Divoši ji určitě zničí. A pak přijdou sem. Mohl by proti nim použít dělo, které bylo součástí gondoly? Divoši se však neukazovali. Asi se opatrně plíží. Budou ho obléhat. Je teď v těžké situaci. V gondole nemá potraviny ani vodu. Na to nepomyslel, že se tu bude někdy skrývat. Zkrátka, má na vybranou. Buď smrt hladem, nebo šípem divochů.

Ale proč se Valda chová tak klidně? Leží tiše, spokojeně... Jeho psí oči jako by se na Pavla usmívaly.

"Ty nevíš, co nám hrozí?" zlostně křikl Pavel. Ale pes jen vlídně Pavlovi olízl ruku.

"Co se směješ, ty pytlíku?" okřikl ho ještě jednou nešťastný Pavel. "Jsi zkrátka hloupý pes!"

Valda vyštěkl a zaškrábal na stěnu gondoly.

"To chceš jít ven? Zbláznil ses?"

Jezevčík se rozštěkal tak, že Pavlovi zaléhaly uši. Ano, chce jít ven!

Pavel ho uklidňoval, přemlouval, ale nakonec se dopálil.

"Čert tě vem!" křikl a odklopil víko.

Pes vyrazil z gondoly.

"Valdo, zpátky!" volal zoufale Pavel, poněvadž poznal, že v té chvíli zlosti udělal velkou hloupost. Ztratí svého jediného přítele! Zabijí ho! Musí ven, za ním! Zachránit ho musí!

Všechna bázeň z něho spadla. Popadl karabinu a vylezl z gondoly.

Ticho. Všude bylo ticho. Jen Valda namáhavě funěl, jak lezl svou cestičkou k průrvě, kterou se naučil zdolávat.

Kde jsou divoši? Je možné, že by zase odpulili?

Valda byl už na okraji kráteru. Vesele a spokojeně tam pobíhal. Divoši jsou tedy pryč. Pavel opatrně lezl nahoru. Nikde nikdo. Ale tam, asi dvacet metrů od pobřeží, pluje po hladině kmen stromu. Ne, to není kmen. Je to obrácená loďka.

Primitivní člun, vydlabaný z kmene stromu. A po divoších ani stopy. Pavel si vzpomíná na jejich hrůzný řev. Loďka s divochy se za nimi hnala k pobřeží tak neopatrně, že asi narazila na útes pod hladinou. Obrátila se a - žraloci zasáhli.

"Valdo, jsme zachráněni!" volal Pavel na psa, který mu odpovídal štěkotem.

"A tys to věděl dřív než já. Tak mi odpusť, že jsem tě huboval."

Pavel vzal Valdou do náruče a přitiskl ho k sobě.

"Kdybys mi tak pověděl," povzdychl si Pavel, "co všechno nás tady ještě potká..."

Na to mu však Valda odpovédět nemohl.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ SOS

To, že se Pavel setkal s novým nebezpečím, změnilo jeho způsob života. Vždyť každým dnem se tu mohou objevit další divoši. Jak se před nimi uchrání? Na velkém zeleném ostrově by byl ztracen. Proto se Pavel, jak jen to šlo, zdržoval u kráteru. Gondola bude tím nejlepším úkrytem. Domorodci se dovnitř nedostanou, a pravděpodobně se o to ani nebudou snažit. S takovou podivnou koulí se dosud nesetkali, budou se jí bát. Pavel proto do kabiny nosil zásoby potravin a vrátil tam i soudek s pitnou vodou. A přespával tam. I když věděl, že z vnitřku kráteru může přijít také strašlivá pohroma. Spoléhal se ale na Valdův instinkt.

Znovu se také začal zabývat myšlenkou, jak by se z ostrova co nejdříve dostal. Do vratkého člunu domorodců, který moře vyvrhlo, by se neodvážil posadit. Zbývala tedy jediná naděje. Vysílačka!

Již po několikáté ji prohlížel a hledal závadu. K poruše došlo nejspíš při těch strašných otřesech gondoly. Někde jde třeba jen o špatný kontakt...

Pavlova trpělivost se vyplatila. Jednoho dne ve sluchátku uslyšel toužebně očekávaný bzukot.

"Bylo by to možné, že bych se někoho dovolal?" říkal si a vzrušeně se připravoval k vysílání. Začínalo se už stmívat a Pavel věděl, že v noci se spojení na krátkých vlnách nejspíše dosáhne. Byl ale zklamán. Volal marně, nikdo se neozýval.

"Stanice je asi slabá," povzdychl si. "Nebo že by to bylo anténou?"

Pohlédl na chobot, který spojoval kráter s ostrovem. Samozřejmě, příliv je tady. Dnes už na ostrov nemůže. Ale zítra si přinese co nejdelší bambusové tyče. Snad to anténě prospěje.

Pavel se nemohl dočkat rána. A sotvaže se na východě, v ještě tmavé obloze objevila světlá trhlínka, už stál na vrcholu kráteru a nedočkavě čekal na odliv. Konečně se moře rozvlnilo a za chvíli nad hladinu začaly vystupovat korálové útesy a s nimi i skalnatý hřbet mostu.

Trvalo to však ještě celou hodinu, než se mohl odvážit přejít na ostrov. Když se konečně vrátil s bambusovými tyčemi, zjistil, že mu nestačí drát. Vymontoval ho tedy z různých zařízení gondoly. Pak se velice podřel, když tyče upevňoval do zvětralé lávy. Neměl k tomu potřebné nástroje, a tak si při té práci do krvava rozedřel ruce.

Mezitím se ale musel ještě starat o jídlo, takže k vysílání se vlastně dostal opět až večer.

Dlouho do noci volal Pavel marně. Do nekonečna opakoval známé značky, kterými volal o pomoc: SOS - SOS - SOS...

Po půlnoci však zpozoroval, že dosáhl spojení. Napjatě poslouchal. Značky byly nejasné. Konečně jednomu slovu porozuměl: .-.-./.-.-./.-.-./.-.-./

Place. Místo! Kdosi ho žádá o udání místa.

Horečně, rozechvěně vyklepával severní šířku a východní délku ostrova:

26-11-8 NORD 123-43-57 WEST

A už tu byl další dotaz: jméno.

Pavel však stačil do morzeovky přeložit jen své křestní jméno. Aparát ztichl.

Zoufale tiskl páčku, opakoval hlášení, ale marně. Co se stalo? Jaká je to porucha? Třeba opět zmizí.

Závada však byla neodstranitelná. Vybíl se akumulátor. S vysíláním je konec. Stanice už není k potřebě.

Unavený Pavel uleh. Ještě štěstí, že se mu podařilo odvysílat polohu ostrova. Neznámá loď ho přece musí vyhledat. Je to mezinárodně uznávaná povinnost.

A zatím...

Nešťastný Pavel!

Ve svém velikém rozčilení a chvatu si u severní šířky přehodil stupně s minutami! Místo 11-26-8 hlásil 26-11-8. A tato zdánlivě nepatrná chyba znamenala rozdíl přes šestnáct set kilometrů! Pavel se nacházel právě uprostřed Filipín, jižně od ostrova Masbate, kdežto chybný údaj severní šířky platil pro místo v souostroví Rjúkjú.

A tak Pavel své zachránce, kteří v době přijímání jeho zprávy byli vzdáleni sotva pět set kilometrů, omylem poslal daleko na sever. Dobře, že o tom omylu nevěděl. Jistě by si zoufal, neboť chybu už nemohl napravit.

Nejpozoruhodnější však bylo, že volání o pomoc zachytil radiotelegrafista - Neptunu.

Jakmile se Léon dověděl, že zprávu vysílal jakýsi Pavel, vypukla na lodi nevýslovná radost. Kdyby se volající hlásil jako Paul, nebylo by tak jasné, že jde o jejich přítele. Ale Pavel, to je přece české jméno! Inženýr Pavel Holan je tedy živ!

Neptun se tedy ihned obrátil a plnou parou plul na sever, směrem k Japonsku. Dvě věci však Léona znepokojovaly. Jak se mohl Pavel dostat tak daleko, a že na mapě, v místě, které udává, není zakreslen žádný ostrov. Cožpak je stále v gondole? Nebo se tam vynořil nějaký korálový útes? Co to všechno znamená?

Úplné rozčarování však nastalo, když loď za půl druhého dne dorazila k průsečíku hlášené zeměpisné šířky a délky.

Všude byla jen mořská hladina. Nejbližší pevnina byla daleko na východě.

Léon se rozhodl, že ostrůvky tam na východě prozkoumá. Byla to práce nadlidská, nesplnitelná, ale určitá naděje se naskytla. A tak Neptun bloudil, křížoval souostrovím. Radiotelegrafista Pavla neustále volal, ale on se již neohlásil.

Proč? Zastihlo ho snad v té chvíli, jak hlásil své jméno, nějaké neštěstí?

Radostná nálada lidí na Neptunu vymizela. A každým dnem vzrůstaly zase pochybnosti, beznaděje...

Právě tak na tom byl Pavel. Slunce, lhotejné k jeho osudu, klesalo každý večer do moře a stejně lhotejné nastupovalo ráno svou odvěkou pouť.

Záchrana, které se zdála na dosah, nepřišla. Přesto byl neustále štván představami. Zdálo se mu, že slyší houkání lodní sirény, někdy i rány z děl. Několikrát za noc vybíhal z gondoly. Padající hvězdy považoval za rakety, za světelná znamení... Ale vždy nakonec poznal, že to byl klam. A v takových okamžicích propukal v zoufalý pláč. Ačkoli se snažil ovládnout, nedokázal to.

Po několika dalších dnech se dostavila malomyslnost. Pavel seděl tupě na jednom místě a nereagoval na žádný zvuk, na žádnou změnu. Ani Valdy si v takových chvílích nevšiml. Dny své robinzonády už také nepočítal. Všechno se mu zdálo už předem marné.

Hlad a žízeň ho nakonec přece jen donutily, aby vstal a něco si opatřil. V těch chvílích by se k němu nikdo z jeho přátel nehlásil. Po ostrově se v cárech vlekl muž, jehož zahnědlý obličej byl zarostlý plnovousem. Připomínal starce. A divocha. Rozhodně spíš vypadal jako divoch, než vzdělaný Evropan.

Jen občas, když se dostatečně nasytil, nebo když Valda mu důvěřivě položil hlavu do klína, poněkud ožil. Vždyť jeho volání mohli zachytit velice daleko. Plují sem třeba z bůhvíjaké vzdálenosti. Měl by mít trpělivost. Jak je to dlouho?

Čtrnáct dní? Robinzoni žili na ostrovech třeba celá léta, než přišla záchrana! A často ani neměli nejmenší naději. Musí se vzmuždit, doufat...

Co bude dělat, jestliže se odtud dostane? Především se vrátí domů, k matce. Ale pak by měl pokračovat v práci. Jak byl lehkomyšlný, povrchní a domýšlivý, když se dostavily první úspěchy. Jak velice málo zatím dokázal, jak snadno přišel k holanitu, k objevu svého otce. Ne, holanit neklamal. To spíš on, Pavel. Právě pro tu svou lehkomyšlnost a velikášství. Nechal se nazývat vládcem mořských hlubin!

Dostane-li se odtud, spojí se s odborníky a vyvaruje se všech chyb. Místo gondoly postaví ponorku, podmořskou loď, která nebude závislá na doprovodné lodi. Bude schopná libovolně křížovat oceány a pracovat v jakýchkoliv hloubkách. Bude to vlastně loď, o které četl v dětství - Vernův Nautilus!

V té době se Neptun zase vracel k jihu. Léon se po marném pátrání v souostroví Rjúkjú důkladně zahloubal nad Pavlovou zprávou. Hned po přijetí mu ty číslice byly podezřelé. Jak se Pavel mohl dostat tak daleko od místa

katastrofy? Kdyby tam aspoň směřoval nějaký pravidelný proud, ale ze zkušenosti i map ví, že nejbližší proud je až na rovníku. Vypadá to, že zeměpisná poloha byla udána chybně. Ale kde je ta chyba? V které číslíci? Východní délka vypadá celkem pravděpodobně. Zato severní šířka je podezřelá. Léon se podíval na mapu a uvažoval, kde se Pavel mohl vynořit. Zhruba tak na desáté rovnoběžce...

Cože? Na desáté? Léon vyskočil. Minuty jsou vyznačeny jedenáctkou! Kdyby to byly stupně, tak by poloha byla pravděpodobná. I ostrůvků je tam habaděj. Zvláště kdyby šlo o 26 minut... Zkrátka, vypadá to na přehození stupňů s minutami!

Léon vyběhl na palubu ke kormidelníkovi. Vrátime se na jih. Přímě do středu Filipín!

Neptun ožil novou nadějí...

KAPITOLA DVACÁTÁ

našli nás

Rozednívalo se, když byl Pavel probuzen silným zavlňením země, které se po chvilce opakovalo a skončilo křečovitým otřesem. Pavel se ani moc nepolekal. Během své robinzonády zažil již několik náznaků zemětřesení. Vždy to však prošlo bez následků. Jen moře se rozvlnilo a po nějaké době se opět uklidňovalo.

"Ostrov má zase zimnici," zabručel a nemínil ani vstát.

Ale po několika minutách pocítil takové zavlňení, že to vypadalo, jako by kráter spočíval na bahně. A tu se gondola naklonila. To ho polekalo. Rychle otevřel příklop, popadl zježeného Valdu a lezl ven. Kráter se silně chvěl z jeho úbočí se dolů sypala drolicí se pemza. Na hladině už jí byla značná vrstva. A poněvadž kaše pod ní byla v pohybu, pemza zlověstně chřestila.

"Valdo, honem nahoru!" křičel Pavel a pospíchal, jako by za zády měl skutečného chřestýše.

Sotvaže však vyšplhali na okraj kráteru, ohlásil se nový mohutný otřes a současně kdesi v hloubce zaduněl silný výbuch. V té chvíli se hladina v kráteru divoce roztočila a s ohlušujícím rachotem zmizela v bezednu. Místo ní tu teď zela černá, strašlivá propast, do které se z úbočí řítily spousty penzý a kamení. Zároveň se rozestoupila i průrva, ve které spočívala gondola.

Pavel stál nahoře jako sloup. Nebyl schopen pohybu.

Rozsedlina se zvětšovala, gondola popojížděla dolů... A pak se najednou vše zhroutilo. Pavlův útelek se vším všudy se za hromového třesu řítit do bezedné propasti jícnu. Kdesi v podzemním bludišti se otevřely zřejmě nové prostory a moře i obsah kráteru se do nich nezadržitelně valí.

"Pryč! Pryč, Valdo!" vykřikl Pavel. Skoro zbytečně, poněvadž pes už byl u skalního mostu.

Co teď bude? Všechno je ztraceno! V poslední době nastěhoval zase vše do gondoly. Zůstaly mu jen holé ruce.

Běžel po hřebeni, k ostrovu mu zbývalo sotva dvacet metrů, když tu pocítil nový otřes přímo pod sebou. A vzápětí slyšel hromový rachot. Otřes byl tak silný, že ho srazil na zem. Pohlédl nazpět a děsem vykřikl. Zmizel kráter! Místo něho se tu v nálevkovité propasti točil ohromný vír. Z něho znenadání vytryskl mohutný zelený gejzír, vlastně zpěňená stěna moře, která se řítila na ostrov. Cestou pohlcovala úzký pruh země, jenž jako by se řítit do hlubin.

Než se Pavel vzpamatoval, přihnala se vodní smršť k němu a strašlivou silou ho vyzvedla. Pavel letěl ohromným obloukem, až mu pojednou prudký náraz vyrazil dech.

"Jedenáct stupňů, dvacet šest minut, osm vteřin," hlásil kormidelník kapitánu Léonovi de Fabremu.

"Loď ostře na západ!" velel Léon.

Všichni účastníci plavby stáli na palubě a s dalekohledy na očích pozorovali pobřeží jihovýchodního cípu ostrova Masbate. Silné čočky dalekohledů jim přiblížily zajímavý obraz.

Na mýtině, v rozlehlých korunách tropických rozsochatých stromů byla kuželovitá hnízda, zrobená z větví a chuchvalců rákosu. Na plošinkách před nimi poskakovaly černé postavy, které si zřejmě všimly lodí, jež ostrov mýjela.

"Co je to za divochy?"

"Aetové, praobyvatelé Filipín," odpovídal Léon.

"Hrozní lidé!" oťásl se doktor Baudin.

"A velmi nebezpeční," dodal profesor Charni. "Způsob jejich života není dosud zcela objasněn." "Sto dvacet tři stupně, padesát pět minut východní délky!" volal kormidelník.

"Jestliže Pavel padl těmto divochům do rukou, pak ho marně hledáme," napadlo Léona, ale nahlas nic neřekl. Ještě je tu rozdíl několika minut a to je pěkný pár kilometrů. Ještě je pořád naděje. Táhle v dále je právě nějaký ostrůvek.

Neptun k němu míří.

Vtom se loď zachvěla. Zase zemětřesení, po kterém se dostaví prudký mořský příboj!

"Do kabin! Rychle!" poručil Léon.

Na palubě zůstali jen námořníci. Druhý otřes byl již provázen silným zvlňením moře a při dalším slyšeli dunivý rachot.

"Kapitáne," křičel jeden z námořníků, "podívejte! Táhle u ostrova byl před chvílí ještě skalnatý vršek. A teď zmizel pod vodou!"

"Vím o tom. Propadl se do moře!"

Ohlušující rachot pohltit další slova. Stěna vody, právě taková jako při katastrofě gondoly, letěla Neptunu vstříc.

Vymrštila ho do výše a loď jen taktak odolala smršti.

Po chvíli se vlnobití zmínilo.

"Sto dvacet tři, čtyřicet dva, patnáct - východní!"

"A severní?"

"Udržujeme udané stupně, kapitáne!"

"Jsme tedy na místě!" hlásil Léon a hlas se mu třásl rozčilením. "Loď vpravo! K pobřeží!"
"Zdá se tam pusto," hučel vedle stojící profesor, který už byl s ostatními druhy opět na palubě.
"Jestliže ho nenajdeme tady," znepokojeně vydechl Sullivan, "je další hledání marné..."
"Druhé boční dělo vpravo!" velel Léon, "prázdný náboj! - Pal!"
Dunivá detonace výstřelu zvlnila vzduch.
"Paú!" vrátila ozvěna.
"Ha ú-ú-ú! Haú!"
Co to bylo? To už není ozvěna. To je jako psí vytí! Štěkot!
"Pes!" křičí jeden námořník. "Vidíte ho? Nějaký malý pes!"
"Valda!" vykřikl Léon. "To je přece Valda!"
"Kde?"
"Tam, na břehu! Kormidelníku, přímo na sever, k pobřeží!"
Loď zahrula tak prudce, že se naklonila na bok.
"Stát! Kotvy dolů!"
Neptun se zastavil. A po chvilce ke břehu letěl člun. K místu, kde pobíhal a štěkal Valda. Štěkal jako pominutý.
Když přistáli u břehu, pes už jen sípal.
"Kde máš pána, Valdo?"
Pes běžel do křoví a chraptivě kňučel.
Za chvíli s hrůzou stanuli nad bezvládným tělem muže, jehož hnědá kůže prosvítala z cárů oděvu. Na pažích a na těle měl krvavé rány, zsinálá tvář byla zarostlá vousy.
"To přece není Pavel," zděšeně zašeptal profesor.
"Je to on, aspoň jeho tělo..." smutně kývl lékař, poklekl k bezvládnému a uchopil jeho ruku.
Je mrtev? Nikdo tu hroznou otázku nevyslovil nahlas. A přece ji všichni slyšeli. Chvěla se v jejich myšlenkách, svírala jim srdce.
"Mluv, doktore! Pověz ..."
Za strašlivého napětí zvedl lékař oči. Vyčetli z nich - smrt!
"Necítím tep," sípal doktor Baudin. Ale po chvíli, jež se zdála věčností, pronesl slovo:
"Žije!"
Po několika minutách umělého dýchání vrátil se do bezvládného těla život. Pavel otevřel oči, nechápavě hleděl chvíli před sebe, až konečně pochopil.
"Na-šli nás, Val-do..." s velkými obtížemi zašeptal a hned na to opět ztratil vědomí.
"Snad - neumírá?!"
"Nebojte se," konejšil všechny lékař. "Tohle je spánek..."
Opatrně nesli raněného a vyčerpaného přítele do člunu. Pod nohama se jim neustále pletl Valda.
A za chvíli Pavel již ležel na posteli ve své kabině. Nad jeho klidným, posilujícím spánkem bděl lékař.
"Přímý kurs - západ! Plujeme domů!"
"Podle rozkazu, kapitáne!"

KONEC

VYZNÁNÍ MÍSTO DOSLOVU
vládci lidské fantazie

Třeba nemáte už chuť číst něco dál, když příběh skončil. Třeba se divíte, že já tu chuť mám, pravděpodobně se ptáte, co mne to popadlo.

Všechno je asi tím, že jsem knížky muže jménem J. M. Troska četl někdy před pětadvaceti lety jako kluk. Začal jsem chodit do gymnasia a můj kamarád měl knížek od tohoto autora pozhňaně. A tak jsme četli a nakonec jsme s tím kamarádem začali psát fantastický román o expedici na Saturn...

Dnes je tu ledacos k smíchu, ať v našem klukovském nápadu, ať ve vynalézavosti pana Trosky. Jenomže my jsme ty knížky četli sice v době, kdy už létaly V-1 a V-2, tedy první raketové střely, ale co jsme věděli o raketové technice? Co jsme si vůbec dovedli představit o tom, co člověk dokáže v hlubinách vesmíru, nebo jako v tomto příběhu - v hlubinách oceánů?

Bylo nám jedenáct let, ve světě právě skončila válka a v románech pana Trosky se proti tomu stavěli ti nejchytřejší, nejčestnější lidé: ano, mám vynález, ohromující vynález, říká nejeden Troskův objevitel, ale nevydám ho, dokud nebudu mít jisto, že nebude použit jako zbraň proti lidem.

Tohle jsou ovšem myšlenky, které nás - upřímně řečeno - tenkrát nenapadaly na prvním místě. Obdivovali jsme technickou připravenost všech projektů, obdivovali jsme, jak všechna dobrodružství musí dobře skončit, protože kromě techniky tu byli především dokonale připravení lidé, vytrvalí, nebojácní, zkrátka hrdinové.

Píšu tyto řádky po sérii kosmických letů, naposledy po úspěchu Apolla 8. Pan Troska má své teorie v troskách. Asi by nikdy nebylo možné uskutečnit fantastické objevy bez účasti obrovského týmu odborníků. Těch několik nadšenců, kteří Pavlovi pomohou docílit toho, co si předsevzal, ti by dnes splakali nad výdělkem.

Je tedy dnes příběh Vládce mořských hlubin, oživený upravovatelskou účastí mladého a přitom zkušeného spisovatele, pouhou vykopávkou?

Vládcové mořských hlubin by asi nepřišli na světlo světa, kdyby někdo k takovému objevu neponoukal. Jenže jak

ponoukat k objevování? Tím, že budeme do omrzení hlásat "učte se moudrými býti"?

J. M. Troska ve svých románech dovedl spojit to, co před ním udělali už i jiní autoři. Měl tu výhodu, že žil déle než oni, že věděl víc o vývoji vědy a techniky - že tedy mohl uvolňovat víc svou obraznost. Jako čtenáři Julese Verna jistě postřehnete, že i v Troskově příběhu se objevují jaksi povinné postavy, které zastupují určitý druh povahy i určitý druh odborného zájmu. Jak se osudy těch postav splétají, poznává čtenář, kdo je dobrý a kdo méně dobrý, čtenář poznává i ledacos z různých vědních oborů.

V tom tedy Troska není objevitelem. A dělal to před ním u nás podobně František Flos a souběžně s ním i po něm akademik František Běhounek.

Ustálená sestava postav, něco jako fotbalové mužstvo. Někdo musí být v brance, někdo na křídle, někdo vstřelí penaltu. Kdyby to tak nebylo, diváci by asi na hřišti byli poněkud nervózní, pravidla hry by přišla vniveč.

Taková pravidla hry měl dobrodružný, fantastický nebo dobrodružně fantastický román za doby, kdy J. M. Troska psal. Uměl ta pravidla hry dodržet a jestli mu dnes někdo pomáhá, aby mu rozuměli nynější čtenáři, tak to jen proto, že tehdy se psalo jen trochu jinou řečí, třebaže to byla stejně jako dnes čeština.

Kdybych chtěl hledat další příbuzné J. M. Trosky, asi bych se nikdy nemohl vyhnout Karlu Mayovi. Ušlechtilé ideály, které Old Shatterhand hájí, patří k tomu, co dává dobrodružnému románu vlastní smysl. Hrdina nepodstupuje nebezpečí jen proto, že by ho samo o sobě okouzlovalo, ale vrhá se do nesnází za určitým konkrétním, lidem prospěšným cílem.

A ještě jedna věc: snad jste u Verna přišli na to, že nejúspěšnější postavy tohoto autora jsou Francouzi. Verne viděl v představitelích svého národa objevitele, hrdiny. Tohle dělal Flos o Česích a o Česích to dělá i Troska.

Můžete mi namítnout, že Francie je velká, že oplývala vždycky mnohými osobnostmi. Píšu tyhle řádky ve dnech, kdy jsem měl po ruce velké množství dokumentů o úspěších našich lidí ve světě. Od vědců přes umělce až po sportovce.

Jestliže si český autor zvolí českého hrdinu a dovolí mu úspěšně obstát v silné mezinárodní konkurenci, což je to pouhý autorský výmysl? Což tohle nikdy žádný Čech nedokázal?

Ale raději už dost uvažování.

Nechci tvrdit, že autor Vládce mořských hlubin by dnes svůj příběh nenapsal jinak. Máme už konečně nezkreslená svědectví o tom, jak to hluboko pod hladinou oceánů vypadá. A batyskafy jsou konstruovány jinak, než je navrhovali konstruktéři našeho příběhu. To však nic nemění na tom, že spisovatel je vládcem lidské fantazie. A že to může být právě on, kdo dokáže pro hledajícího člověka najít smysl hledání. Kdo dokáže napsat takový příběh, v němž je něco hodné následování. Především proto dnes má znovu J. M. Troska slovo.

Dr. Zdeněk Heřman